

Tuusulan kunta
vastaukset arviointikertomukseen
2023

Sisällys

ARVIOINTIKERTOMUS 2023	4
1 Puheenjohtajien tervehdys	4
2 Tarkastuslautakunnan vuodelta 2023 tekemät arvioinnin keskeiset suositukset	6
3 Tarkastuslautakunnan toiminta	8
3.1 Kokoonpano	8
3.2. Esteellisyydet	8
3.3 Tilintarkastus ja tarkastustoimi	8
3.4. Kokoukset	8
3.5. Tarkastuslautakunnan toiminnan organisoiminen	8
3.6 Tarkastuslautakunnan toiminnasta	9
3.7 Arvioinnin lähtökohdat	10
3.8 Arvioinnin kriteerit	10
3.9 Arviointityön toteuttamisen tavoista	10
4 Vuoden 2022 arviointikertomuksen käsittely	12
5 Poikkileikkaavat teemat	13
5.1 Strategia - Tuusulan kunnan päämäärät	13
5.1.1 Tuusulassa on mahdollisuuksia kasvaa ja menestyä	13
5.1.2 Tuusulassa on hyvä elää	14
5.1.3 Tuusula kehittyy kestävästi	14
5.1.4 Keinot strategian saavuttamiseksi	14
5.2 Tilinpäätösdokumentti ja tavoiteseuranta	15
5.3 Tuusulan kunnan talous	16
5.3.1 Yleistä	16
5.3.2 Investoinnit	19
5.3.3 Riskien hallinta	20
5.4 Tuusulan kunnan kasvu	21
6 Arvioinnin vuosittaiset painopistealueet	25
6.1 Palveluverkkouudistus	25
6.2 Hyvinvointialueuudistus	27
6.2.1 Yleistä	27
6.2.2 Uudistuksen tuomia muutoksia Tuusulan kunnalle	27
6.2.3 Yhteistyö ja edunvalvonta	28

6.3 Lasten ja nuorten hyvinvointi	29
6.4 Toiminnan avoimuus, läpinäkyvyys ja saatavuus	32
6.5 Tuusulan kunnan palautekanavat	33
7 Kuntatoimiala, kunnanviraston johto ja yhteiset palvelut	34
7.1 Kunnan johto ja yhteiset palvelut	34
7.2 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta	35
8 Sivistys	41
8.1 Varhaiskasvatus.....	47
8.2 Oppiminen	49
8.3 Kulttuuri.....	51
8.4 Vapaa-aika	53
8.5 Vuositavoitteiden toteutuminen toimialueella	56
9 Kasvu ja ympäristö	62
9.1 Elinvoima, asuminen, projektitoimisto, maankäyttö, kaavoitus	63
9.1.1 Keskeisiä huomioita palvelualueelta.....	63
9.1.2 Vuositavoitteiden toteutuminen palvelualueella.....	64
9.2 Yhdyskuntatekniikka, tilapalvelut ja rakennusvalvonta.....	69
9.2.1 Keskeisiä huomioita palvelualueelta.....	69
9.2.2 Vuositavoitteiden toteutuminen palvelualueella.....	71
10 Keski-Uudenmaan ympäristökeskus	75
11 Tuusulan vesihuoltoliikelaitos	76
11.1 Keskeisiä havaintoja.....	76
11.2 Riskit Vesihuoltoliikelaitoksen toiminnassa.....	77
12 Konserniyhtiöt - osakkuusyhtiöt ja kuntayhtymät	78
12.1 Tytäryhtiöt Tytäryhtiöt 31.12.2023	78
12.2 Keskeisiä tapahtumia	78
12.3 Kuntayhtymät.....	78
12.4 Osakkuusyhtiöt.....	79
13 Vuoden 2022 arviointikertomuksessa esitettyjen huomioiden ja suositusten jälkiseuranta	80
13.1 Tuusulan kuntastrategia	80
13.1.1 Tuusulan kunnan päämäärät	80
13.1.2 Tuusulassa on mahdollisuuksia kasvaa ja menestyä	80
13.1.3 Tuusulassa on hyvä elää.....	81
13.1.4 Tuusula kehittyy kestävästi	81

13.1.5 Keinot strategian saavuttamiseksi	82
13.2 Tuusulan kunnan talous	82
13.3 Tuusulan kunnan kasvu ja asuntopoliittinen ohjelma	83
13.4 Henkilöstöpalvelut	83
13.5 Palveluverkkouudistus	83
13.6 Hyvinvointialueudistus	84
13.7 Toiminnan avoimuus, läpinäkyvyys ja saatavuus	85
13.8 Sivistys	85
13.8.1 Varhaiskasvatus ja oppiminen	85
13.8.2 Kulttuuri ja vapaa-aika	86
13.9. Kasvu ja ympäristö	87
13.9.1 Elinvoima, asuminen, projektitoimisto, maankäyttö, kaavoitus ja rakennusvalvonta	87
13.9.2 Yhdyskuntatekniikka ja tilapalvelut	87
13.10 Ympäristökeskus	88
13.11 Vesihuoltoliikelaitos	88

Tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja vastaavat organisaatioon nähden riippumattomasta ulkoisesta tarkastuksesta, jonka tavoitteena on turvata toiminnan laillisuus, tuloksellisuus ja julkinen luotettavuus.

”Tarkastus ja arviointi kunnissa ja kuntayhtymissä – Ala-aho, Leppänen, Ounasvirta 2019”

ARVIOINTIKERTOMUS 2023

1 Puheenjohtajien tervehdys

Valtuustokautemme 2021–2025 on kääntynyt jälkimmäiselle puoliskolleen. Valtuustokautta on leimannut monin tavoin poikkeukselliset olosuhteet. Maailmanlaajuinen pandemia muutti maailmaamme vuoden 2020 alussa. Koronapandemian ajasta palasimme lähes normaaliin toimintavuoden 2023 aikana. Pandemian suorat ja välilliset vaikutukset niin fyysiseen kuin henkiseen terveyteen ovat jatkuneet.

Venäjän helmikuussa 2022 aloittamalla sodalla Ukrainassa on vaikutuksensa myös Tuusulassa. Kuntaamme on tullut ukrainalaisia pakolaisia noin 250. Heidän auttamisekseen kuntalaiset ovat vapaaehtoistoin ryhtyneet moniin toimiin. Kunta on varautunut mahdollisiin poikkeusoloihin valmiusharjoituksin. Vapaaehtoisen maanpuolustustyön kasvu on näkynyt konkreettisesti Taistelukoulun pysäköintialueiden täyttymisellä viikonloppuisin.

Yhteiskuntamme on ilahduttavalla tavalla osoittanut resilienssinsä, sopeutumisen poikkeuksellisiin oloihin. Kuntalaisten palvelut toimivat, palveluverkkomme uudistaminen on jatkunut. Tuusulassa tehty pitkäjänteinen työ kuntamme kehittämiseksi on huomattu myös kuntamme ulkopuolella. Tuusulasta on tullut yhä useammille houkutteleva uusi kotikunta. Väestömme kasvaa ennätysvauhtia, mikä asettaa vaatimuksia palveluidemme riittävydelle.

Tarkastuslautakunta kuntalain mukaan arvioi, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Tämän työn tulokset kokoamme arviointikertomukseen.

Näin tapahtuu nyt kolmannen kerran tällä lautakunnalla ja valtuustokaudella. Jatkuvan kehittämisen periaattein myös tarkastuslautakuntamme kehittää toimintaansa. Vuoden 2023 arviointikertomuksessa tämä näkyy siinä, että fokusimme entistä enemmän valtuuston asettamiin tavoitteisiin sekä vuosittaisten painopisteiden arviointiin sekä annettujen huomioiden ja suositusten seurantaan.

Tässä arviointityössämme lautakunnissa toimivien ns lautakuntakummiemme rooli auttaa suuresti. Pelkkien pöytäkirjojen ja dokumenttien lukemisen sijasta saamme näköalan lautakuntien kokoustyöskentelyyn. Kokouksissa osaavien viranhaltijoidemme laatimien esittelyjen sekä keskustelun kautta arviointitehtävämme saa uutta tervetullutta ulottuvuutta.

Lautakuntatyöskentelyä seuratessamme olemme panneet merkille, että lautakuntatyöskentelyn onnistumisessa puheenjohtajien rooli on hyvin tärkeä. Pelkän lautakunnan substanssin lisäksi lautakunnan kaikkien jäsenten mukaanotto puheenvuoroin ja keskusteluin edistää vaikuttavuutta, sitoutumista ja tuo uusia näkökulmia toimialueen toimintaan. Jatkossa lautakuntatyöskentelyn kehittämiseksi ja koulutukselle. on asetettava enemmän painoarvoa.

Toimielintyöskentelyssä sen jäsenten kesken ja yhdessä muiden toimielinten kanssa auttaa toimiva sähköinen vuorovaikutusalusta, jollaista tällä hetkellä ei ole käytössä. Toimialueen lautakunnilla on ollut yhteisiä infoja, joista on tullut myönteistä palautetta. Voisiko seuraava askel olla kunnan lautakuntien/toimielinten yhteiset kokoontumiset?

Arviointityötämme on helpottanut Thinking Portfolion käyttö Tuusulan kunnassa. Sen avulla olemme voineet seurata valtuustokauden ja vuositavoitteiden toteutumista toimenpiteineen. Järjestelmän monipuolisuus on tosin aiheuttanut sen, että tavoitteiden ja niistä vastuullisten toimenpiteiden

seuraaminen on ollut erityistä paneutumista vaativaa. Toiveemme on jatkossa tavoitteiden määrän arviointi ja se, miten näiden tavoitteiden edistymisestä raportoidaan tavalla, joka auttaa arvioinnin sujuvuutta ja edistää myös luottamushenkilöiden ymmärrystä.

Kuluneen vuoden aikana Keski-Uudenmaan tarkastuslautakuntien kesken on yhteistyö virinnyt. Kokemuksia ja tietoja tavoista toimia on vaihdettu. Tuusulasta viemisenä on ollut lautakuntakummimalli. Järvenpäästä olemme kuulleet hyviä kokemuksia tarkastuslautakunnan arvioinnin ja suositusten toimielinten vastauksineen läpikäyntiä syksyn valtuustoseminaarissa. Tämä on harkinnan arvoista myös Tuusulassa.

Arviointikertomuksen esittäminen yhdessä kunnan tilinpäätöksen kanssa on kuntalain mukaan tehtävä kesäkuun loppuun mennessä. Naapurimme Kerava ja Järvenpää näin kesäkuussa tekevätkin. Jatkossa myös Tuusulan on tätä harkittava, jotta riittävä aika arviointikertomuksen laatimiselle varattaisiin. Naapureistamme Kerava ja Hyvinkää on resurssoitu myös viranhaltijavalmistelijalla. Tätä arvioimme Tuusulan osalta tehdessämme ulkoisen tarkastuksen talousarvioehdotusta vuoden 2025 talousarvioon.

Olemme saaneet toimia lautakunnassa, jonka jäsenet vilpittömästi haluavat toimia kotikuntamme toiminnan kehittämiseksi tuusulalaisten hyväksi. Tämä sama tahto välittyy myös muiden kunnan toimielinten toiminnassa.

Toivomme, että olemme tänäkin vuonna onnistuneet tuottamaan valtuuston, luottamushenkilöiden ja kunnan työntekijöiden, myös kuntalaisten käyttöön tietoa, joka helpottaa tulevaa päätöksentekoa ja kuntamme toiminnan pitkäjänteistä kehittämistä. Palaute onnistumisestamme on tervetullutta.

Kiitämme arviointityöhön osallistuneita viranhaltijoita hyvästä yhteistyöstä, vastauksista tiedusteluihimme, keskusteluista eri yhteyksissä, työstä Tuusulan kunnan ja kuntalaisten hyväksi.

Hyvää kesää

Jussi Salonen
puheenjohtaja

Jari Räsänen
varapuheenjohtaja

2 Tarkastuslautakunnan vuodelta 2023 tekemät arvioinnin keskeiset suositukset

Tarkastuslautakunta nostaa esille vuoden 2023 arviointityössään tekemistään havainnoista seuraavat keskeiset suositukset, joita toimialueiden on erityisellä huolellisuudella syytä tarkastella ja esittää perustellut vastauksensa.

Kuntatalous ja kasvu ja ympäristö, investoinnit

1. Tuusulan verotulot olivat 115,6 milj. euroa (-46,8 %) vuonna 2023. Soten poistuminen kunnan taloudesta paransi taloudenpidon ennakoitavuutta, mutta aiheutti valtionosuuksien osalta epävarmuutta.
2. Investointien suuri taso ja sen myötä lainakannan voimakas kasvu voi johtaa pakkoon kasvaa rahoituksesta selviytyäksemme.
3. Kasvun lisäksi pitää seurata tulovirran riittävyttä, menojen kehittymistä ja lainakannan kohtuullisuutta suhteessa kunnan kokoon. Tarkastuslautakunta arvioi kuntatalouden kiristyvän jatkossa, tämä vaatii ajoissa tapahtuvaa reagoimista.
4. Väestön voimakkaan kasvun aiheuttamaan paineeseen kunnan talouteen ja palveluihin on entistä enemmän ennakoitava eri skenaarioin.
5. Epävarma maailman tilanne vaatii jatkuvaa ja huolellista riskien analysointia ja toimenpideohjeiden päivitystä ja käytännön harjoittelua.
6. Asuntotuotannossa on pidettävä tavoite monipuolisesta, sekoittuneesta asuntotuotannosta niin asuntotyyppien kuin asuntohallintamuotojen osalta.
7. HSL:ssä kunnan maksuosuuden suuri kasvu edellyttää arviointia HSL:n palveluiden laajuudesta ja toteuttamistavoista.

Sivistys, lapset ja nuoret, hyvinvointialue

8. Yhteistyö ja kunnan edunvalvonta hyvinvointialueen kanssa on välttämätöntä palveluiden saatavuuden turvaamiseksi ja vaikuttavuuden seuraamiseksi. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä rajapinta Keusoten ja Tuusulan kunnan välillä
9. Lasten ja nuorten hyvinvointiin kiinnitettävä jatkossakin erityistä huomiota ja jatkokehitettävä keinoja hyvinvoinnin edistämiseksi.
10. Uudistuva palveluverkko sekä sen vanhemmat yksiköt edellyttävät kykyä ja halua varhaiskasvatuksen ja koulutuksen kehittämiseen ottaen huomioon oppilastulosten heikentyminen ja oppilaiden hyvinvointi
11. Liikuntapaikkoja suunniteltaessa tulee jatkossa kiinnittää yhä enemmän huomiota ratkaisuihin, jotka Urheilukeskuksen lisäksi täyttävät myös lähiliikuntatarpeen ja ovat kustannuksiltaan kohtuullisia.

Henkilöstö

12. Tuusulan kunta on toistaiseksi saanut kohtuullisen hyvin pätevää henkilöstöä niin varhaiskasvatukseen kuin perusopetukseen ja lukioon. Veto- ja pitovoimatekijöistä on kuitenkin edelleen pidettävä huolta, jotta varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laadusta voidaan pitää kiinni.
13. Tarkastuslautakunta kehottaa kuntaa ryhtymään toimiin esille tuotujen Yhdyskuntatekniikan, Tilapalveluiden ja Vesihuoltoliikelaitoksen puutteiden, resurssien korjaamiseksi sekä tarvittaessa myös arvioimaan työsuhteiden ehtoja henkilöstön saamiseksi.

Kuntatoimiala

14. Tarkastuslautakunta suosittaa, että hallintosäännön uudistuksessa hallintosääntöön lisätään määritelmät poliittisesta johtoryhmästä sekä valtuustoasiain valmistelutoimikunnasta.
15. Tilinpäätösdokumentin ja talousarviokirjan rakennetta, tietomäärää ja selkeyttä on arvioitava ja harkittava niiden uudistamista, myös läpinäkyvyyden ja saavutettavuuden näkökulmasta.
16. Kunnan henkilöstön on noudatettava Hallintolain ja Julkisuuslain määräyksiä vastaamisessa kuntalaisten ja luottamushenkilöiden erilaisiin yhteydenottoihin ja ryhdyttävä toimiin tämän varmistamiseksi niin järjestelmätasolla kuin koulutuksellakin.

3 Tarkastuslautakunnan toiminta

3.1 Kokoonpano

Tuusulan tarkastuslautakunta valittiin valtuuston kokouksessa 16.8.2021 valtuuston toimikaudeksi seuraavalla kokoonpanolla. Tarkastuslautakunnan kokoonpano on seuraava:

Tarkastuslautakunta Jäsenet		Varajäsenet
Jussi Salonen pj.	Tupu	Asta Juntunen
Jari Räsänen vpj.	PS	Pia Laamanen
Larissa Aksinovits	Vas	Petra Haapa-aro
Sini Halm 31.5.2023 asti	Vihr	Petteri Lahtinen
Ulla Siimes 1.6.2023 alkaen	Vihr	Petteri Lahtinen
Carita Ljungberg	Tupu	Jukka Klint
Marko Ketvel	Kesk	Kalevi Piippo
Sakari Mäkinen	Kok	Matti Vahla
Annina Nuutinen	Sdp	Minttu Junela
Nina Salmela	Kok	Susanna Siira
Johanna Seesaro	Tupu	Aatos Kärki
Veijo Viiru	PS	Raimo Joensuu

Tarkastuslautakunnan sihteerinä on toiminut KPMG:n Tuomas Koskiniemi ja teknisenä sihteerinä hallintosihteeri Pia Rojo

3.2. Esteellisyydet

Jari Räsänen toimii hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnan jäsenenä 16.8.2021 alkaen. Nina Salmela on Kiinteistö Oy Riihikallion lähipalvelukeskuksen jäsen. Veijo Viiru on Kiinteistö Oy Riihikallion lähipalvelukeskuksen varajäsen.

3.3 Tilintarkastus ja tarkastustoimi

Valtuuston asettamana tilintarkastajana on toiminut tilintarkastusyriitys KPMG Oy Ab ja kertomusvuoden 2023 vastuunalaisena tilintarkastajana Juha Huuskonen.

3.4. Kokoukset

Tarkastuslautakunta kokoontui vuoden 2023 aikana 21 kertaa. Vuoden 2024 kevätkaudella 20.5.2024 mennessä 12 kertaa.

3.5. Tarkastuslautakunnan toiminnan organisoiminen

Tuusulan kunnassa on käytössä ns lautakuntakummijärjestelmä. Tarkastuslautakunta on nimennyt

jäsenistään eri toimielimiin jäsenensä, jotka osallistuvat toimielimen kokouksiin puhe- ja läsnäolo-oikeudella. Arviointikertomusta laadittaessa nimetyt jäsenet ovat perehtyneet erityisesti heille nimettyjen toimielinten alaisen toiminnan ja tavoitteiden arviointiin, vaikka arviointityötä tehdäänkin koko lautakuntana.

Kasvatus- ja sivistyslautakunta:	Kevätkausi 2023: Sini Halm varajäsen Marko Ketvel Syyskausi 2023: Ulla Siimes varajäsen Marko Ketvel
Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta:	Veijo Viiru varajäsen Larissa Aksinovits
Kuntakehityslautakunta:	Annina Nuutinen varajäsen Johanna Seesaro
Tekninen lautakunta:	Jari Räsänen varajäsen Nina Salmela
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta:	Carita Ljunberg, Sini Halm / Ulla Siimes 1.6. lähtien ja Sakari Mäkinen
Keski-Uudenmaan ympäristölautakunta:	Larissa Aksinovits, Sakari Mäkinen ja Carita Ljungberg
Kuntatoimiala:	Jussi Salonen, Sakari Mäkinen ja Johanna Seesaro
Yhteisten palvelujen toimialue:	Jussi Salonen, Sakari Mäkinen ja Johanna Seesaro

3.6 Tarkastuslautakunnan toiminnasta

Kuntalain mukaisesti toimikauden alussa tarkastuslautakunta laatii itselleen arviointisuunnitelman, joka sisältää valtuustokaudelle ulottuvan tarkastelun ja vuosittaiset työohjelmat. Vuosittaisten työohjelmien osalta lautakunta on joustava ja pystyy tarvittaessa reagoimaan esille tuleviin mahdollista arviointia koskeviin kunnan hallinnon ja talouden tarkoituksenmukaisuuden arviointia vaativiin kokonaisuuksiin.

Tarkastuslautakunta osallistui valtuustolle työtä tekevänä myös valtuustoseminaariin, joka toukokuussa 2023 pidettiin laivalla/Ruotsissa ja marraskuussa 2023 Tuusulassa.

3.7 Arvioinnin lähtökohdat

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on:

1. valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;
2. arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;
3. arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää;
4. huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta;
5. valvoa 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi;
6. valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

3.8 Arvioinnin kriteerit

- 1 = Tavoitteen toteutuksessa ei ole edetty suunnitellusti ja tavoitetta ei ole saavutettu (pun.)
- 2 = Tavoitteen toteutuksessa on edetty hieman, mutta sitä ei ole saavutettu (kelt.)
- 3 = Tavoitteen toteutuksessa on edetty, mutta sitä ei ole vielä saavutettu (kelt.)
- 4 = Tavoite on lähes saavutettu (vihreä)
- 5 = Tavoite on saavutettu (vihreä)

3.9 Arviointityön toteuttamisen tavoista

Lautakunnan jäsenet ovat perehtyneet kunnan palvelutuotantoon seuraamalla toimialueiden toimintaa mm. osallistumalla läsnäolo- ja puheoikeudella lautakuntien kokouksiin kummijärjestelmän puitteissa ja kuulemalla vastuuhenkilöitä. Arviointi on suoritettu osallistumisen, toimintakertomuksien, kunnan tilinpäätöksen ja muiden dokumenttien pohjalta sekä haastatteleamalla kunnan luottamushenkilöitä, ylintä johtoa ja henkilökuntaa. Arviointikertomus koostuu arviointitekstistä ja sitä tukevasta materiaalista, esimerkiksi taulukoista, kuvioista, johtopäätöksistä ja suosituksista.

Lautakunta voi antaa valtuustolle muitakin tarpeellisenä pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista.

Arviointikertomus käsitellään valtuustossa kunnan tilinpäätöskäsittelyn yhteydessä. Kunnanhallituksen tulee kuntalain mukaisesti antaa valtuustolle lausunto toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta.

Tarkastuslautakunta on arviointityössään ja muuten sille kuuluvissa kuntalain mukaisissa tehtävissään kuullut seuraavia kunnan viranhaltijoita:

23.1.2023	Hankintapäällikkö Inkeri Kontiola: Tilintarkastuspalvelut 2023 - 2026, hankinta
13.2.2023	Ohjelmapäällikkö Katerina Zaitseva esittelee palveluverkkouudistusta, sen toteutumista ja tulevia näkymiä.
27.2.2023	Talusojohtaja Markku Vehmas selostaa tilinpäätös 2022 ennakkotietoja kokouksessa.
8.5.2023	Tilintarkastaja Juha Huuskonen antaa raportin tilikauden 2022 tilintarkastuksesta.
21.8.2023	Vastuunalainen tilintarkastaja Juha Huuskonen esittelee kokouksessa tarkastuslautakunnalle Tuusulan kunnan tilintarkastussuunnitelman tilikaudelle 2023.
18.9.2023	Vs talusojohtaja Heli Hippeläinen: Vuoden 2024 talousarvion ja taloussuunnitelman 2024 - 2028 valmistelun eteneminen
6.11.2023	Kehittämispäällikkö Heidi Hagman esittelee ajankohtaisia teemoja hyvinvoinnin – ja terveyden edistämisen alalta, kouluterveyskyselystä 2023, osallisuudesta, osallistuvasta budjetoinnista ja avustustoiminnan kehittämisestä.
27.11.2023	Kehittämispäällikkö Ada Pentimikko ja kehittämisjohtaja Timo von Behr esittelevät ajankohtaisia teemoja yhteisten palveluiden kehittämisen palvelualueelta; Thinking portfolio -muutosten lisäksi sähköisen asiointin, tiedolla johtamisen projektin ja palvelujen järjestämisen suunnittelun ajankohtaiset.
18.12.2023	Tuusulan kunnan vastuunalainen tilintarkastaja Juha Huuskonen esittelee Tuusulan kunnan vuoden 2023 tilintarkastuksen väliraportin.
15.1.2024	Kuntakehitysjohtaja Pirjo Sirén esittelee ajankohtaisia teemoja Kasvun ja ympäristön toimialueelta.
12.2.2024	Kauppaneuvos, Taloustutkimus Oy:n hallituksen puheenjohtaja Eero Lehti, yli 50 vuotta Keravan valtuustossa, kävi lävitse tarkastuslautakuntien arviointitehtävää luottamushenkilötoimielinten osalta ja näiden toiminnan mittarointia, arviointia ja ajatuksiaan luottamustehtävistä maksettavien palkkioiden mahdollisia tulospalkkioita. Esillä oli myös julkisen sektorin tuottavuuden kasvun tärkeys julkisen sektorin talouden parantamiseksi.
26.2.2024	Vs. talusojohtaja Heli Hippeläinen selostaa tilinpäätös 2023 ennakkotietoja kokouksessa.
25.3.2024	Kehittämispäällikkö Ada Pentimikko esittelee tietoja Tuusulan väestönkehityksestä vuodelta 2023 sekä aiemmilta vuosilta, lisäksi näkymä tulevaisuuteen.
8.4.2024	Henkilöstöjohtaja Satu Kuivasto esittelee ajankohtaista Tuusulan kunnan henkilöstöasioista ja -hallinnosta.
22.4.2024	Sivistysjohtaja Tiina Simons esittelee ajankohtaista Tuusulan kunnan Sivistyksen toimialueelta.
6.5.2024	Tilintarkastaja Juha Huuskonen antaa raportin tilikauden 2023 tilintarkastuksesta.

4 Vuoden 2022 arviointikertomuksen käsittely

1. Arviointikertomus 2022 käsiteltiin kunnan hallinnossa vakiintuneeseen tapaan tarkastuslautakunnan hyväksyttyä sen kokouksessaan 15.5.2023.

2. Arviointikertomuksen julkistamistilaisuus pidettiin 22.5.2023 kunnantalolla. Tarkastuslautakunnan puheenjohtaja Jussi Salonen esitteli arviointikertomuksen lyhyesti ja huomioista käytiin alustavaa keskustelua.

3. Valtuusto käsitteli arviointikertomuksen tilinpäätöksen 2023 yhteydessä kokouksessaan 29.5.2023 ja samalla lähetti sen lautakuntiin käsiteltäväksi.

4. Toimielimet käsitelivät arviointikertomuksen havaintoja omalta osaltaan kokouksissaan elo- ja syyskuussa. Vastauksen antoivat Keski-Uudenmaan ympäristölautakunta, kuntakehityslautakunta, vesihuoltoliikelaitoksen johtokunta, kasvatus- ja sivistyslautakunta, kulttuuri ja vapaa-aikalautakunta, tekninen lautakunta, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta sekä kunnanhallitus.

Tarkastuslautakunnan näkökulmasta tämä lautakuntakierros on tärkeä vaihe pyrittäessä rakentavaan ja vaikuttavaan arviointiin. Vastauksissa on pääsääntöisesti keskitytty vastamaan arvioinnissa annettuihin suosituksiin. Vastaukset ovat rakentavia, asiantuntevia ja tilannetta selventäviä. Varsin usein niissä kerrotaan myös mihin toimenpiteisiin on ryhdytty.

5. Lautakuntien vastaukset tulivat kunnanhallituksen koottua ne 18.9.2023 ja esitettyä kunnanvaltuustolle tiedoksi valtuuston 9.10.2023 kokoukseen.

6. Tarkastuslautakunta käsitteli lautakuntien vastaukset osana uuden arviointikertomuksen laadintaprosessia kokouksessaan 30.10.2023.

5 Poikkileikkaavat teemat

Tuusulan kuntastrategian päämäärät on kuvattuna alla kohdassa 5.1 myöhempänä olevien valtuustokauden tavoitteista johdettujen vuositavoitteiden arvioinnin tueksi ja kokonaisuuden selventämiseksi.

Tarkastuslautakunta käsitteli Tuusulan kuntastrategiaa laajasti vuoden 2022 arviointikertomuksessa eikä tänä vuonna sen vuoksi tarkastuslautakunta ei toteuta erillisiä kuntastrategian arvioinnin johtopäätöksiä tai suosituksia. Uuden kuntastrategian laatiminen uudelle valtuustokaudelle 2025-2029 alkanee vuoden 2025 alkupuolella. Toivomme tuolloin otettavan huomioon vuoden 2022 arviointikertomuksessamme antamamme suositukset seurantaraportteineen.

Tämän arviointikertomuksen lopusta löytyvät tarkastuslautakunnan edellisen eli vuoden 2022 suositukset sekä jatkotoimenpiteiden seurantaraportointi lyhyesti.

5.1 Strategia - Tuusulan kunnan päämäärät

Tuusulan visiota toteuttaa kolme strategista päämäärää:

1. Tuusulassa on mahdollisuuksia kasvaa ja menestyä.
2. Tuusulassa on hyvä elää.
3. Tuusula kehittyy kestävästi.

Visiosta ja päämääristä on johdettu 14 valtuustokauden (2021-2025) tavoitetta, joiden avulla päämäärät pyritään saavuttamaan.

5.1.1 Tuusulassa on mahdollisuuksia kasvaa ja menestyä

Tuusulan kuntastrategiasta on johdettu 14 valtuustokauden tavoitetta. Valtuustokauden tavoitteet on johdettu strategian visiosta, päämääristä ja yhteisestä toimintatavasta.

Kunta on ottanut käyttöönsä valtuustotavoitteiden itsearvioinnin. Arviointi tapahtuu asteikolla 1-5

1 = Tavoitteen toteutuksessa ei ole edetty suunnitellusti ja tavoitetta ei ole saavutettu

2 = Tavoitteen toteutuksessa on edetty hieman, mutta sitä ei ole saavutettu

3 = Tavoitteen toteutuksessa on edetty, mutta sitä ei ole vielä saavutettu

4 = Tavoite on lähes saavutettu

5 = Tavoite on saavutettu

Tuusulassa on mahdollisuuksia kasvaa ja menestyä päämäärän alla on 5 ensimmäistä valtuustokauden tavoitetta.

- Tarjoamme laadukkaat ja saavutettavat palvelut uudistuvassa ympäristössä (1.)
- Luomme tiiviimpiä keskusta-alueita, jotka mahdollistavat monipuolisemmat palvelut (2.)
- Tarjoamme monipuolisia asumisen mahdollisuuksia varmistamalla tonttitarjonnan ja erilaiset asumismuodot (3.)
- Tarjoamme yrityksille laadukkaita palveluita, osaavaa työvoimaa ja työpaikkatontteja erinomaisilla liikenneyhteyksillä (4.)
- Tarjoamme upeat ja uudistuvat mahdollisuudet kulttuuriin, vapaa-aikaan ja harrastamiseen (5.)

Kunnan oma arvio vuodelta 2023 oli 4,0.

5.1.2 Tuusulassa on hyvä elää

- Kehitämme hyvinvoinnin edellytyksiä ja mahdollisuuksia. Ehkäisemme yksinäisyyttä, eriytymistä ja pahoinvointia (6.)
- Vahvistamme kunnan, asukkaiden ja yhteisöjen yhteistyötä ja kumppanuutta (7.)
- Olemme osallisuuden edelläkävijä ja jatkamme demokratian eri muotojen ja osallistumisen tapojen kehittämistä (8.)
- Olemme kasvatuksen ja koulutuksen kärkikunta vahvistaen yhdenvertaisuutta ja elinikäistä oppimista (9.)
- Varmistamme arjen ja lähiympäristön turvallisuuden (10.)

Kunnan oma arvio vuodelta 2023 oli 4,3.

5.1.3 Tuusula kehittyy kestävästi

- Rakennamme kestävää tulevaisuutta ja edistämme ilmastotekoja kaikessa toiminnassa (11.)
- Vaalimme viherympäristöä, vesistöjä ja niiden saavutettavuutta sekä luonnon monimuotoisuutta (12.)
- Kehitämme monipuolista ja sujuvaa liikkumista Tuusulassa ja seudulla (13.)
- Kasvamme taloudellisesti kestävästi rakenteita ja toimintatapoja uudistaen (14.)

Kunnan oma arvio vuodelta 2023 oli 3,4.

5.1.4 Keinot strategian saavuttamiseksi

Valtuustokauden (2021–2025) tavoitteita toteuttamaan on määritelty lisäksi vuositavoitteita ja toimenpiteitä vuosittain talousarvion laadinnan yhteydessä.

Strategiaperustan laadinnan yhteydessä määritettiin myös kolme strategista keinoa, joiden avulla strategian tavoitteet pyritään saavuttamaan:

- 1) Digitalisaation hyödyntäminen
- 2) Vaikuttaminen ja yhteistyö (edunvalvonta)
- 3) Osaaminen ja kyvykkyydet (henkilöstön hyvinvointi ja johtaminen)

5.2 Tilinpäätösdokumentti ja tavoiteseuranta

Tilinpäätösdokumentti on vuosien mittaan kehittynyt ja kasvanut tietomäärältään, myös sivumäärältään. Vuoden 2023 tilinpäätöksessä on sivuja 276.

Tilinpäätöksen sivuilla 245–265 on raportoitu tavoiteseurantaa varsin yksityiskohtaisesti. Tätä seurantaa täydentää vielä yksityiskohtaisempi dokumentaatio, joka on ollut tarkastuslautakunnan käytössä.

Tuusulan kunta toteuttaa valtuuston asettamien tavoitteiden raportointia ja seurantaa Thinking Portfolio -alustalla. Alusta on ollut käytössä 3–4 vuotta. Sen oppiminen on suhteellisen vaikeaa, kuten myös raportointi.

Tilinpäätöksessä todetaankin sivulla 100: *Myös kuukausittaisten salkkukatsausten formaattia on kehitetty ja raskaaksi tunnistettua raportointia kevennetty.*

Tavoiteseurannasta Tilinpäätöksen 2023 sivuilla 245-265 tarkastuslautakunta on tehnyt seuraavat huomiot:

1. on epäselvää, miten etenemisasteet arvioidaan numeroilla
2. samaten epäselvää on, mitkä ovat kriteerit värien käytölle
3. värien ja etenemisasteiden käyttö on ristiriitaista ja sekavaa

Lähes kaikissa etenemisasteissa käytetään vihreää väriä etenemisasteille kolme, neljä tai viisi. Jopa etenemisaste kahdelle on annettu vihreä väri. Valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumisen seuraaminen on vaikeahkoa eikä tavoitteiden, toimenpiteiden ja useiden toteuttajien keskinäiset suhteet ole selviä.

Syksyllä 2023 tarkastuslautakunnalle on esitelty yksinkertaistettua ja selkeämpää tavoiteseurantaa, jonka tarkastuslautakunta toivottaa tervetulleeksi helpottamaan raportointia ja tavoitteiden seurantaa.

Arvioinnin johtopäätökset (5.2)

- Valtuustokauden tavoitteita, vuositavoitteita ja toimenpiteitä on liian paljon. Niiden seuraaminen ja arviointi on hankalaa sekä viranhaltijoille että luottamushenkilöille johtuen sekä niiden määrästä että raportointialustan monimutkaisuudesta ja selkeyden puutteesta.
- Tilinpäätöskirja on vuosien mittaan pidentynyt sivumäärältään, siinä on toistoa useissa kohdissa.
- Tilinpäätöksessä tavoitteiden arvioinnissa värien ja etenemisasteen (numerot) käyttö on sekavaa.

Tarkastuslautakunnan suositukset (5.2)

- Strategisia tavoitteiden ylätasoja ja raportointia pitää tiivistää seuraavalle valtuustokaudelle. Operatiivisella tasolla voi tietenkin olla hyvinkin yksityiskohtaisia toimenpidetavoitteita ja seurantaa.
- Uuden yksinkertaistetun ja selkeämmän raportoinnin tulo vuodelle 2024 arvioinnin tueksi on tervetullut muutos.
- Tilinpäätöskirjan rakennetta, tietomäärää ja selkeyttä on arvioitava ja harkittava sen uudistamista.
- Tarkastuslautakunta kehottaa selkeyttämään numeroiden ja värikoodien suhdetta tavoitteiden saavuttamisen arvioinnissa.

Yhteisten palvelujen toimialueen selvitys

Kuntaorganisaatiossa on ryhdytty korjaaviin toimenpiteisiin jo kuluvan valtuustokauden vuositavoitteita määriteltäessä. Vuonna 2024 sekä vuositavoitteista että raportointia on tiivistetty ja selkeytetty, mm. mainittujen tavoitteen edistymistä kuvaavien elementtien osalta. Samalla on säilytetty taso yksityiskohtaisenkin raportoinnin mahdollistamiseksi niin kutsuttujen onnistumisen kriteerien kautta. Tulevan valtuustokauden strategian päivittämisen yhteydessä tullaan huomioimaan tarve tavoitteiston selkeydelle ja mitattavuudelle.

Tilinpäätöksen määrämuotoisuutta ohjaa Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta (2020). Yleisohjeessa on tilinpäätöksen lakisääteinen sisältö. Toimintakertomuksessa tulisi keskittyä olennaiseen, arvioida asetettujen tavoitteiden saavuttamista sekä poikkeamia. Tuusulassa toimitaan yleisohjeen mukaan ja pyritään tässä suhteessa selkeyttämään tietojen luettavuutta. Luettavuuteen liittyvissä asioissa otetaan huomioon saavutettavuusdirektiivin vaatimukset. Tilinpäätöksen ja tilintarkastuksen kannalta keskeisiä asioita ovat tietojen olennaisuus, oikeellisuus ja niiden tarkistettavuus. Tilinpäätöksen fokus on siinä, että myös rahoittajat pystyvät tarkastelemaan kunnan keskeisiä taloudellisia, erityisesti euromääräisiä faktoja.

Talousarviokirjan rakenteesta on käyty keskustelua kunnan organisaatiossa vuoden 2024 aikana. Rakennetta on tarkoitus tiivistää ja selkeyttää. Talousarvioprosessi v. 2025 koskien on käynnistynyt jo keväällä 2024. Talousarviokirjan rakenteen muutoksia tehdään vuoden 2026 talousarvion laadintaa varten.

5.3 Tuusulan kunnan talous

5.3.1 Yleistä

Tuusulan kunnan taloudenpidossa vuosien 2022 ja 2023 välillä tapahtui suuria muutoksia, kun sosiaali- ja terveyspalvelut sekä pelastustoimi siirtyivät hyvinvointialueille. Hyvinvointialueuudistuksen myötä kunnan veroprosentiksi tuli 7,11 %, kun uudistuksessa vuoden 2022 veroprosentista Manner-Suomen kuntien tuloveroprosentteja alennettiin vuoden 2023 alussa 12,64 prosenttiyksiköllä.

Tuusulan kunnan verotulot laskivat 46,8 prosenttia. Kunnan verotulot olivat yhteensä 115,6 milj. euroa (-46,8 %) ja ne kehittyivät myönteisesti kunnan kasvun ja kohtuullisena säilyneen talous- ja työllisyystilanteen ansiosta.

Tuusulan kunnan tilikauden tulos vuonna 2023 oli 13,8 milj. euroa, josta tehtiin 8,1 milj. euron investointivaraus. Tilikauden ylijäämäksi jäi näin ollen 5,7 milj. euroa.

Tuusulassa oli vuoden 2023 lopussa työttömiä työnhakijoita 1781 henkilöä (2022: 1363).

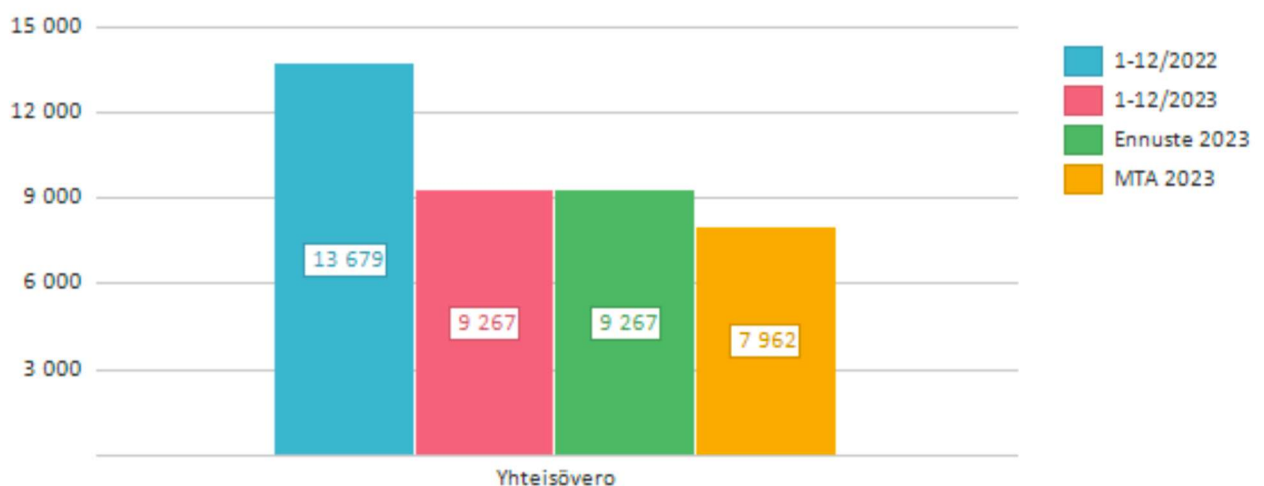
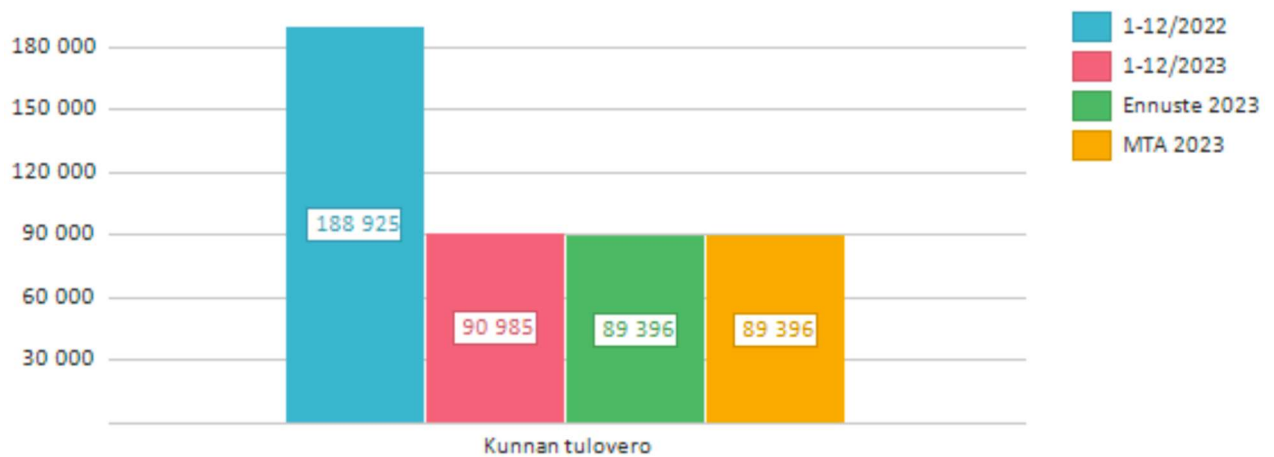
Hyvinvointialueuudistuksen myötä kiinteistöt ja lainakanta jäivät kuitenkin kokonaisuudessaan kunnan hoidettavaksi. Soten poistuminen kunnan taloudesta paransi taloudenpidon ennakoitavuutta, mutta aiheutti valtionosuuksien osalta epävarmuutta.

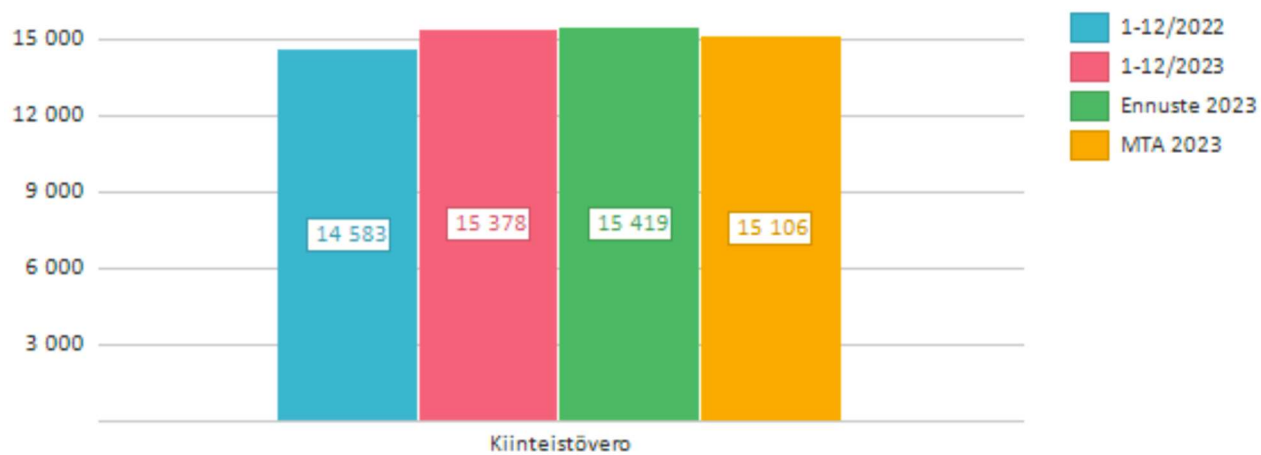
Tuusulan yhteisöveron tuotto oli 9,3 milj. euroa. Kiinteistöverotulot 15,4 milj. eur.

Tuusulan valtionosuudet vuonna 2023 olivat 27,6 milj. euroa (-24,1 %).

Tuusulan ulkoiset toimintamenot olivat 151,7 milj. euroa vuonna 2023. Vertailukelpoinen toimintamenojen kasvu oli yhteensä 5,4 % eli n. 7,8 milj. euroa.

Tuusulan on varauduttava myös vuosien 2023-2027 palkkaohjelmaan, joka nostaa kuntatyöntekijöiden palkkoja noin 5,1%.

5.3.2 Investoinnit

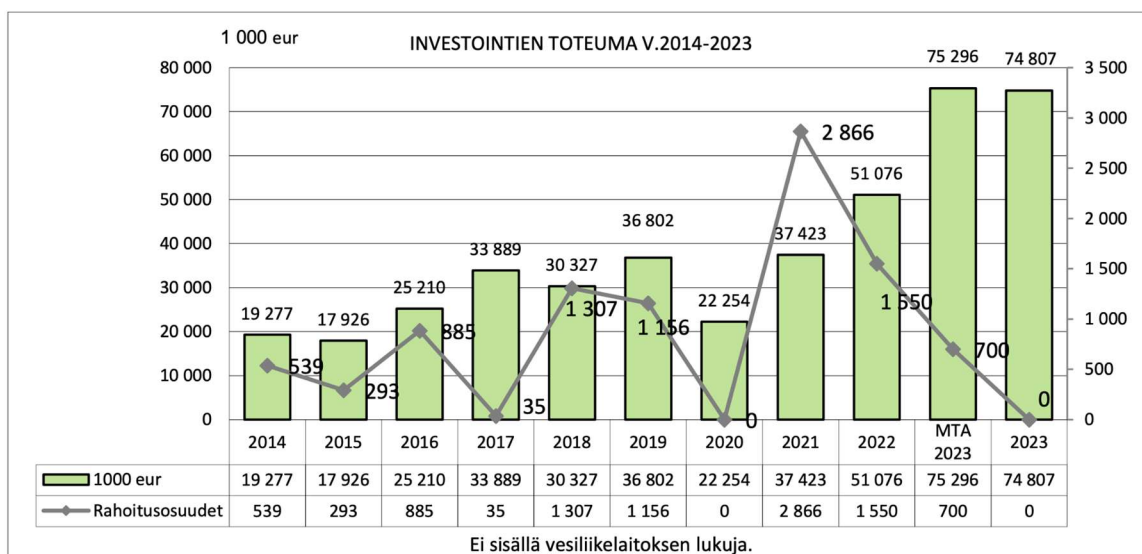
Kunnan investoinnit vuonna 2023 olivat 82,6 milj. euroa. Lainakanta on 199,8 milj. euroa, mikä on 43 % edellisvuotta enemmän. Suunnitelman mukaiset poistot kasvoivat 1,5 milj. eurolla. Vuonna 2023 pystyttiin investoinneista 46,3 % rahoittamaan tulorahoituksen turvin. Vuonna 2022 tulorahoitusprosentti oli 46,1%, kun se vuonna 2021 oli vielä 82,3% eli tulorahoituksen avulla pystyttiin rahoittamaan lähes kaikki investoinnit tuolloin.

Kunnan taloudessa ja rahoituksessa tehtiin korkoriskiä hallitsevia toimenpiteitä.

	Toteuma TP 2023, meur	Toteuma 2022, meur	Muutos (23/22), meur
Investoinnit	82,6	57,7	+24,8
Lainakanta	199,8	163,1	+36,7
Poistot	21,1	19,6	+1,5
Tulorahoituksella katettujen investointien osuus 2023, %	46,1%	46,3%	

Tuusulan kunnan lainamäärä vuoden 2023 lopussa oli 199,8 miljoonaa euroa. Asukasta kohden laskettuna velkaa on 4 834 euroa. Vuonna 2022 vastaava luku oli 4039 euroa

Tuusulan kunnan tavoiteltu ja jo suurelta osin saavutettukin kasvu vaatii mittavia palveluverkko- ja rakennusinvestointeja sekä kunnallistekniikan investointeja. Kunnan historian suurimpien investointien toteuttaminen ja niiden tuoma velkataakka on tunnistettu kunnassakin riskitekijäksi ja ne on listattuna taloudellisissa riskeissä.

5.3.3 Riskien hallinta

Kunta- ja toimialueetasolla sekä tytäryhtiöissä on tunnistettu ja arvioitu kuntaan ja sen toimintaan liittyviä riskejä.

Riskeille on määritelty hallintakeinot ja toimenpiteet, joilla pyritään ennalta ehkäisemään ja pienentämään riskin todennäköisyyttä ja seurausta.

Kuntaan kohdistuvat riskit jaotellaan strategiaan, taloudellisiin, toiminnallisiin ja vahinkoriskeihin.

Tuusulan kunnan strategia on rakennettu kasvun varaan. Kunnan kannattaa laatia erilaisia skenaarioita myös selkeästi pienemmän tai negatiivisen kasvun tilanteisiin.

Arvioinnin johtopäätökset (5.3.3)

- Riskien hallintaan on kiinnitetty kunnassa viime vuosina hyvin huomiota. Toimenpiteet ovat konkreettisia ja ne on viety käytännön tasolle saakka.

Tarkastuslautakunnan suositukset (5.3.3)

- Epävarma maailman tilanne vaatii jatkuvaa ja huolellista riskien analysointia ja toimenpideohjeiden päivitystä ja käytännön harjoittelua.
- Kunnan kannattaa laatia erilaisia skenaarioita myös selkeästi pienemmän tai negatiivisen kasvun tilanteisiin.

Yhteisten palvelujen toimialueen selvitys

Kunta seuraa hyvin tiiviisti toteutuvaa väestönkasvua ja kuntakehitystä. Kunnan väestösuunnitetyön yhteydessä vuonna 2024 tuotettiin kasvun erilaisia kehitysskenaarioita kuvaavia herkkyysslaskelmia, joita hyödynnetään talouden ja palvelujen suunnittelussa.

Kuntatasoista riskienhallinnan suunnittelua on jatkettu vuonna 2024 talousarviovalmistelun yhteydessä.

Kasvun ja ympäristön toimialueen selvitys

Kasvu ja ympäristö laatii tavoitteiden riskianalyysit ja lieventävät toimenpiteet sekä raportoi tästä osana puolivuotis- ja tilintarkastusraportointiaan vuosittain. Lieventävät toimet jalkautetaan. Riskianalyysi päivitetään kaksi kertaa vuodessa. Merkityksellisimmiksi riskeiksi tunnistettuja riskejä seurataan aktiivisesti.

5.4 Tuusulan kunnan kasvu

Hitaan kasvun vuosikymmenen jälkeen Tuusulan asukasmäärä on kasvanut kolmena viime vuotena voimakkaasti; Suomen kärkikuntien joukossa.

Tuusulan asukasluku oli 41 334 vuoden 2023 lopussa. Tuusulan asukasmäärä lisääntyi noin 951 henkilöllä edelliseen vuoteen verrattuna (+2,4%).

Vuoden 2022 lopussa väestömäärä 40383, kasvua edellisestä 666 henkeä eli 1,7 prosenttia. Vuoden 2023 lopussa väestömäärä 41334, kasvua edellisestä vuodesta 950 henkeä eli 2,4 prosenttia.

Väestönkehitys 1990–2021

Tuusulan asukasluku oli vuoden 2021 lopussa 39 718. Kasvua edellisvuoteen oli 2,4 % Väkiluku kasvoi 7 761 henkilöä (24 %) vuodesta 2000. Vaihtelu vuosittaisessa väestönkehityksessä on ollut hyvin suurta.

Taulukko 1. Tuusulan väkiluvun ja väestön kasvuprosentin kehitys vuosina 2000-2021.

Vuosi	Asukas- luku	Väki-luvun muutos (hiöä)	Kasvu %
1996	29.349	558	1,9
1997	29.957	608	2,1
1998	30.404	447	1,5
1999	31.168	764	2,5
2000	31.957	789	2,5
2001	32.915	958	3
2002	33.377	462	1,4
2003	33.952	575	1,7
2004	34.513	561	1,7
2005	34.890	377	1,1
2006	35.434	544	1,6
2007	35.968	534	1,5
2008	36.386	418	1,2
2009	36.766	380	1
2010	37.214	448	1,2
2011	37.667	453	1,2
2012	37.936	269	0,7
2013	38.125	189	0,5
2014	38.198	73	0,2
2015	38.459	261	0,7
2016	38.588	129	0,3
2017	38.646	58	0,2
2018	38.664	20	0
2019	38.559	-65	-0,1
2020	38.783	184	0,5
2021	39.718	935	2,4

Tuusulan vuonna 2021 solmitun pormestariohjelman mukaan: "Tavoittelemme 0,75 % vuosittaista väestönkasvua ja MAL-sopimuksen mukaista asuntotuotantotavoitetta. Tavoitteeseen pyritään monimuotoisella kaavoituksella ja asuntotuotannolla koko Tuusulassa sekä panostamalla veto- ja pitovoimatekijöihin: hyvät palvelut, varhaiskasvatus, koulutus, turvallisuus, ympäristö ja toimiva liikenne."

Neljättä vuotta jatkuvan voimakkaan kasvun taustalla on eteläisen Tuusulan, Hyrylän alueen kerrostalovaltainen asemakaavoitus.

Vuoden 2023 aikana asuntotuotanto väheni edellisvuodesta korkojen ja rakennuskustannusten nousun vuoksi.

Taloussuhdanteen heikkenemisen ja kohonneiden lainakorkojen ennakoidaan vähentävän lähitulevaisuudessa erityisesti tuottajamuotoisten tonttien kysyntää. Rakennuslupien määrä on vähentynyt vuonna 2023 edelliseen vuoteen verrattuna.

Kunta uskoo, että kasvua tukevat uusiutuva palveluverkko kouluineen ja varhaiskasvatusyksikköineen, Hyrylän keskustan kaupallisten palveluiden vahvistaminen sekä Tuusulanjärven virkistyskäyttö ja Tuusulan Urheilukeskuksen laajenevat palvelut.

Etelä-Tuusulan työpaikka-alueiden kaavoituksen sujuva eteneminen tarvitaan kunnan elinvoiman kehittymiseen sekä veropohjan kasvuun.

Arvioinnin johtopäätökset (5.4)

- Kunnan voimakas väestönkasvu on jatkunut vuonna 2023.
- Voimakas kasvu (2,4 %) ylittää normaalisti kestäväenä pidetyn 1,5 prosentin väestönkasvun.
- Taloussuhdanteen heikkeneminen ja kohonneet lainakorot vähentävät kuitenkin erityisesti tuottajamuotoisten tonttien kysyntää ja rakennuslupien määrä on vähentynyt voimakkaasti.

Tarkastuslautakunnan suositukset (5.4)

- Kasvun lisäksi pitää seurata tulovirran riittävyttä, menojen kehittymistä ja lainakannan kohtuullisuutta suhteessa kunnan kokoon.
- Talouden ennakkointiin kiinnitettävä huomiota. Palveluverkon rakentumisen lisäksi myös olemassa oleviin kiinteistöihin ja niiden ylläpitoon on kiinnitettävä huomiota.
- Taloussuhdanteen heikkeneminen ja kohonneet lainakorot vähentävät erityisesti tuottajamuotoisten tonttien kysyntää ja rakennuslupien määrä on vähentynyt voimakkaasti.

Yhteisten palvelujen toimialueen selvitys

Eri toimialueiden menoja, sopeutusta, investointitasoa ja lainakantaa koordinoidaan siten, että rahoitus pysyy kestäväällä pohjalla. Toteutumista seurataan neljä kertaa vuodessa osavuositarkastusten yhteydessä.

Kasvun ja ympäristön toimialueen selvitys

Kasvun ja ympäristön toimialue toteuttaa valtuuston päättämää kasvun strategiaa. Toimialue arvioi vuosittain osaksi talousarviota tontinluovutussuunnitelman ja kaavoituksen työohjelman sekä yhteensovittaa siihen infrainvestoinnit. Osana asemakaavaa Kasvun ja ympäristön toimialue laatii kaavataloussuunnitelmat, joilla mahdollistetaan taloudeltaan positiiviset asemakaavahankkeet.

Kasvun ja ympäristön toimialueen tilainvestoinnit palvelevat sivistystä, kasvatusta ja koulutusta sekä asukkaita. Investoinnit ovat palveluverkkosuunnitelman osalta jo hyvin pitkällä, ainoastaan Lahelan kampuksen investointi 54 Meur on osoitettu taloussuunnitelmakaudelle vuosille 2027–2029 valtuuston päätöksen mukaisesti. Kasvun ja ympäristön toimialue aktiivisesti vastaa tulon muodostuksesta. Lisäksi toimialue seuraa asuin ja yritysalueonttien tulovirtaa.

Eri toimialueiden menoja, sopeutusta, investointitasoa ja lainakantaa koordinoidaan siten, että rahoitus pysyy kestäväällä pohjalla. Toteutumista seurataan 4 x vuodessa osavuosikatsausten yhteydessä

5.5 Tuusulan kunnan henkilöstöpalvelut

Henkilöstöpalvelut kattavat henkilöstöpalvelut, maahanmuutto- ja työllisyyspalvelut, ohjaamopalvelut sekä turvallisuuspalvelut.

Tuusulan kunta on lisännyt kasvun ja ympäristön toimialueella etenkin kaavoituksen henkilöstöä. Kaavoitusohjelman useiden kohteiden edistämiseksi kaavoitukseen on kunnanvaltuusto talousarviossa 2024 päättänyt palkata kaksi uutta kaavoittajaa.

Tarkastuslautakunta on jo aiemmin arviointikertomuksissaan painottanut osaavan henkilökunnan merkitystä sekä kunnan hyvän työnantajakuvan tärkeyttä tehtävien täyttämiseksi.

Kasvun ja ympäristön toimialueella kaavoituksen työn jatkon ja ympäristömme rakentamisen kannalta tärkeillä palvelualueilla työtehtävien täyttämässä on puutteita.

Yhdyskuntatekniikan kohdalla tilinpäätöksessä sivulla 140 todetaan seuraavaa:

Kaavoitukseen on osoitettu lisää resursseja, mikä kasvattaa edelleen epäsuhtaa kaavoituksen ja yhdyskuntatekniikan käytettävissä olevien resurssien välillä. Kunnalle syntyy kaavareserviä, jota voidaan ottaa suunnitteluun myöhemmin tarpeen mukaan. Ensimmäiseksi rakennettavien kaava-alueiden priorisoinnin tärkeys tulee korostumaan.

Tuusulan kunnan palveluverkon rakentamisen ja rakennuttamisen, nykyisen kiinteistömäärän kunnossapidämiseksi elintärkeän Tilakeskuksen kohdalta sivulla 141 todetaan seuraavaa:

Uusi tilapalvelupäällikkö aloitti elokuussa. Rakennuspäällikkö, vastaa mm. rakennuttamisesta, on ollut heinäkuun lopusta lähtien sairauslomalla. Hän on lisäksi irtisanoutunut niin, että helmikuun loppuun hänen tehtäviään on hoidettu sijaistusjärjestelyillä. Vuoden alussa irtisanoutuneen LVI-asiantuntijan tilalle ei ole saatu rekryttyä uutta henkilöä. Kiinteistöjen ylläpidossa on kahden henkilön vajaus. Eläköityminen on myös tuonut yhden henkilön vajauksen, joka tullaan täyttämään nimikemuutoksen jälkeen vuoden 2024 alussa. Yksikössä on ollut siis merkittävää henkilövajasta.

Vesihuoltoliikelaitoksen tilinpäätöksessä sivulla 200 (laitoksen toimintakertomus sivu 5) ilmaistaan huoli toiminnallisesta riskistä seuraavasti:

Toiminnallisena riskinä on mm. se, että yksittäisten työtehtävien osaaminen on vain yhden työntekijän takana. Myös henkilökunnan vähyys pitkittyneessä kriisitilanteissa on riski esimerkiksi sairausepidemian

yhteydessä taikka talousveden saastumisen yhteydessä. Tällaisessa tapauksessa riskinä on myös vedenjakeluun tarvittavan kaluston, säiliöiden, astioiden ja riittävän talousvesimäärän toimittamiseen liittyvät asiat. Näihin toiminnallisiin riskeihin on varauduttu mm. naapurilaitoksien kanssa yhteisesti sovitulla käytännöllä, joita ovat mm. henkilöstön ja laitteiden sekä kaluston lainaaminen erityistilanteissa. Lisäksi apua voidaan saada kriisitilanteissa myös puolustusvoimilta ja Punaiselta Ristiltä.

Työmaahenkilöstön saatavuus (ja palkkataso) aiheuttaa laitokselle kriittisen riskin. Tähän ei ole vielä selvää ratkaisua olemassa.

Tilinpäätöksessä sivulla 30 on arvioitu riskinarvioinnissa henkilöstöä.

Osana kunnan riskienarviointia arvioitiin vuodelle 2023 kunnan henkilöstöriskejä. Toiminnallisina henkilöstöön liittyvinä riskeinä kunnassa tunnistettiin organisaation ohuus ja haavoittuvuus, henkilöstön osaaminen ja saatavuus, henkilöstön sopeutumiskyky isoihin muutoksiin sekä operatiivisen johtamisen haasteet.

Arvioinnin johtopäätökset (5.5)

- Tarkastuslautakunta kiinnitti huomiota edellä mainittujen kolmen toimijan esille tuomiin puutteisiin henkilöstön saatavuudessa ja resurssien vähyydessä. Nämä toimijat ovat kunnan kehityksen, kiinteistöjen ja rakennusten arvon ja käytettävyyden, infrastruktuurin toimivuuden sekä poikkeusolojen kannalta elintärkeitä.
- Toiminnallisena riskinä on mm. se, että yksittäisten työtehtävien osaaminen on vain yhden työntekijän varassa.

Tarkastuslautakunnan suositukset (5.5)

- Tarkastuslautakunta kehottaa kuntaa ryhtymään toimiin esille tuotujen Yhdyskuntatekniikan, Tilapalveluiden ja Vesihuoltoliikelaitoksen puutteiden, resurssien korjaamiseksi sekä tarvittaessa myös arvioimaan työsuhteiden ehtoja henkilöstön saamiseksi.

Kasvun ja ympäristön toimialueen selvitys

Kasvun ja ympäristön toimialue on esittänyt lisäresursseja vuoden 2025 talousarviota laadittaessa Yhdyskuntatekniikkaan ja tilapalveluille. Tällä hetkellä (elokuu 2024) talousarviokehykseen on hyväksytty käsittelyyn kunnallistekniikan projektipäällikkö. Henkilöstötarpeena on havaittu mm. toimitila-asiantuntija (tilapalvelut) ja viheraluevalvoja sekä kairaaja (yhdyskuntatekniikka).

Yhteisten palvelujen toimialueen selvitys

Henkilöstön saatavuuteen vaikutetaan ennakoivalla henkilöstösuunnittelulla, henkilöstön osaamisen kehittämisellä ja kilpailukykyisellä palkkauksella. Edellisinä vuosina kunta-alan järjestelyvaraeriä on Tuusulassa kohdennettu erityisesti rekrytointihaasteellisille aloille.

6 Arvioinnin vuosittaiset painopistealueet

6.1 Palveluverkkouudistus

Palveluverkkouudistus on vuonna 2018 hyväksytty ohjelma, jonka tavoitteena on uudistaa kunnan päiväkotij- ja koulurakennuskantaa. Uudistuksen syitä ovat mm. laajalle levinneet sisäilmaongelmat sekä rakennusten tekninen vanheneminen. Palveluverkkosuunnitelmaa päivitetään vuotuisen talousarviokäsittelyn yhteydessä.

Tavoitteena on tarjota terveelliset, turvalliset ja pedagogisesti nykyaikaiset tilat niin lapsille ja nuorille kuin työntekijöillekin.

Lisäksi tavoitteena on saada samoihin rakennuksiin myös muuta kuntalaisia palvelevia toimintoja kuin päiväkotien ja koulujen toimintaa.

Palveluverkkouudistuksen ensimmäisen kohteen rakentaminen alkoi vuoden 2020 lopulla ja ensimmäiset uudet tilat, päiväkotij Martta Wendelin, otettiin käyttöön syksyllä 2022.

Palveluverkon työn alla olevat kohteet edistyivät lähes aikataulussa. Lukio- ja kulttuuritalo Monio aloitti toimintansa elokuussa 2023. Monio palkittiin vuoden 2023 Puupalkinnolla.

Martta Wendelinin päiväkotij sai New European Bauhaus -puuarkkitehtuuripalkinnon sekä Arkkitehtuurin Finlandiapalkinnot.

Hanke	2020 kustannusarvio 2020, milj. eur	2023 kustannusarvio 2020, milj. eur
Tuusulanjärven kampus	23,4	30,25
Monio	32,6	33,2
Martta Wendelin päiväkotij	11,5	13,5
Riihikallion kampus	30,6	40,0
Rykmentinpuiston kampus (sis. päiväkotij)	35,0 (ilman päiväkotia)	55,2
Lahelan kampus		54,1

Alkuperäinen aikataulu 2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027-2029
Tuusulanjärven kampus	Orange	Yellow	Yellow	Green					
Monio	Yellow	Yellow	Green						
Martta Wendelin päiväkoti	Orange	Yellow	Yellow	Green					
Riihikallion kampus		Orange	Yellow	Yellow	Green				
Rykmentinpuiston kampus (sis. päiväkoti)		Orange	Orange	Yellow	Yellow	Yellow	Green		
Lahelan kampus		Orange	Orange	Yellow	Yellow	Yellow	Green		
Päivitetty aikataulu 2023									
Tuusulanjärven kampus		Orange	Yellow	Yellow	Yellow	Green			
Monio		Orange	Yellow	Yellow	Green				
Martta Wendelin päiväkoti		Orange	Yellow	Green					
Riihikallion kampus		Orange	Orange	Orange	Yellow	Yellow	Green		
Rykmentinpuiston kampus (sis. päiväkoti)			Orange	Orange	Yellow	Yellow	Green		
Lahelan kampus			Orange	Orange	Orange	Orange	Yellow	Yellow	Green

Arvioinnin johtopäätökset (6.1)

- Palveluverkko etenee hieman alkuperäistä suunnitelmaa hitaammin.
- Palveluverkkouudistus kasvattaa merkittävästi kunnan investointimäärää ja lisää korkokuluja sekä vuotuisia poistoja.

Tarkastuslautakunnan suositukset (6.1)

- Mittavan investointiohjelman vuoksi on tärkeää ennustaa tulevaa kunnan tulosta ja rahavirtaa säännöllisesti erilaisin kasvuskenaarioin.

Kasvun ja ympäristön toimialueen selvitys

Palveluverkon skenaariot ja kapasiteetti on arvioitu aiemmin palveluverkkosuunnitelmaa laadittaessa. Palveluverkon kapasiteettia seurataan suhteessa eritoten pienten lasten määrän muutoksiin ja tarpeen mukaan varhaiskasvatuksen ja koulutuksen henkilöstöä ja palveluverkkoa tarkastetaan. Eri toimialueiden menoja, sopeutusta, investointitasoa ja lainakantaa koordinoidaan siten, että rahoitus pysyy kestäväällä pohjalla. Toteutumista seurataan 4 kertaa vuodessa osavuosikatsausten yhteydessä.

Lisäksi kuntayhteisen toimialueen kanssa on tarkasteltu 3–4 väestökasvun erilaista skenaariota.

6.2 Hyvinvointialueuudistus

6.2.1 Yleistä

Hyvinvointialueet muodostettiin sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksessa, joka oli yksi Suomen historian merkittävimmistä hallinnollisista uudistuksista. Suomen väestö, kuten myös Tuusulan, ikääntyy nopeasti ja tarvitsee aiempaa enemmän palveluita. Syntyvyyden lasku vähentää työikäisten määrää ja verotuloja. Tuusulaan on kuitenkin muuttanut reilusti lapsiperheitä viime vuosina. Uudistusta tarvittiin yhdenvertaisten palvelujen varmistamiseksi, kaventamaan hyvinvointi- ja terveyseroja sekä hillitsemään kustannusten kasvua.

Hyvinvointialueet aloittivat toimintansa 1.1.2023. Tavoitteena oli mm. parantaa hoitoon pääsyä ja vähentää sosiaali- ja terveysmenoja pidemmällä. Hyvinvointialueiden rahoitus on riittämätön ja tällä hetkellä arvioiden hyvinvointialueiden rahoitusvajeen olevan 1,3–1,4 miljardia euroa. Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen vaje on suuruusluokkaa 60–80 miljoonaa euroa ja alijäämän kattaminen vuoden 2026 loppuun mennessä on vaikea tehtävä.

Palveluverkosta ja palveluiden saatavuudesta on keskusteltu koko vuosi 2023. Tuusulassa palveluverkko keskustelu on kohdistunut lähinnä Jokelan ja Kellokosken terveysasemien tulevaisuuteen. Jokelan osalta Keusoten suunnitelmien tavoitteena on uudenlainen sote-yksikkö, jossa rajoitetusti tarjotaan sote-palveluja niille asiakasryhmille, joiden liikkuminen muualle palveluverkkoon on hankalaa. Tuusulan kunta on mukana kehittämässä tätä toimintamallia tuomalla sote-yksiköiden yhteyteen omia palveluitaan.

6.2.2 Uudistuksen tuomia muutoksia Tuusulan kunnalle

Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymä purettiin vuoden 2023 aikana.

Kunnan opiskeluhuollon henkilöstö siirtyi vuoden 2023 alussa hyvinvointialueen palvelukseen. Tuusulan kunnan opiskeluhuollon kuraattorit ja koulupsykologit siirtyivät Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelukseen liikkeenluovutuksella. Liikkeenluovutus koski 16 henkilöä.

Kunnan omistamia rakennuksia koskevat Keusoten vuokrasopimukset siirtyivät Keski-Uudenmaan hyvinvointialueelle.

Uudistuksen myötä Tuusulan kunnan osuus sosiaali- terveys- ja pelastustoimen rahoitukseen lakkasi, kun hyvinvointialueiden rahoituksesta vastaa jatkossa valtio. Kunnan veroprosentiksi tuli 7,11 %, kun uudistuksessa vuoden 2022 veroprosentista Manner-Suomen kuntien tuloveroprosentteja alennettiin

vuoden 2023 alussa 12,64 prosenttiyksiköllä.

6.2.3 Yhteistyö ja edunvalvonta

Tuusulan kunta pitää tärkeänä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä yhdessä hyvinvointialueen kanssa. Oleellista onnistumisen kannalta on toimiva yhteistyö hyvinvointialueen ja kunnan välillä.

Tuusulan kunta on laatinut tavoitteet hyvinvointialueen edunvalvontaan. Hyvinvointialueen investointisuunnitelmaan hyväksyttiin Hyrylään sijoittuva sote-keskus. Tuusulan kunta toimii aktiivisesti yhdyspintatyössä hyvinvointialueen kanssa.

Tuusulan kunta pyrkii edistämään hyvinvointialueen palveluverkon ja palveluiden saavutettavuutta.

Keskeisenä Tuusulan edunvalvonnan kohteina olivat Etelä-Tuusulan uuden sote-keskuksen valmistelu yhdessä hyvinvointialueen kanssa sekä Jokelan ja Kellokosken sote-yksiköiden palveluiden saatavuuden turvaaminen. Kunta osti joulukuussa Senaatti-kiinteistöiltä tontin tulevaa Etelä-Tuusulan sote-keskusta varten.

Arvioinnin johtopäätökset (6.2)

- Hyvinvointialueuudistus on tuonut epävarmuutta valtion kuntaosuuksiin. Hyvinvointialueet tarvitsevat enemmän rahaa kuin säädetty rahoitusmalli antaa.
- Uudistuksessa Tuusulan kunnan on entistä enemmän käytettävä aktiivista edunvalvontaa Keusoten kuntalaisillemme tarjottavien palveluiden turvaamiseksi.

Tarkastuslautakunnan suositukset (6.2)

- Yhteistyö ja kunnan edunvalvonta hyvinvointialueen kanssa on välttämätöntä palveluiden saatavuuden turvaamiseksi.
- Jokelan ja jatkossa Kellokosken terveysasemien ennakoitu muutos Keusoten sote-yksiköiksi vaatii kunnalta aktiivisuutta niiden yhteyteen tulevien kunnan palveluiden ja uusien kolmannen sektorin ja yritysten saamiseksi mukaan.
- Opiskeluhuollossa jatkuva resurssin ja lakimääräisten terveystarkastusten seuranta, jolloin poikkeamiin voidaan ripeästi reagoida Keusoten suuntaan.

Sivistyksen toimialueen selvitys

Kunnan yhtenä painopisteenä vaikuttamisessa ja yhteistyössä on yhteistyö Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa. Yhteistyön keskiössä ovat palveluyhdyspintojen ja yhteistyön varmistaminen, Etelä-Tuusulan hyvinvointikeskuksen edistäminen sekä Jokelan ja Kellokosken sote-palveluiden saatavuus. Osana Keusoten kanssa kehitettävää Kellokosken kiinteistöä tarkastellaan myös sivistyksen tilatarpeita, kuten opiston, kirjaston ja nuorisotilan tilakysymyksiä.

Sivistyksen toimialueella keskeistä on varmistaa sujuvat ja toimivat yhteistyörakenteet hyvinvointialueen kanssa. Yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa tehdään säännöllisissä ja yhteisesti sovituisissa rakenteissa. Keskeisiä edunvalvonnan rakenteita on kunnan ja Keusoten johdon yhteistyötapaamiset, sivistysjohtajien ja Keusoten kuukausikokoukset, aluehyten kokoukset ja lasten ja nuorten hyvinvointityöhön liittyvät

työryhmät (lape, lanupe, opiskeluhoollon työryhmä, kohtaamispaikkatyöryhmä). Vuoden 2025 tavoitteena sivistyksen toimialueella on vaikuttaa yhteistyöryhmiin siten, että hyvinvointialueella ja kunnilla olisi yhteinen rakenne myös Keusoten, varhaiskasvatuksen ja oppimisen palvelualueiden kesken. On tärkeää varmistaa, että yhteistyö ja keskusteluyhteys on toimiva myös yksiköiden esihenkilöiden tasolle.

Keskeisiä vaikuttamisen toimenpiteitä ovat

- alueellinen opiskeluhoollon suunnitelman osallistaminen,
- perhekeskuksen toimintasuunnitelman toimeenpano ja seuranta kunnassa ja hyvinvointialueella,
- lakisääteisten mitoitusten toteutuminen,
- yhteisten palveluiden ja prosessien määrittäminen ja toteuttaminen yhteistyössä,
- toimivat palvelupolut ja mallit ja ohjaaminen palveluiden pariin, mm. liikkumis- ja elintapaneuvonta, terapiapalvelut, perheneuvola, erityisruokavaliot, Lasten ja nuorten mielenterveydenportaiden toteutuminen, lastensuojelun Messii-toimintamallin toteutuminen.

Seuranta toteutuu hyvinvointialueella ja kunnassa. Hyvinvointialueella vuotta 2023 koskeva alueellinen hyte-kertomus, lasten ja nuorten hyte-kertomus ja perhekeskuksen toimintasuunnitelman tavoitteiden arviointi valmistuneet. Kunnan hyvinvointikertomus on hyväksytty valtuustossa kesäkuussa.

Hyvinvointialueen ja kuntien hyte-työn yhteiset painopisteet lasten ja nuorten hyvinvointi, osallisuus, liikkumisen edistäminen sekä järjestöyhteistyö ja avustaminen valittu jatkuviksi myös vuodelle 2025.

Oppilashuollon yhteistyön haasteet ovat liittyneet paljon henkilöstön vaihtuvuuteen. Varhaiskasvatuksen osalta haasteina on koettu perheiden ohjautumisen haasteet palveluihin riittämättömien Keusoten resurssien vuoksi. Yhteistyö neuvolapalveluiden kanssa on vähentynyt merkittävästi hyvinvointialueiden muodostumisen myötä.

Opiskeluhoollon kuraattoripalvelut ovat lakisääteisen mitoituksen mukaisia. Lukuvuoden 2023–24 aikana psykologiresurssivajetta on saatu korjattua. Kouluterveydenhoitajien tilanne on vaihdellut lukuvuoden aikana. Osa terveystarkastuksista ei ole toteutunut suunnitelmien mukaisesti. Lukuvuoden 2023–24 päättyessä kouluterveydenhoitajien tehtävät ovat kaikki täytettyinä Tuusulassa.

6.3 Lasten ja nuorten hyvinvointi

Lasten ja nuorten hyvinvointia seurataan kunnassa mm. kansallisen kouluterveyskyselyn, TEA-viisarin sekä TerveSuomi-tutkimuksen avulla. Lisäksi kunta tekee omia selvityksiään.

Kouluterveyskyselyn tulosten perusteella suuri osa tuusulalaisista lapsista ja nuorista voi hyvin, on tyytyväinen elämäänsä ja arkirytmii on kunnossa. Osalla hyvinvointia kuitenkin kuormittavat monet erilaiset tekijät kuten sairastelu, ahdistuneisuus, kiusaaminen tai sosiaalisten tilanteiden pelko. Alakoululaisten kokemus itsestä tärkeänä osana koulu yhteisöä on muuttunut myönteiseen suuntaan merkittävästi (2021 38,5 % ja 2023 43,3 %).

Yksinäiseksi itsensä Tuusulassa tuntee 4.–5.-luokkalaisista 4,1 %. Kiusaamista vähintään kerran viikossa kokee 10,8 % alakoulun ikäryhmästä. Tyytyväisyyttä elämäänsä kokee 8.–9.-luokkalaisista 64,8 %, laskua vuoden 2021 tulokseen on tullut noin 4 prosenttiyksikköä. Yläkouluikäisistä tytöistä tyytyväisyyttä elämäänsä kokee vain 54 % vastaajista, kun saman ikäisissä pojissa vastaava prosenttiosuus on 78,5 %. Ahdistuneisuus on yleistynyt aiemmista kyselyistä erityisesti 8. ja 9. luokan tytöillä. Yksinäiseksi itsensä Tuusulassa tuntee 8.–9.-luokkalaisista 15,8 % kyselyyn vastanneista. Kiusaamista vähintään kerran viikossa kokee 7,2 % yläkoulu ikäryhmästä.

Lukiolaisista elämäänsä tyytyväisiä on 68,8 % ja ammatillisissa opinnoissa opiskelevissa 53,8 %. Ammatillisissa opinnoissa opiskelevien kokemus on laskenut kahdessa vuodessa liki 8 prosenttiyksikköä, ja tulos valtakunnalliseen keskiarvoon verrattuna on yli 10 % heikempi. Lukiossa opiskelevilla tytöistä tyytyväisyyttä elämään kokee 60,9 % vastaajista, pojista puolestaan 75,6 %. Lukion 1.–2. vuosiluokan oppilaista huumeita on kokeillut ainakin kerran lähes joka viides kyselyyn vastanneista (kannabis 18,6 %, laittomat huumeet 19,3 %). Tämä on verrattuna 7–8 % enemmän kuin valtakunnallinen keskiarvo. Lukiossa yksinäiseksi itsensä tuntevia on 13,4 % ja ammatillisessa koulutuksessa 17,8 %. Kiusaamista vähintään kerran viikossa kokee 2,1 % lukiolaisista ja 4,7 % ammattiin opiskelevista. Vuonna 2021 havaittu ahdistuksen lisääntyminen toisen asteen opiskelijoilla ei ole vähentynyt kevään 2023 kyselyssä.

Niin varhaiskasvatuksessa kuin koulussakin kiinnitetään huomiota lasten kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Kouluissa on lisäksi kiinnitetty erityistä huomiota yhteisöllisyyden vahvistamiseen. Kaikki perusopetuksen koulut ovat mukana ProKoulu-toiminnassa ja lisäksi tehdään hankemuotoista kehittämistyötä hyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden vahvistamiseksi.

Alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä hyvinvointia tuetaan matalan kynnyksen kohtaamispaikoissa. Lisäksi kunta on mukana perhekeskustoiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä.

Nuorisotyön palveluita on kehitetty. Pysyvien ja popup-nuorisotilojen lisäksi on järjestetty kesätoimintaa, ulkonuorkkia sekä tehty jalkautuvaa työtä. Ankkuritoiminta jatkui elokuussa ja ryhmähyvinvointivalmennus alkoi syksyllä.

Tuusula tukee nuoria lakisääteisiä velvoitteita enemmän. Yläasteella ja lukiossa on sosionomit tukemassa ja auttamassa nuoria.

Tuusulan kunnan kouluissa järjestetään Harrastamisen Suomen mallin mukaista mieluisa ja maksutonta harrastus- ja kerhotoimintaa peruskoululaisille. Tuusulassa harrastamisen Suomen mallin toiminta toteutetaan nimellä Tuusulan malli. Tavoitteena on lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisääminen mahdollistamalla jokaiselle peruskoululaiselle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä. Tuusulan mallin harrastustoiminta toteutetaan lasten ja nuorten harrastustoiveita kuunnellen yhteistyössä koulujen ja harrastustoimijoiden kanssa. Toiminnan toteuttamiseen on saatu valtionavustusta. Toiminnan piiriin on saatu hyvin lapsia ja nuoria ja toimintaa järjestävät kunnan koordinoimana lukuisat eri tahot, mm. kolmannen sektorin toimijat.

Arvioinnin johtopäätökset (6.3)

- Lasten ja nuorten hyvinvointia seurataan kansallisten selvitysten ja tutkimusten avulla. Lisäksi tehdään kunnan omia selvityksiä. Kokonaisuuden kannalta saattaa kuitenkin jäädä hahmottomatta, miten lasten ja nuorten kokonaishyvinvointi kehittyy, sillä mahdollinen pahoinvoinnin lisääntyminen ei näy välttämättä kunnan palveluissa, vaan hyvinvointialueiden palveluissa esim. lastensuojelutarpeen lisääntymisenä.

Tarkastuslautakunnan suositukset (6.3)

- Valtakunnallinen kouluterveyskysely on aika yleisellä tasolla oleva tutkimus eikä se sisällä syitä nuorten lisääntyneelle pahoinvoinnille. Kunta voisi kartoittaa syitä tarkemmin, jolloin olisi helpompaa kohdistaa täsmätoimenpiteitä juuri näihin nuoriin.

- Hyte-työn koordinaatio päätettiin siirtää sivistyksen toimialueelle tammikuusta 2024 hyvinvointialueen ja kunnan palveluiden yhdyspinnan vahvistamiseksi. On tärkeää seurata, mikä vaikutus tällä siirrolla on lasten ja nuorten hyvinvoinnin kokonaisuuteen.

Sivistyksen toimialueen selvitys

Kouluterveyskyselyn 2023 vastausprosentti tuusulalaisissa kouluissa on hyvä ja tuloksia on käsitelty laajasti niin yksikkötasolla, kuntatasolla kuin hyvinvointialuetasoisestikin. Kouluterveyskyselyn 2023 tulosten perusteella on pystytty kohdentamaan toimia kaikilla em. tasoilla.

Arjen hyvinvointityötä osana palveluita toteutetaan jatkuvana työnä esimerkiksi seuraavasti:

- Hyvinvoiva, kuunteleva ja toiset huomioiva yhteisö
- Positiivinen palaute
- Yhteydenotto koteihin matalalla kynnyksellä
- Opiskeluhuollon ja koulun saumaton yhteistyö
- Oppilaskuntatoiminta kouluissa
- Arjen liikuntaan panostaminen
- Toimintamallit osana kouluarkea, esimerkiksi KiVa-koulu

Kouluterveyskyselyn tulosten perusteella koulujen kehittämistoimiksi on valittu seuraavia kohteita:

- Oppilaiden osallisuuden lisääminen
- Oppilaan kuuleminen ja kohtaaminen yksilönä
- Yhteistyö huoltajien kanssa
- Aamupalan ja koululounaan syömättömyys
- Nukkumisen vähyys
- VAPE
- Harrastustoiminnan tukeminen kouluilla, esimerkiksi aamukerhot pienemmille oppilaille

Koko kunnan tasolla on tärkeää jatkaa seuraavien kuntatasoisten toimintamallien kehittämistä:

- Prokoulu- toimintamallin jatkaminen
- Kouluvalmentajat (kaikissa yläkouluissa ja lukiossa)
- Koulujen yhteisöllisen opiskeluhuollon ja hyvinvointityön kehittäminen
- Poissaolojen seuraaminen
- Koulunuorisotyön yhteistyön vahvistaminen koulujen kanssa
- Koulujen harrastustoiminta
- Koulun- ja varhaiskasvatuksen perheohjaajat ja heidän tarjoama tuki
- Miniverso varhaiskasvatuksessa

Keusote ja kolmas sektori ovat panostaneet Kouluterveyskyselyn tulosten pohjalta erityisesti seuraaviin asioihin:

- Keusote
- Opiskeluhuollon tuki yhteisöllisessä opiskeluhuollossa
- Vanhempainillat Teamsissä ja verkkoryhmät (masennus, syöminen, päihteet, ahdistus, Nepsy),
- Kolmas sektori
- vanhemmille suunnattu Teams- iltat ja lähitapaamiset Nuoren mielen tukemisesta
- Mieli Ry:n Hyvän mielen treenivihko 4–7 luokkalaisille

Oppimisen palvelualueella otetaan käyttöön tulevana lukuvuonna 2024–25 oppilaiden pulssikysely, joka toteutetaan kerran lukuvuodessa jokaisella koululla. Tämän kyselyn ja sen tulosten arvioinnin kautta

saadaan tarkempaa tietoa koululaisten hyvinvoinnista ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Lisäksi tietoa kerätään yksiköissä arjen havaintojen kautta ja yhteisöllisen opiskeluhuollon prosesseissa.

Varhaiskasvatuksessa tietoa saadaan huoltajien kautta päivittäisissä kohtaamisissa ja vasu-keskusteluissa sekä asiakaskyselyistä. Varhaiskasvatuksessa on aloitettu toimintamalli perheiden säännöllisistä kohtaamisista jokaisessa päiväkodissa kuukausittain syksystä 2024.

Hyte-työn koordinaation osalta muutos on tehty 1.1.2024, päätöksen vaikutuksia arvioidaan vuoden 2024 aikana. Keskeistä on yhteisen kokonaiskuvan syntyminen kahden tai kolmen lautakunnan yhteistyönä, yhteiskokousrakenteiden hyödyntäminen, yhteisten asioiden ja rajapintojen käsittely lasten ja nuorten asioissa sekä vaikutusten arvioinnin kehittäminen.

6.4 Toiminnan avoimuus, läpinäkyvyys ja saatavuus

Tarkastuslautakunta kiinnitti arviointikertomuksissaan vuosilta 2021 ja 2022 huomiota niin viranhaltija- kuin hankintapäätöstenkin julkisuuteen ja nähtävillä pitämiseen. Samalla se antoi suosituksia aiheesta.

Toimielinten ja viranhaltijoiden luottamuksen, avoimuuden ja läpinäkyvyyden takaamiseksi kunnan tiedottaminen ja viestintä on keskeisessä asemassa. Viestinnällä on suuri merkitys toiminnan legitimitetin (hyväksyttävyyden) kannalta ja myös kansalaisten tiedonsaannin osalta. Tavoitteena on oltava lainsäädännön mahdollistama suuri julkisuus.

Kunnanhallitus on päättänyt 7.8.2023, että viranhaltijapäätökset julkaistaan yleisessä tietoverkossa 1.9.2023 alkaen kolmen vuoden ajan niiden allekirjoittamisesta.

Kunnanhallituksella on toimivalta antaa hankinnoista hankintaohjeet. Kunnanhallitus on 25.11.2019 pykälässä § 484 *Päätösten julkaiseminen yleisessä tietoverkossa* linjannut myös hankintoja koskevia julkaisuohjeita seuraavasti: verkkosivuilla julkaistaan viranhaltijapäätökset, joissa kuntalaisilla on muutoksenhakuoikeus tai joita koskee erityinen tiedottamisintressi, oikaisuvaatimus- tai valitusajan. Verkkosivulla tarkoitetaan tuusula.fi sivustolla olevaa sivustoa.

<https://tuusula.cloudnc.fi/fi-FI/Viranhaltijat>

Arvioinnin johtopäätökset (6.4)

- Kunta on parantanut viranhaltija- ja hankintapäätösten julkaisemista julkisessa tietoverkossa.

Tarkastuslautakunnan suositukset (6.4)

- Hankintapäätöksissä hankintapäätösten liitteet (tarjouspyynnöt ja tarjoukset) on syytä liittää hankintapäätöksiin mahdolliset hankintalainsäädännön rajoitteet huomioiden
- Tuusulan kunnan on arvioitava ja kehitettävä palautteiden keräämistä ja käsittelyä sekä niihin vastaamista.

Yhteisten palveluiden toimialueen selvitys

Kaikki hankintapäätökset julkaistaan kunnan verkkoon, ja ne ovat näkyvillä kolme vuotta. Asianhallintajärjestelmän uudistamisen yhteydessä tullaan järjestämään käyttäjäkoulutuksia, joissa voidaan kiinnittää huomiota myös hankintapäätösten julkaisuun liittyviin käytäntöihin. Palautteiden käsittelyyn liittyen kts. vastine lukuun 6.5.

6.5 Tuusulan kunnan palautekanavat

Julkinen sektori on tietointensiivinen eli toiminta perustuu tietoon, sen käsittelyyn, jalostamiseen ja hyödyntämiseen. Tietojohtamisen sekä tiedonhallinnan prosessin tulee tukea tiedon hyödyntämistä kuntalaisten, yritysten, päätöksenteon, hallinnon ja kunnan kuntalaisille tarjoamien palveluiden hyväksi. Tuusulan kunnalla on useita palautekanavia, joiden kautta kuntalainen voi antaa palautetta. Kuntalainen voi jättää palautetta Tuusulan kunnan nettisivuilla olevan palautesivun kautta, sähköpostitse, puhelimitse ja tavatessaan kunnan työntekijöitä tai luottamushenkilöitä.

Tuusinfon Facebookin Fiksaatuusulaa-palvelu on ollut helppo tapa antaa palautetta kuntaan. Kun suuri osa annettavasta palautteesta kohdistuu ympäristömme tilaan kuntalaisen liikkeessä, niin mobiililaitteella/älypuhelimella annettavan palautekanavan on oltava helppo ja vaivattomasti käytettävä mm valokuvan lähettämiseksi palautteen liitteenä.

Nykytilassa on haasteita liittyen asiakaspalautetiedon käsittelyyn, varastointiin ja hyödyntämiseen. Kuntalaisilta, myös luottamushenkilöiltä tulee viestiä, ettei annettuun palautteeseen tule vastausta. Epäselvää on, miten kunnassa hyödynnetään saatua palautetta järjestelmällisesti ja miten palautemenettely on palvelualueilla järjestetty.

Toimivalla palautepalvelulla kuntalaiset pystyvät osallistumaan ja vaikuttamaan kuntamme kehittämiseen ja samalla kunta saa arvokasta tietoa toimintansa parantamiseksi. Palautteen antamisen vaivattomuus, nopeus ja läpinäkyvyys vastauksineen palautteeseen on toimivan palautejärjestelmän ominaisuuksia. Näin palautejärjestelmä kannustaa kuntalaisia osallistumaan ja vaikuttamaan palautteen antamisen avulla kuntamme kehittämiseen myös uusia kehitysehdotuksia esittämällä.

Arvioinnin johtopäätökset (6.5)

- Kuntalaisten palautekanavat ovat hajanaiset ja niiden toimivuudessa on parannettavaa etenkin vastausten ja vaikutusten osalta.

Tarkastuslautakunnan suositukset (6.5)

- Tuusulan kunnan on arvioitava ja kehitettävä palautteiden keräämistä ja käsittelyä sekä niihin vastaamista.
- Kunnan henkilöstön on noudatettava Hallintolain ja Julkisuuslain määräyksiä vastaamisessa kuntalaisten ja luottamushenkilöiden erilaisiin yhteydenottoihin ja ryhdyttävä toimiin tämän varmistamiseksi niin järjestelmätasolla kuin koulutuksellakin.

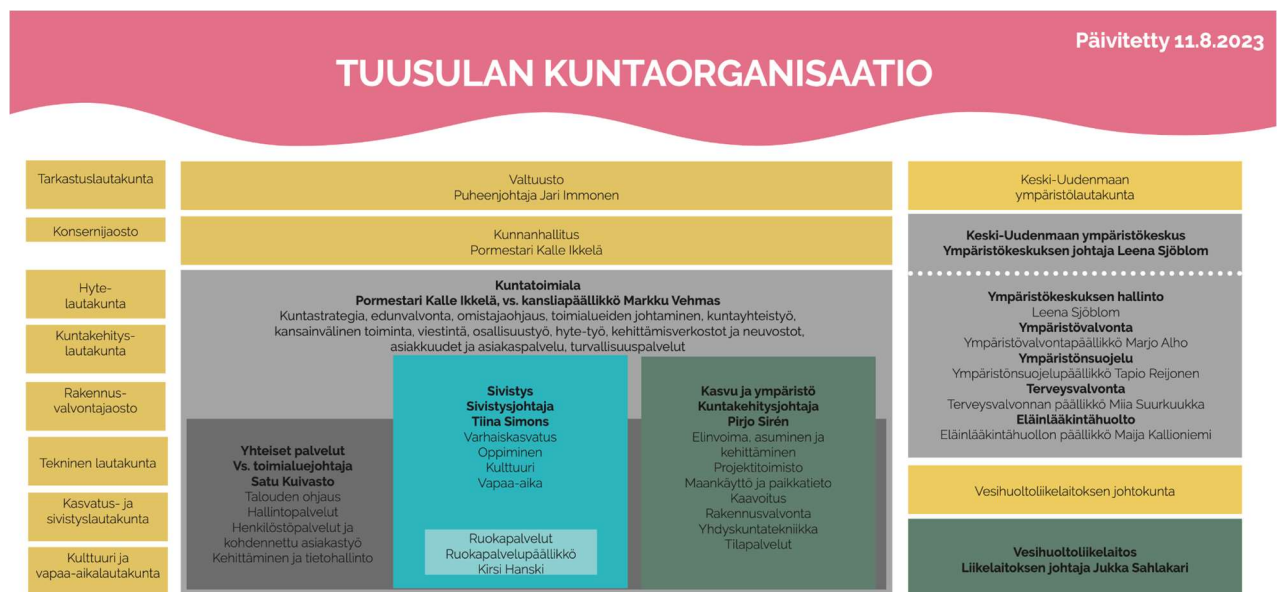
Yhteisten palveluiden toimialueen selvitys

Kuntalaispalautteiden käsittelyyn liittyvää toiminnallisuutta kehitetään osaksi yhteistä asiointiportaalia (asiointi.tuusula.fi). Portaalin kautta tullaan tarjoamaan kuntalaisille helppokäyttöinen ja keskitetty palautekanava, jonka kautta jätetyt palautteet hallitaan yhteisen prosessin mukaisesti. Toiminnallisuus

tullaan ottamaan rajatusti käyttöön vuoden 2024 aikana, minkä jälkeen jatketaan työtä prosessin kehittämiseksi.

Henkilöstöä koulutetaan säännöllisesti myös Hallintolain ja Julkisuuslain määräyksien osalta. Vuonna 2024 hallintopalveluiden toimesta järjestettiin esihenkilöille ja valmistelijoille koulutuksia mm. hyvästä hallintotavasta ja päätöksenteonvalmistelusta.

7 Kuntatoimiala, kunnanviraston johto ja yhteiset palvelut

Kuntatoimiala kattaa yhteiset palvelut, sivistyksen sekä kasvun ja ympäristön toimialueet. Pormestaristo (pormestari ja kaksi apulaispormestaria) yhdessä valtuuston puheenjohtajiston (puheenjohtaja ja kaksi varapuheenjohtajaa) kanssa muodostaa poliittisen johtoryhmän. Kunnan johtoryhmä ja poliittinen johtoryhmä on pitänyt yhteiskokouksia kuukausittain.

7.1 Kunnan johto ja yhteiset palvelut

Yhteisten palveluiden tavoitteena on tuottaa sujuvia palveluita niin kaikille kuntalaisille, kuin kohdennetun asiakastyön ryhmille sekä kunnan sisäisille asiakkaille. Keskeisenä muutostavoitteita ovat kunnan palveluiden koordinoitu ohjaus ja voimavarojen tarkoituksenmukainen kohdentaminen, asiakaslähtöisen kehittämistyön vauhdittaminen sekä tuloksellisuuden parantaminen.

Toiminnan painopisteinä olivat vuositavoitteiden sekä strategisten ohjelmien mukainen toiminta ja palveluiden sekä prosessien kehittäminen. Toimialueella toteutettiin ensimmäinen sisäisille asiakkaille suunnattu asiakastyöväisyysskysely, jonka tuloksia on hyödynnetty mm. toimialueen viestinnän kehittämisessä.

Elämisen taidetta kestävästi kasvavassa Tuusulassa - kuntastrategian keskeiset kasvutavoitteet saavutettiin hyvin.

Tuusulan tahtotila on ollut ja on edelleen jatkaa kasvatuksen ja sivistyksen kärkikuntana. Tavoitteen tueksi määriteltiin vuoden 2023 aikana indikaattorit, joilla voidaan arvioida toiminnan laatua, henkilöstön, hyvinvoinnin ja talouden näkökulmia.

Johtamiskulttuurin, osaamisen ja toimintamallien kehittämiseen panostettiin erityisesti palveluverkon uusien kohteiden, kuten Martta Wendelinin ja Monion, yhteydessä.

Kunnassa jatkettiin valmistelua vuonna 2025 käynnistyvään TE-palveluiden muutokseen.

Arvioinnin johtopäätökset (7.1)

- Tarkastuslautakunta toteaa, että kunnan hallintosäännössä ei ole mainintaa poliittisesta johtoryhmästä eikä valtuustoasiain valmistelutoimikunnasta, vaikka ne ovat mainittu tilinpäätöksessä 2023.
- Valtuustoasiain valmistelutoimikunta on esityslistoineen ja pöytäkirjoineen näkyvillä Tuusulan kunnan julkisessa tietoverkossa.
- Tilinpäätöksessä 2023 sivulla 81 poliittinen johtoryhmä on määritelty koostumaan pormestaristosta yhdessä valtuuston varapuheenjohtajiston kanssa eikä mainintaa valtuuston puheenjohtajasta ole.

Tarkastuslautakunnan suositukset (7.1)

- Tarkastuslautakunta suosittaa, että hallintosäännön uudistuksessa hallintosääntöön lisätään määritelmät poliittisesta johtoryhmästä sekä valtuustoasiain valmistelutoimikunnasta.

Yhteisten palveluiden toimialueen selvitys

Hallintosäännön uudistus on parhaillaan käynnissä ja tulevalle valtuustokaudelle on hyvä pohtia, mitkä toimielimet olisi syytä tarkemmin määritellä hallintosäännöstä (ml. palkkiot).

7.2 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta

Tuusulan kunnassa on hyvät mahdollisuudet osallistua erilaisiin yhteisöllisyyttä lisääviin tapahtumiin.

TEA-viisarin tiedot kuvaavat terveydenedistämisaktiivisuutta eli kunnan toimintaa asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtiosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtiosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen.

Vuonna 2023 Tuusulan TEA-viisari sekä rahoituksen perusteena oleva HYTE-kerroin paranivat edellisvuodesta.

Kunnan osallisuusmallin toimeenpanoa jatkettiin mm. osallisuusoppituntien toteutuksella, Open Agenda – hankkeessa, osallistuvan budjetoinnin 2023–2024 toteutuksella, kuntalaisten illoissa ja

järjestöfoorumissa.

Uudistuvan palveluverkon yhteiskäytön valmistelua jatkettiin sekä palveluverkkotasoisesti että käynnissä olevissa koulukampushankkeissa.

Henkilöstölle järjestettiin vuoden aikana Erätauko-dialogikoulutuksia sekä osallisuuskahveja, joissa henkilöstöä perehdytettiin osallisuusajatteluun.

Kunnan myöntämien avustusten kokonaisuutta uudistettiin vuoden 2023 aikana yhteistyössä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa. Uudistettu avustuskokonaisuus ja uusi sähköisen asiointin alusta otetaan käyttöön tammikuussa 2024.

Valtuustokauden tavoite	Vuositavoite 2023		Arvioinnin perustelut
6. Kehitämme hyvinvoinnin edellytyksiä ja mahdollisuuksia. Ehkäisemme yksinäisyyttä, eriytymistä ja pahoinvointia.	06.01 Hyväksymme yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman		Sivistyksen yksikkökohtaiset suunnitelmat sekä henkilöstöä koskeva suunnitelma hyväksyttiin vuoden 2023 aikana. Palveluita ja asukkaita koskevan suunnitelman valmistelu viivästyi valmistelussa olevien asioiden määrästä johtuen. Kunnan tasa-arvo ja yhdenvertaisuus-suunnitelma vuosille 2024-2025 on valmisteilla. Toimenpide ei ole ollut konkretisoitavissa vuonna 2023.
	06.02 Jatkamme hyvinvointisuunnitelman toimeenpanoa		Hyvinvointisuunnitelman toimeenpano on jatkunut suunnitellusti. Hyvinvointikertomus vuodesta 2023 hyväksyttiin ja kuntajohdon TEA-viisarin tulokset olivat parantuneet edellisestä mittauksesta. Tuusulan Hyte-kerroin parani edellisvuodesta. Tuusulan Hyte-kerroin parani edellisvuodesta. Yhteistyötä tehtiin yhdyspinnalla eri työryhmissä ja palveluissa. Hyte-työn koordinaatio päätettiin siirtää sivistyksen toimialueelle tammikuusta 2024 hyvinvointialueen ja kunnan palveluiden yhdyspinnan vahvistamiseksi.
	06.03 Kehitämme ikäihmisten kotona-asumista tukevia palveluita ja laajennamme olohuonetoimintaa.		Vapaaehtoistoiminnan koordinaattori aloitti työnsä maaliskuussa. Ikäihmisten kotona-asumista tukevia palveluita ja kohtaamispaikkatoimintaa kehitettiin vuoden aikana kunnan, seurakunnan ja järjestöjen yhteistyönä. Alkuvuodesta toteutettiin vapaaehtoistoimijoiden koulutusohjelma kunnan ja muiden toimijoiden yhteistyönä. Vapaaehtoistoiminnan koordinaattori aloitti

			<p>työnsä maaliskuussa.</p> <p>Syksyllä järjestettiin vapaaehtoistoiminnan messut, kaksi järjestöfoorumia ja vapaaehtoisten päivän juhla 2.12., jossa kiitettiin tuusulalaisia vapaaehtoistoimijoita heidän tekemästään vapaaehtoistyöstä.</p> <p>Ikäihmisten hyvinvointikyselyn toteutus siirtyi vuodelle 2024.</p>
06.04 Vahvistamme moniammatillisesti lasten ja nuorten ja perheiden hyvinvointia, elinolosuhteita ja vaikutusmahdollisuuksia			<p>Varhaiskasvatuksen perheohjaajat tekevät työtä huoltajien kasvatustyön tukemiseksi yhteistyössä päiväkotien kanssa.</p> <p>Kaikissa yläkouluissa tehdään koulunuorisotyötä, yläkouluissa ja lukiossa on kasvatusohjaaja/kouluvalmentaja.</p> <p>Alueellisessa yhteistyössä on saatu valmiiksi Perhekeskuskeskusten toimintasuunnitelma.</p> <p>Kouluterveyskyselyn tulokset on julkaistu syyskuun lopussa. Kunta- ja yksikkötasoinen tulosten tarkastelu ja niiden perusteella tehtävä toiminnan kehittäminen on jatkunut loppuvuonna.</p> <p>Alle kouluikäisten lapsiperheiden kohtaamispaikkoina toimivat kunnan perhetuvat Jokelassa, Riihikalliossa, Hyrylässä ja Kellokoskella. Toimintaa kehitetään kunnan, kolmannen sektorin ja hyvinvointialueen toimijoiden kanssa yhteistyössä säännöllisissä kokouksissa.</p> <p>Tunne- ja vuorovaikutustaidot ovat keskeinen osa varhaiskasvatussuunnitelman ja kokopäiväpedagogiikka-ajatuksen mukaista toimintaa.</p> <p>Lukuvuoden 2022-23 aikana on toteutettu tunne- ja vuorovaikutustaitopilotti, johon osallistui opettajia yhteensä 6 eri koulusta.</p>
06.05 Tuemme osatyökykyisiä ja alentuneesti työkykyisiä työmarkkinoiden äärelle yksilöllisesti työnhakijoiden tilanteen huomioiden			<p>Työllisyysohjaajat pyrkivät tunnistamaan työkyvyn alenemia asiakkailta ja ohjaavat heidät eteenpäin tarjolla oleviin työkykyä edistäviin palveluihin.</p> <p>Tuemme osatyökykyisiä ja alentuneesti työkykyisiä avustamalla työnhakemisessa sekä ohjaamalla yksilöllisesti heidän tarvitsemiin palveluihin.</p> <p>Lisäksi kehitämme järjestösektorin kanssa uudentyyppistä työllistämisen mallia työllistämislainan avulla.</p>

	06.06 Lisäämme maahanmuuttajien osallisuutta ja tehostamme kotoutumista		<p>Maahanmuuttajien osallisuutta lisäävää toimintaa on lisätty merkittävästi toimintavuonna.</p> <p>Uusina yhteistyömuotoina on käynnistetty yhteistyö valtakunnallisen Luetaan Yhdessä-verkoston kanssa, joka tarjoaa maahanmuuttajille.</p> <p>Lisäksi ukrainalaisten pakolaisten osallistavassa toiminnassa tehdään yhteistyötä Tuusulan alueen paikallisten vapaaehtoisten kanssa "Apua ukrainalaisille Tuusulassa"-verkoston kanssa. Kunta tarjoaa tilat ukrainalaisten ruoka-aputoiminnalle ja on käynnistänyt ukrainalaisten teinien toimintaryhmän lokakuussa 2023 yhteistyössä Tuusulan Rotaryklubin sekä "Apua ukrainalaisille Tuusulassa"-verkoston kanssa.</p> <p>Kunnan kotoutumispalvelujen omassa toiminnassa kiinnitetään huomioita kotoutujan omaan vastuuseen ja omatoimisuuteen hoitaa asioita.</p> <p>Kykyviisari-toiminto on otettu käyttöön osana Maahanmuuttajapalvelujen asiakastietojärjestelmää. Kykyviisari-menetelmä on koettu hyödylliseksi, mutta siitä tulee tehdä vielä lyhyempi, selkokielineen versio kohderyhmää ajatellen. Selkokielistä versiota ei ole ehditty päivittää resurssipuutteen vuoksi.</p> <p>Psykososiaalinen tuen toimintamallia osaksi pakolaisperheiden kanssa tehtävää työtä ei ole vielä voitu käynnistää resurssien puutteen vuoksi.</p>
	06.07 Tarjoamme kuntalaisille ja valituille sidosryhmille hyvinvointivalmennusta		<p>Toiminta käynnissä resurssien mukaisesti.</p> <p>Liikkumis- ja elintapaneuvontaa jatkettiin hankkeen päätyttyä vuoden vaihteessa hyvinvointivalmennuksen muodossa.</p>
	06.08 Jatkamme asumisneuvonnan kehittämistä		<p>Tuusulan kunnan asumisneuvontapalvelu laajeni vuoden 2023 alusta alkaen ja nyt palvelua on tarjolla kaikenikäisille kuntalaisille asumismuodosta riippumatta.</p> <p>Vuoden 2023 lopussa asumisneuvonta keskitettiin Elinvoiman palvelualueelle.</p> <p>Hyvinvointisuunnitelman ja asuntopoliittisen ohjelman asunnottomuustavoitteita on edistetty</p>

			<p>vuoden aikana monin tavoin. Asumisneuvontaa annetaan Tuusulassa kaikenikäisille ja eri elämäntilanteissa oleville kahden asumisneuvojan toimesta.</p> <p>Ikääntyneiden asumisneuvontapalvelun pääpaino ennakoivassa asumisneuvonnassa. Ikääntyneiden asumisneuvonnan tavoitteena on tukea neuvonnalla ja ohjauksella ikääntyviä asumistarpeiden muutoksissa. Asumisneuvontapalvelua on tarjolla säännöllisesti eri puolilla Tuusulaa. Ikääntyneiden asumisneuvoja on tavannut tammi-syyskuussa yksilötapaamisissa yli 70 ikäihmistä.</p>
7. Vahvistamme kunnan, asukkaiden ja yhteisöjen yhteistyötä ja kumppanuutta	07.01 Yhdenmukaistamme avustuskäytännöt kuntatasolla		Kunnan avustusten kokonaisuutta uudistettiin vuoden aikana ja uusituista avustusmuodoista päätettiin marraskuussa. Avustusuudistus otetaan käyttöön vuoden 2024 alusta.
	07.04 Jatkamme järjestösuunnitelman toimeenpanoa		<p>Suunnitelman toimeenpano jatkui vuoden aikana. Järjestösuunnitelmaa toimeenpantiin mm. yhteisölainaamon, yhteisötilojen, vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin palkkaamisen, koulutusten ja järjestöfoorumien myötä. Henkilöstövaihdokset hidastivat työtä jonkin verran.</p> <p>Vapaaehtoistoiminnan koordinaattori aloitti työnsä vapaaehtoistoiminnan verkostojen vahvistamiseksi ja yhteistyön lisäämiseksi. Verkostoja on vahvistettu mm. koulutusten ja järjestöfoorumien myötä.</p>
8. Olemme osallisuuden edelläkävijä ja jatkamme demokratian eri muotojen ja osallistumisen tapojen kehittämistä	08.01 Jatkamme kunnan osallisuusmallin toimeenpanoa ja kuntalaislähtöistä kehittämistä		<p>Kunnan osallisuusmallin toimeenpanoa jatkettiin mm. osallisuusoppituntien toteutuksella, Open Agenda – hankkeessa, osallistuvan budjetoinnin 2023-2024 toteutuksella, kuntalaisten illoissa ja järjestöfoorumissa.</p> <p>Uudistuvan palveluverkon yhteiskäytön valmistelua jatkettiin sekä palveluverkkotasoisesti että käynnissä olevissa kampushankkeissa.</p> <p>Henkilöstölle järjestettiin vuoden aikana Erätauko-dialogikoulutuksia sekä osallisuuskahveja, joissa henkilöstöä perehdytettiin osallisuusajatteluun. Muilta osin</p>

			koulutukset siirtyvät vuodelle 2024.
	08.02 Kehitämme osallistuvan budjetoinnin toteutusmallia ja osallistumisalustaa		Tammikuussa käynnistyi ensimmäistä kertaa ideointi 200 000€ käytölle vuosina 2023-2024. Yhteiskehittäminen toteutettiin maaliskuuhuuksussa ja äänestys toukokuussa. Vuosina 2023-2024 toteutetaan 31 äänestyksen voittanutta projektia.
	08.03 Edistämme kehittämisverkostojen toimintaa ja teemme valtuustokauden puoliväliarvioinnin		Kehittämisverkostojen toimintaa edistettiin ja valtuustokauden puoliväliarviointi toteutettiin vuoden aikana.
	08.07 Edistämme kirjastossa aktiivista kansalaisuutta ja demokratiaa		Hanketyöntekijä vie hanketta eteenpäin järjestämällä tapahtumia eri ikäluokille.

8 Sivistys

Sivistyksen toimialue Sivistysjohtaja Tiina Simons		Ruokapalvelut Ruokapalvelupäällikkö Kirsi Hanski	
Kasvatus- ja sivistyslautakunta Puheenjohtaja Anna Yltävä		Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta Puheenjohtaja Janne Mellin	
Varhaiskasvatuk- sen palvelualue Varhaiskasvatus- päällikkö Hannamari Vänni	Oppimisen palvelualue Opetuspäällikkö Markus Torvinen	Kulttuurin palvelualue Kulttuuri- ja museotoimenjohtaja Ulla Kinnunen	Vapaa-ajan palvelualue Vapaa-aikapalveluiden päällikkö Risto Kanerva
Kunnallinen Varhaiskasvatus Varhaiskasvatus- päällikkö Hannamari Vänni	Perusopetus Opetuspäällikkö Markus Torvinen	Kirjastopalvelut Kirjastotoimenjohtaja Annastiina Louhisalmi	Alueellinen nuoriso- työ ja tapahtuma- palvelut Alueellisen nuoriso- työn esimies Piia Helin
Yksityinen varhaiskasvatus Varhaiskasvatuksen asiantuntija Sini Viitala	Lukiokoulutus Rehtori Seppo Kärpänen	Museo- ja kulttuuripalvelut Ulla Kinnunen	Liikuntapaikat ja ulkoilupalvelut Työnjohtaja Jaska Vilen
Esiopetus Varhaiskasvatus- päällikkö Hannamari Vänni	Kasvun ja oppimisen tuki Kasvun ja oppimisen tuen päällikkö Helena Palola	Kansalaisopisto ja taiteen perusopetus Rehtori Timo Rusanen	Uimahalli ja terveys- liikuntapalvelut Uimahallin esimies Pasi-Jussi Hyytinen
		IT-museo	

Koko sivistyksen toimialueen toimintaa sekä suunnittelua ohjaa vuosille 2022–2025 laadittu kehittämissuunnitelma, joka on linjassa kunnan strategian sekä asetettujen tavoitteiden kanssa. Suunnitelmaa on tehty yhteistyössä henkilöstön, päättäjien, kuntalaisten sekä lasten ja nuorten kanssa ja se on ensimmäinen, joka on tehty koko sivistyksen toimialalle yhteisenä. Suunnitelman tehtävänä on

rakentaa yhteistä suuntaa tuleville vuosille, toimia pitkäjänteisen kehittämisen suunnannäyttäjänä sekä varmistaa ja osaltaan myös strukturoida koko sivistyksen toimialueen palveluita ja kaikkien kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi tehtävää työtä. Suunnitelmaa tarkastellaan vuosittain ja se elää ajassa muuttuen tarpeen mukaan ja mahdollistaen nopean reagoinnin muutoksiin.

Kehittämissuunnitelman teemoja:

Toimialueen toiminta-ajatuksena on elinikäisen hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen mahdollistaminen Tuusulassa. Sen keskeiset arvot ovat yhteisöllisyys, mahdollisuuksien tasa-arvo, yhdenvertaisuus, vastuullisuus ja kestävyys. Toimintakulttuuri kuvastaa kuinka työskentelemme yhdessä toistemme kanssa.

Kuva1. Sivistyksen toimintakulttuurin keskeiset osa-alueet.

Toimialueen ja kuntastrategian toteutumista seurataan valtuustokauden tavoitteiden ja vuositavoitteiden avulla.

Sivistyksen toimialueen talousarvion ylitys oli kokonaisuutena 1,5 milj. euroa. Tulosta kuitenkin voidaan pitää hyvänä toimialueella tapahtuneiden suurten muutosten jälkeen. Varsinkin varhaiskasvatuksessa tapahtuneet muutokset, kuten nopea palvelutarpeen kasvu, ovat haastaneet toimialueen suunnittelua sekä toiminnallisesti että taloudellisesti.

Sivistyksen toimialueen nettokulut/ asukas vuonna 2023:

Sivistys nettokulut/asukas 2388€	Kasvatus- ja sivistyspalvelut nettokulut/asukas 2184€	Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut nettokulut/asukas 204€
---	--	--

Palveluverkon kehittäminen ja rakentuminen haastaa ja tuo mahdollisuuksia myös sivistystoimen sisällölliseen työhön. Samanaikaisesti on huolehdittava myös palvelualueen olemassa olevasta rakennuskannasta, joka ikääntyessään vaatii erityishuomiota.

Elokuussa avautui Monio, jossa on ollut vilkasta toimintaa erilaisten käyttäjäryhmien toimesta.

Sivistyspalveluiden kehittämistä tehdään vahvasti niin alueellisissa kuin kansallisissakin verkostoissa. Lisäksi on toteutettu lukuisia sisäisiä kehittämishankkeita. Kunnan Agenda2030-ohjelma sekä kulttuurikasvatussuunnitelma ovat hyviä esimerkkejä valtakunnallisestikin tunnustetusta kehittämistyöstä.

Ruokapalveluissa otettiin käyttöön vastuullisuussuunnitelma, jossa tärkeänä elementtinä on ruokahävikin seurantaohjelma. Prosessikehityksessä käytetään LEAN-menetelmiä. Ruokapalvelut tekevät tiivistä yhteistyötä päiväkotien ja koulujen kanssa mm. kouluruokaryhmissä, joiden pitäisi olla toiminnassa kaikissa yksiköissä. Ruokapalveluissa tapahtui kasvua uusien päiväkotien, Neitoperho sekä Rykmentintie, avauduttua. Lisäksi kesällä järjestettiin puistoruokailua kaikissa kuntakeskuksissa.

Resurssoinnissa ja rekrytoinnissa on otettu hyvin ja ennakoivasti huomioon monikulttuurisuuden kasvu läpi koko sivistyksen toimialueen. Maahanmuuttajataustaisten lasten määrä on varhaiskasvatuksessa ja kouluissa kasvanut Ukrainan sodan myötä. Tämä tuo omat haasteensa valmistavien luokkien järjestelyihin sekä riittävän tuen järjestämiseen valmistavassa opetuksessa opiskelleiden lasten ja nuorten siirtyessä normaaliin perusopetukseen.

Inklusio ja sen vaatimukset palveluissa on huomioitu toimialueella hyvin. Lasten ja nuorten lisääntyvä erityisen tuen tarve sekä oppilashuollon palveluiden siirtyminen hyvinvointialueelle haastaa kuitenkin palveluja edelleen. On tärkeää, että jokaiselle lapselle pystytään tarjoamaan yksilöllinen ja riittävä tuki koulunkäyntiin ja oppimiseen. Oppilashuollon palveluiden (kouluterveydenhuolto, koulupsykologit, koulukuraattorit) vajeet näkyvät väistämättä myös kunnan palveluiden puolella.

Kunnassa käynnistettiin UNICEFIN Lapsiystävällinen kunta -työ, jonka tavoitteena on vahvistaa lapsen oikeuksien toteutumista kaikessa kunnan toiminnassa. Työstä vastaa sivistyksen toimialue, mutta työtä tehdään kaikilla toimi- ja palvelualueilla, joka osaltaan vahvistaa dialogista toimintatapaa.

Toimialueella johtaminen tapahtuu vastuullisesti, yhteisten arvojen sekä asetettujen tavoitteiden sekä julkaistun kunnan strategian pohjalta. Johtamistapa on läpi organisaation osallistava ja keskusteleva ja kullekin palvelualueelle on laadittu omat johtamisen kehittämissuunnitelmansa. Sivistyksen toimialueen johtamisen kehittäminen ovat linjassa kunnan strategian päämäärien *Tuusulassa on mahdollisuuksia kasvaa ja menestyä* sekä *Tuusulassa on hyvä elää*.

Toimialueen laaja-alaisuuden vuoksi johtamisessa ja sen kehittämisessä korostuu erityisesti tiedolla johtaminen, sen kehittäminen sekä käytössä olevat järjestelmät joista tietoa kerätään. Johtamisen tuloksellisuutta mitataan ja tuetaan usein eri tavoin, kuten asetettujen tavoitteiden säännöllinen läpikäynti ja seuranta tulosityksiköissä, henkilöstö- sekä asiakastytyväisyyskyselyt, henkilökohtaiset- ja tiimikoulutukset.

Arvioinnin johtopäätökset (8)

- Tuusulan kunta on vahvasti matkalla koulutuksen kärkikunnaksi. Sivistyksen toimialueella tehdään sekä vahvaa perustyötä että jatkuvaa kehittämistyötä. Sivistyksen toimialueen kehittämissuunnitelma vuosille 2022–2025 luo hyvän ja strukturoidun perustan palveluille sekä suunnittelulle.
- Tarkastuslautakunta haluaa kiittää erityisesti kehittämissuunnitelman poikkileikkaavuutta. Koko toimialueen kattava suunnitelma yhdistää palvelualueiden suunnitelmat ja tavoitteet yhdeksi selkeäksi kokonaisuudeksi, joka luo näkymää ja lisää ymmärrystä toimialueen nykytilanteesta ja suunnitelmista.
- Talouden tasapainon, kustannustietoisuuden ja -tehokkuuden, säilyttäminen kohoavien kustannusten ja lisääntyneen palvelutarpeen muutoksessa vaatii erityishuomiota.
- Palveluverkon uudistuminen jatkuu suunnitelman mukaisesti. Myös nykyiset kiinteistöt tarvitsevat jatkuvaa huolenpitoa sekä korjauksia.
- Monikulttuurisuuden lisääntyminen kunnassa, muuttoliikkeen (maahan- sekä sisäinen muutto) seurauksena, on ollut huomattavaa.
- Erityisen tuen tarpeessa olevien lasten määrät ovat kasvaneet sekä varhaiskasvatukseen että oppimisen osa-alueella. Tämä aiheuttaa painetta henkilöstöresursseihin sekä henkilöstön työkuormaan ja osaamiseen. Hyvinvointialueen palveluiden vajeet näkyvät väistämättä myös kunnan palveluissa.
- Tuusulan kunta on toistaiseksi saanut kohtuullisen hyvin pätevää henkilöstöä niin varhaiskasvatukseen, perusopetukseen kuin lukiokoulutukseenkin. Veto- ja pitovoimatekijöistä on kuitenkin edelleen pidettävä huolta, jotta varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja lukiokoulutuksen laadusta voidaan pitää kiinni.

Tarkastuslautakunnan suositukset (8)

- Toimialueen kehittämissuunnitelman 2022–2025, joka perustuu kunnan strategiaan, näkyvyys, ymmärrys ja maastouttaminen on varmistettava koko toimialueella.
- Palveluiden suunnittelua tulee täsmentää, raportointityökaluja sekä raportteja tulee edelleen kehittää paremman vasteen saavuttamiseksi.

Sivistyksen toimialueen selvitys

Sivistyksen toimialueen kehittämissuunnitelma on pohjana jokaisen uuden talousarviovuoden valmistelussa. Vuotta 2025 koskevien tavoitteiden valinnassa on tehty kehittämissuunnitelmaa koskeva väliarviointi, jossa on käyty toimialueen ja palvelualueiden tasolla lävitse jo saavutetut tavoitteet, vielä kesken olevat kehittämiskohteet ja tavoitteet, joihin pyrkiminen ei ole enää ajankohtaista.

Oppimisen palvelualueella on valmistauduttu oppimisen tuen valtakunnalliseen uudistukseen vuonna 2024 ja valmistelu jatkuu lakimuutoksen ja opetussuunnitelmien päivittymisen myötä. Tuen toimintamalleja kehitetään koulujen käytännön arjessa ja kuntatasolla yhteisten koulutusten ja keskustelujen kautta. Laaja-alaisten erityisopettajien määrä on saatu nostettua 1:100 –tasolle. Sivistyksen toimialueen kehittämissuunnitelma on jalkautettu palvelualueiden rakenteisiin. Esimerkiksi oppimisen palvelualueella kehittämissuunnitelman teemakokonaisuudet ovat osa koulujen

lukuvuosisuunnitelmaa. Jokaisessa yksikössä konkretisoidaan arjen tasolle yhdessä valittuja kehittämiskohteita.

Myös esimerkiksi haettavia valtion kehittämisrahoituksia peilataan kunnan strategiaan ja sivistyksen toimialueen kehittämissuunnitelmaan.

Kunnassa on käynnissä palveluiden järjestämistä ja tuottavuustoimia koskevaa suunnittelua, jossa sivistyksen toimialue on yhteisten ohjeiden pohjalta tunnistanut toimialaa koskevia tuottavuustoimia. Palveluiden järjestämisen tapoja puolestaan arvioidaan osana vuotuista talousarviotyöskentelyä palveluanalyyseillä.

Yhteisiä raportointityökaluja on kehitetty Thinking portfolioon vuositavoitteiden ja riskien hallinnan seuraamiseksi ja edistämiseksi. Ne ovat käytössä vuotta 2024 koskevien tavoitteiden seurannassa. Kunnan tiedolla johtamisen kehittämisprojektissa ohjausryhmänä toimiva kunnan johtoryhmä on hyväksynyt priorisoiduiksi kehittämiskohteiksi varhaiskasvatuksen hoitopaikkatarpeen suunnittelun ja sivistyksen toimialajohdon tilannekuvan (sivistyksen palvelualueiden strategian avainalueet ja niiden kehittyminen (mittarit) + operatiivinen tilannekuva palvelualueilta).

Tiedolla johtamisen kehittämisprojektissa työn konkreettista tiedolla johtamisen mallia ja työkalua luodaan syksyllä 2024.

Oppimisen palvelualueella seurataan oppilasmäärien kehittymistä sekä varhaiskasvatuksen asiakasmääriä ja toimintaa sopeutetaan muuttuviin oppilasmääriin. Talouden tasapainon löytämiseksi kustannusten noustessa sekä oppilasmäärien muutoksiin reagoimiseksi, on ratkaisuja kyettävä tekemään myös poliittisessa päätöksenteossa palveluverkon rakenteeseen. Näin taloudellisia vaikutuksia ja palvelujen sopeuttamista on mahdollista saavuttaa ilman toimintaedellytysten heikentämistä mm. toiminnan kehittämisen ja palveluverkon tiivistämisen kautta.

Tuusulaan muuttaa uusia lapsiperheitä ja varhaiskasvatuksen lapsimäärä nousee edelleen syntyvyyden laskusta huolimatta. Tämä tekee palveluiden kokonaistarpeen ennustamisesta haasteellista. Muuton lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluiden käytön lisääntymiseen vaikuttavia tekijöitä ovat yhteiskunnalliset muutokset palveluiden käytössä, alle 3-vuotiaat tulevat varhaiskasvatukseen yhä aiemmin. Vanhempainrahakauden ja perhevapaiden uudistukset jakavat kotonaoloa tasaisemmin kummankin vanhemman kesken. Yhteiskunnallisen taloudellisen tilanteen muutos vaikuttaa lapsiperheiden mahdollisuuksiin jatkaa kotonaoloa perhevapaiden jälkeen. Lisäksi varhaiskasvatusmaksujen aleneminen on kannustanut palveluihin hakeutumiseen ja lisännyt osaltaan perheiden palkkatyön kannattavuutta kaikissa tuloluokissa.

Varhaiskasvatukseen voidaan hakeutua koko kauden ajan. Perheiden tekemiä päätöksiä ja palveluiden piiriin hakeutumista on haasteellista ennustaa. Tilastot osoittavat, että varhaiskasvatukseen hakeutuu toimintavuoden aikana noin 200 lasta. Lisäksi viimeisten kolmen vuoden aikana varhaiskasvatuksessa aloittavien määrä on noussut sadalla lapsella. Pysyvästi muuttunut tilanne edellyttää strategian muuttamista vahvemmin kasvuun vastaamiseksi etenkin varhaiskasvatuksen osalta. Yhteistyön tiivistäminen tilapalveluiden kanssa on keskeistä.

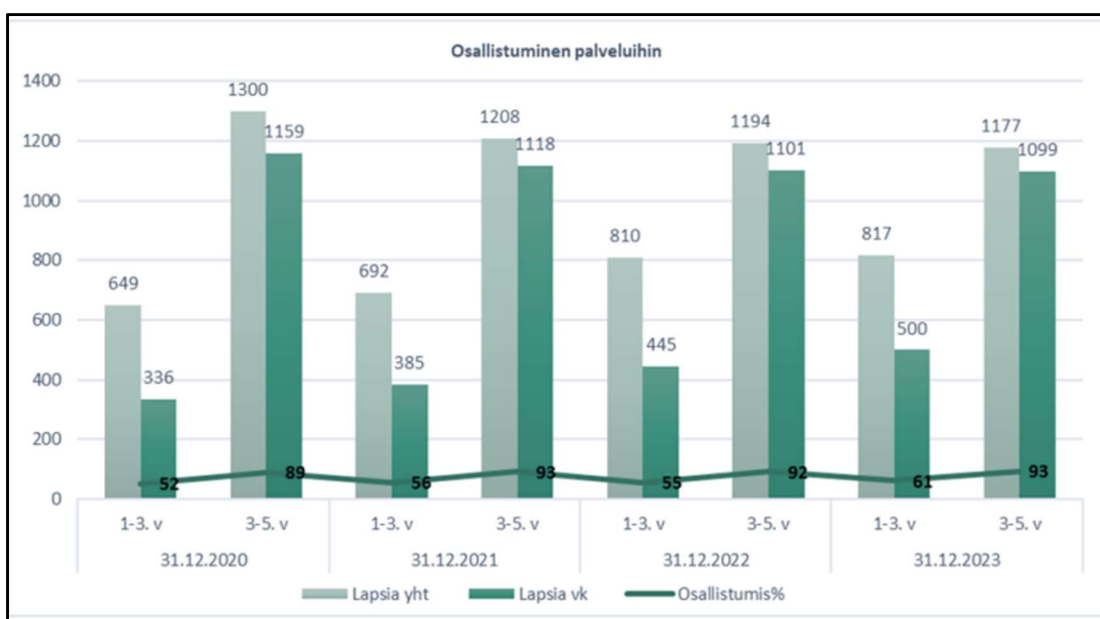
8.1 Varhaiskasvatus

(Kasvatus- ja sivistyslautakuntaan kuuluvat asiat.)

Varhaiskasvatuksen palvelutarpeen kasvu on ollut edelleen huomattavaa ja palvelutarpeen kasvun nopeus on aiheuttanut haasteen niin tilojen kuin henkilöstönkin suhteen. Kunnallisten varhaiskasvatuspaikkojen määrää lisättiin 133 paikkaa (laskennallista) ja uusia vakansseja perustettiin 22.

VARHAISKASVATUSPALVELUT, LAPSIMÄÄRÄ 31.12.	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Kunnallinen päivähoito yhteensä	1 328	1 328	1 577	1 450	1 558
Yksityinen päivähoito yhteensä	506	482	544	500	475
Varhaiskasvatuksen piirissä lapsia yhteensä	1 971	1 952	2 202	2 030	2 158

Palvelutarpeen kasvuun vaikuttavat sekä vahva muuttovirta että alle kolmivuotiaiden lasten osallistumismäärän lisääntyminen, perhevapaaudistuksen seurauksena, varhaiskasvatuspalveluissa (1–3- vuotiaista lapsista noin 65 % on nyt varhaiskasvatuspalveluissa, aiemmin alle 60%).

Palveluseteli, joka mahdollistaa laajemmat varhaiskasvatuspalvelut, otettiin käyttöön 1.8.2023. Palvelusetelin käyttäjiä on ollut arvioitua enemmän, mikä on aiheuttanut kunnan käyttömenojen lisääntymisen 420 000 eurolla. Palveluseteliin tullaan tekemään taso- ja indeksitarkistukset vuoden 2024 aikana.

Varhaiskasvatuksen sisällöllistä kehittämistä on tehty mm. laatuun ja arviointiin liittyvän vuosikellon sekä laadun arvioinnin käsikirjan avulla. Lisäksi hallintoa ja johtamisrakenteita on uudistettu.

Varhaiskasvatuslain vaatimat muutokset lapsen tukeen on toteutettu. Sosionomin ammattinimike otettu käyttöön ja sosionomeja palkataan lastenhoitajien avoimiin paikkoihin.

Arvioinnin johtopäätökset (8.1)

- Tuusulan kunnan on seurattava tarkasti kansallisia, varhaiskasvatukseen suuntautuvia kehittämistoimia. Sivistyspalvelut muodostavat suurimman osan kunnan palveluista, joten kansallisten ratkaisujen vaikutus kunnan palveluihin on suuri. Valtion rahoitusosuus kunnan peruspalveluissa on jatkossa alle 20 %, joten sivistyspalvelut ovat myös talouden näkökulmasta merkittävä investointi tuusulalaisten lasten ja nuorten tulevaisuuteen.
- Lapsiystävällinen kunta -työ vahvistaa lapsen oikeuksien toteutumista kunnassa. On tärkeää, että työtä tehdään kaikilla toimi- ja palvelualueilla ja että työssä toteutuu niin lasten ja nuorten kuin muidenkin kuntalaisten osallisuus.
- Monikulttuurisuuden lisääntyminen kunnassa, muuttoliikkeen (maahan- sekä sisäinen muutto) seurauksena, on ollut huomattavaa. Jos muuttoliike on suurta, eivätkä palvelut kehity suhteessa, inklusion toteutuminen saattaa vaarantua.
- Erityisen tuen tarpeessa olevien sekä eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten määrä on kasvanut. Tämä aiheuttaa painetta henkilöstöresursseihin sekä henkilöstön työkuormaan ja osaamiseen. Hyvinvointialueen palveluiden vajeet näkyvät väistämättä myös kunnan palveluissa.
- Tuusulan kunta on toistaiseksi saanut kohtuullisen hyvin pätevää henkilöstöä niin varhaiskasvatukseen kuin perusopetukseen. Veto- ja pitovoimatekijöistä on kuitenkin edelleen pidettävä huolta, jotta varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laadusta voidaan pitää kiinni.

Tarkastuslautakunnan suositukset (8.1)

- Sekä varhaiskasvatuksen henkilöstön että toiminnan suunnittelussa on otettava ennakoivasti huomioon monikulttuurisuuden sekä erityisen tuen tarpeen mahdollinen edelleen lisääntyminen. Riittävät, oikein kohdennetut ja osaavat resurssit luovat perustan laadukkaalle, turvalliselle ja kustannustehokkaalle toiminnalle.

Sivistyksen toimialueen selvitys

Varhaiskasvatuksessa painotetaan osaamisen kehittämistä ja kouluttautumista monikulttuurisuuteen. Osaamisen vahvistamisen lisäksi toisen S2-opettajan palkkaus olisi tärkeää eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten määrän kasvaessa.

Yhteisten palveluiden toimialueen selvitys

Henkilöstön pito- ja vetovoimatekijöistä huolehditaan ennen kaikkea turvaamalla sujuva arki ja hyvät työn teon edellytykset. Tähän kuuluu olennaisesti valmentava johtaminen, työhyvinvoinnin edistäminen sekä myönteinen suhtautuminen osaamisen kehittämiseen. Rekrytointi ja perehdyttäminen luovat ensi vaikutelman työantajasta uudelle henkilöstölle ja siksi näitä osa-alueita kehitetään jatkuvasti. Edellä mainittuja tekijöitä arvioidaan säännöllisesti työhyvinvoinnin pulssi -kyselyllä. Henkilöstön saatavuuteen vaikutetaan ennakoivalla henkilöstösuunnittelulla, henkilöstön osaamisen kehittämällä ja kilpailukykyisellä palkkauksella. Edellisinä vuosina kunta-alan järjestelyvaraeriä on Tuusulassa kohdennettu erityisesti rekrytointihaasteellisille aloille.

8.2 Oppiminen

(Kasvatus- ja sivistyslautakuntaan kuuluvat asiat.)

Oppilas- ja opiskelijamäärät muuttuvat aloittavien ikäluokkien pienentyessä. Kokonaisvaikutus ei kuitenkaan ole vielä kovin suuri, sillä oppilaita muuttaa kuntaan aiempia vuosia enemmän.

Erityistä tukea sai 8,9 % koko oppilasmäärästä (valtakunnallinen vertailuluku 9,7%).

Laaja-alaisen erityisopetuksen suhdeluku on n. 109 oppilasta / erityisopettaja, joten tavoite 100 oppilasta/erityisopettaja on lähellä.

OPPILASMÄÄRÄ	TEHOSTETTU TUKI	ERITYINEN TUKI	S2-OPPILAAT	KOULUKULJETUKSESSA
5062	16,6 %	8,9 %	6,3 %	13,1 %

Yhteisöllisyyden vahvistaminen on ollut kehittämisen keskiössä. Kaikki perusopetuksen koulut ovat mukana Prokoulu-toiminnassa.

Valmistavan opetuksen tarve on lisääntynyt Ukrainan sodan aiheuttaman maahanmuuton myötä. Tarpeeseen on pystytty vastaamaan.

Kaikille Tuusulan perusopetuksen 1.–9. luokkalaisille on tarjolla kerho- ja harrastustoimintaa.

Kouluterveyskyselyn mukaan 69,8 % (4.–5. luokat) ja 53,4 % (8.-9. luokat) pitää koulunkäynnistä.

Arvioinnin johtopäätökset (8.2)

- Tuusulan kunta on vahvasti matkalla koulutuksen kärkikunnaksi. Sivistyksen toimialueella tehdään sekä vahvaa perustyötä että jatkuvaa kehittämistyötä.
- Lukioissa on siirrytty pääosin sähköisten oppimateriaalien käyttöön.
- Tuusulan kunnan on seurattava tarkasti kansallisia, perusopetukseen suuntautuvia kehittämistoimia. Sivistyspalvelut muodostavat suurimman osan kunnan palveluista, joten kansallisten ratkaisujen vaikutus kunnan palveluihin on suuri. Valtion rahoitusosuus kunnan peruspalveluissa on jatkossa alle 20 %, joten sivistyspalvelut ovat myös talouden näkökulmasta merkittävä investointi tuusulalaisten lasten ja nuorten tulevaisuuteen.
- Erityisen tuen tarpeessa olevien sekä eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten määrä on kasvanut. Tämä aiheuttaa painetta henkilöstöresursseihin sekä henkilöstön työkuormaan ja osaamiseen. Hyvinvointialueen palveluiden vajeet näkyvät väistämättä myös kunnan palveluissa.
- Lapsiystävällinen kunta -työ vahvistaa lapsen oikeuksien toteutumista kunnassa. On tärkeää, että työtä tehdään kaikilla toimi- ja palvelualueilla ja että työssä toteutuu niin lasten ja nuorten kuin muidenkin kuntalaisten osallisuus.

Tarkastuslautakunnan suositukset (8.3)

- Sähköisten oppimateriaalien käytön vaikutuksia on tärkeää seurata (onko laadukasta materiaalia kaikkiin aineisiin saatavilla, onko materiaali käytettävää, mitkä ovat sähköisten oppimateriaalien käytön vaikutukset lasten ja nuorten hyvinvointiin). Nuorten ääntä on myös syytä kuulla arviointia tehtäessä.
- Sekä henkilöstön että toiminnan suunnittelussa on otettava ennakoivasti huomioon monikulttuurisuuden sekä erityisen tuen tarpeen mahdollinen edelleen lisääntyminen. Riittävät, oikein kohdennetut ja osaavat resurssit luovat perustan laadukkaalle, turvalliselle ja kustannustehokkaalle toiminnalle.

Sivistyksen toimialueen vastaus

Oppimateriaalien osalta perusopetuksessa perinteisen oppimateriaalien (paperiset oppikirjat) käytetään laajasti sähköisiä materiaaleja mm. eriyttämisen ja erilaisten projektityön välineenä. Digilaitteiden ja sähköisen materiaalin käyttö kasvaa oppilaan iän myötä. Lukiossa sähköistä materiaalia käytetään eniten. Oppimateriaaleihin suunnattu määräraha ei mahdollista laajasti sekä sähköisen että paperisen materiaalin hankintaa. Vuosiluokille 6–9 on hankittu 1:1 Chromebookit, jotka mahdollistavat opetuksessa paremmin sähköisen materiaalin käytön sekä tiedonhankinnan.

Perusopetuksen tuen lakiuudistus ja sen mukanaan tuomat muutokset opetussuunnitelmiin sekä koulun toimintakulttuuriin ovat keskiössä lukuvuonna 2024–25, kun opetussuunnitelman muutoksia valmistellaan. Henkilöstölle järjestetään lukuvuoden aikana koulutusta kielitietoisuuteen sekä monikulttuurisuuteen liittyen.

Kunnassa on valmistavan opetuksen luokkia oppilasmäärä huomioiden ja ensimmäisen luokan oppilaille inklusiivinen valmistava opetus. Oman äidinkielen opetusta järjestetään oppilasmäärät huomioiden lukuvuonna 2024–25 seitsemässä eri kielessä.

S2 -opetuksen resurssi, johan valtionavustusta voidaan myöntää valtion talousarviossa olevan määrärahan mukaan enintään 86 % hyväksyttävistä laskennallisista kustannuksista, on tärkeää hyödyntää kunnassa.

8.3 Kulttuuri

(Kulttuuri- ja vapaa-ajan lautakuntaan kuuluvat asiat.)

Monio valmistui ja otettiin käyttöön. Moniossa saman katon alla toimii lukio, kansalaisopisto, musiikkiopisto ja taiteen perusopetus. Monipuolisena kulttuuri- ja opiskeluympäristönä Monio tarjoaa kuntalaisille sekä yrityksille ja yhdistyksille myös kokoontumis- ja esiintymistiloja.

Kulttuurin palveluverkon kehittämisestä on tehty päätökset syyskuussa 2023. Hyökkälään sijoitetaan taiteen ja kulttuurin työ- ja kokoelmatilat ja kohteen hankesuunnittelu on käynnistetty.

Agenda2030-opetusohjelma ja Tuusulan kulttuurikasvatussuunnitelmat palkittiin Tärkeissä töissä - gaalassa. Uudenmaan liitto palkitsi Kivi-kunnat Tuusulan ja Nurmijärven Uusimaa-palkinnolla yhdessä järjestetystä Aleksis Kivi -merkkivuodesta, jota vietettiin mielen hyvinvoinnin ja mielenterveyden teemalla vuonna 2022. Halosenniemen museo äänestettiin Suomen hurmaavimmaksi taiteilijakotimuseoksi.

Tuusulan Opisto ja Tuusulan kuvataidekoulu siirtyivät oppimisen palvelualueelta kulttuurin palvelualueelle 1.4.2023.

Monion valmistumisen myötä Etelä-Tuusulan esitys- ja galleriatilat kohentuivat merkittävästi. Toteutuneiden kurssien määrä kasvoi 3 % ja opiskelijamäärä 16 %.

Tuusulan museoissa kävi vuoden aikana 57 939 vierailijaa. Kirjaston kävijämäärä nousi 12 %, päivässä kävijöitä oli jopa 1000.

MUSEO	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Näyttelykävijämäärä museoissa	58 292	43 000	27 978	45 537	50 000	57 939
YLEINEN KULTTUURITOIMI	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Tapahtumat ja projektit osallistujamäärä yhteensä (ei lastenkulttuuri)	15 765	6 638	10 545	15 289	13 000	30 963
Tapahtumien määrä			76	73	75	77
Lastenkulttuuritapahtumat, osallistujamäärä	6 482	1 428	897	4617	6 000	22 601
Lastenkulttuuritapahtumien määrä	127		24	102	100	88
Kulttuuritapahtumien kävijämäärä yhteensä	22 247	8 066	11 442	19 904	19 000	53 564

Keväällä 2023 otettiin käyttöön Kaiku-kortti, jolla mahdollistetaan haastavassa taloudellisessa tilanteessa olevien henkilöiden mahdollisuus kokea ja harrastaa kulttuuria.

Toisen asteen kulttuurikasvatussuunnitelman toteuttaminen alkoi vuonna 2023.

Arvioinnin johtopäätökset (8.3)

- Suomalaisen kulttuurin synnyinseuduilla kulttuurin edellytysten vaaliminen on kulttuurin uusiutumisen ja alueemme kulttuurihistorian kannalta keskeinen menestystekijä.
- Kulttuurin tapahtumien ja museoiden kävijämäärät ovat ilahduttavasti kasvaneet ja ovat ylittäneet pandemiaa edeltäneen ajan määrät. Tapahtumat keräävät tuusulalaisia yhteen ja näin kasvattavat yhteisöämme sekä kotiseutumme tuntemusta useilla eri ulottuvuuksilla.
- Kulttuurin avustukset Tuusulassa ovat hyvällä tasolla ja antavat mahdollisuuksia monipuoliseen kulttuuritoimijoiden ja -tapahtumien tukeen.
- Monion käyttöönotto uusine esiintymis- ja harjoitustiloineen on suuri edistysaskel.
- Päätös Hyökkälän koulun käyttämisestä taiteen ja kulttuurin työ- ja kokoelmatiloiksi päättää ilahduttavasti vuosien jatkailun kulttuurin tilaratkaisuista.
- Kulttuurikasvatussuunnitelman avulla kulttuuri-, taide- ja kulttuuriperintökasvatusta toteutetaan osana varhaiskasvatusta, perusopetusta sekä toisen asteen koulutusta ja tuodaan osaksi lasten ja nuorten elämää.

Tarkastuslautakunnan suositukset (8.3)

- Vuoden 2024 alusta käyttöön otettavan avustusuudistuksen, valmistelu v 2023 käyttäjäkokemusten seuranta ja mahdolliset muutokset/kehittämistoimet on oltava jatkuva.
- Kulttuurin tapahtumatuotannon niin kunnan oman kuin avustuksin toteutettavien resurssit on pidettävä riittävällä tasolla.
- Kunnan on huolehdittava Monion ja muiden tapahtumapaikkojen aktiivisesta viestinnästä.

Sivistyksen toimialueen selvitys

Avustusuudistuksen tavoitteena on ollut selkiyttää ja yhdenvertaistaa kunnan avustusten hakemisen ja myöntämisen käytänteitä. Uudistus on ollut laaja, ja sen onnistumista ja kehittämistarpeita seurataan ensimmäisen kierroksen aikana tarkasti. Havaittuja kehittämistarpeita on avustusjärjestelmän osalta kehitetty koko vuoden 2024 ajan, ja työtä jatketaan seuraavan vuoden 2025 avustusten avaamista kohti. Tästä esimerkkinä on hakulomakkeiden muutostarpeet ennen seuraavaa hakukierrosta.

Hakijoita on tuettu avustusklinoilla jo avustusten hakuvaiheessa. Käytäntö on ollut toimiva, ja siinä on voitu kerätä myös hakijoiden havaintoja uudistuksesta. Avustusklinoilla tarjotaan jatkossa enemmän tukea siihen, miten avustuksen käyttötarkoitus kytkeytyy kunnan strategian toteuttamiseen. Lisäksi hakijoiden oman panoksen ja oman rahoituksen osuutta hakemuksessa selkiytetään.

Kerta-avustusten avustuskriteereitä on työstetty kevään 2024 aikana ja ne tulevat päätöksentekoon syksyllä 2024.

Näemme myös tärkeänä kulttuurin resurssien säilyttämisen nykyisellä tasolla. Kulttuuripalvelut tavoittaa palvelujensa ja tapahtumiensa kautta laajasti eri-ikäiset kuntalaiset vahvistaen tuusulalaista identiteettiä

ja tarjoten kuntalaisille iloa, hyvinvointia ja tietoa kulttuurin, taiteen ja historian avulla. Kulttuuripalvelut ovat kuntalaisille tärkeitä peruspalveluja. Tuusulassa kirjaston käyttö on aktiivista, museoissa riittää kävijöitä, opistossa ja kuvataidekoulussa opiskellaan innokkaasti ja erilaisiin kulttuuritapahtumiin osallistutaan mielellään. Kulttuuripalvelut on tärkeä alueellisen kulttuuritoiminnan koordinaattori ja yhteistyökumppani. Avustuksilla järjestettävät tapahtumat ovat tärkeä ja näkyvä osa Tuusulan kulttuurielämää ja kuntastrategiaa. Ne tuovat persoonallisen otteen kunnan kulttuurielämään ja näkyvät esimerkiksi kuntakeskusten omailmeisyydessä.

Aktiivinen, monikanavainen viestintä on tärkeä osa onnistunutta tapahtumatuotantoa. Ensimmäisen toimintavuoden aikana Monion viestintää on kehitetty monella tavalla ja kunta koordinoi sitä. Keväästä lähtien Monion tapahtumista on viestitty myös kuukausittaisella uutiskirjeellä. Jokaisen tapahtuman järjestäjän velvollisuus on kuitenkin viedä oma tapahtumansa kunnan tapahtumakalenteriin ja hoitaa tapahtumatiedotus. Kunta opastaa ja ohjaa kunnan ulkopuolisia tapahtumajärjestäjiä tapahtumakalenterin käyttöön sekä muuhun tapahtumatiedottamiseen.

8.4 Vapaa-aika

(Kulttuuri- ja vapaa-ajan lautakuntaan kuuluvat asiat.)

Vapaa-aikapalveluiden tehtävänä on edistää lasten, nuorten sekä kuntalaisten monipuolista kohtaamista, vuorovaikutusta sekä verkostoitumista asiantuntijaryhmissä, tekemällä kuntayhteistyötä yhdistysten kanssa.

Liikuntalain tavoitteena on edistää mm. eri väestöryhmien mahdollisuuksia liikkua ja harrastaa liikuntaa sekä väestön hyvinvointia ja terveyttä.

Tuusulanjärven talviliikunta keräsi taas valtavasti ulkoilijoita alueelle. Ylläpitotiimin työskentely ja tulokset herättivät valtakunnallista mielenkiintoa. Oheispalveluiden ja liikenteen merkitys nousee tärkeäksi suositussa matkailukohteessa.

Kellokosken uimarannalle valmistunut talviuintipaikan kausi sujui mukavasti. Rusutjärven talviuintipaikka valittiin vuoden talviuintipaikaksi Suomessa. Uudet talviuintipaikat valmistuivat Jokelaan ja Hyrylän urheilukeskukseen lokakuun lopulla. Uimarantakausi alkoi kesäkuun alussa huolto ja tarkistussukellusten jälkeen.

Tuusulan Tekonurmi Oy sulautui Tuusulan Tenniskeskus Oy:öön 1.1.2023 ja toiminta vuodesta 2023 alkaen jatkuu osana Tuusulan Urheilukeskus Oy:tä (ent. Tuusulan Tenniskeskus Oy).

Urheilukeskuksen monitoimihallin urakkasopimus allekirjoitettiin ja hallin rakentaminen alkaa, kun rakennuslupa on myönnetty. Urheilukeskuksen alueen yhteistoimintaa kehitetään mm. liikuntakiinteistöjen kunnossapidon ja energiakysymysten osalta. Jalkapallo- ja yleisurheilukenttien vakiovuorot käynnistyivät touko-kesäkuun vaihteessa. Luonnonnurmikentille talven vaihtelevat säät aiheuttivat isoa vahinkoa, mutta kentät palautuivat hyvään kuntoon tiiviin huolto- ja kunnossapidon ansiosta.

Kellokoskella ja Jokelassa tennis- ja beachvolley- kentät kunnostettiin käyttökuntoon kevään aikana.

Uimahallin kävijämäärä on lisääntynyt edellisvuodesta. Uimahallin kuntoarvion perusteella uimahallilla joudutaan tekemään perusteellisempia korjaustöitä. Korjaukset vaativat uimahallin pidempiaikaisen

remontin. Kuntalaiset ovat asiakastyytyväisyyskyselyn vastausten mukaan tyytyväisiä uimahallin palveluihin ja toimintaan. Virtuaalivesijumppa on osoittautunut suosituksi palveluksi.

Hyvinvointivalmennus-hankkeen avulla käynnistettyä liikkumis- ja elintapaneuvontaa jatketaan Tuusulan kuntaan juurtuneena palvelumuotona.

Syke-Tuusulan kanssa yhteistyössä toteutettavat kaikille avoimet "Kevyesti liikkeelle" -tunnit jatkuivat vuoden 2023.

Arvioinnin johtopäätökset (8.4)

- Tuusulan kasvaessa ja kehittyessä, liikuntapalvelut ovat pystyneet vastaamaan kasvaviin kehitystarpeisiin.
- Uimahallin muutostyöt, jotka tehdään vuoden 2025 aikana parantavat entisestään hallin palvelutoimintaa.
- Uimahallin yhteyteen pitkään esillä ollut maauimalatyyppistä toiminta/oleskelualue ei ole edistynyt.
- Erilaisiin nuorisoielmiöihin pyritään vastaamaan mahdollisimman nopeasti ja tarvittaessa tiedottamaan asiaan liittyviä tahoja.

Tarkastuslautakunnan suositukset (8.4)

- Liikuntapaikkoja suunniteltaessa tulee jatkossa kiinnittää yhä enemmän huomiota ratkaisuihin, jotka Urheilukeskuksen lisäksi täyttävät myös lähiliikuntatarpeen ja ovat kustannuksiltaan kohtuullisia.
- Uimahallin laajennustarpeet tulee ottaa huomioon ympäristön rakentuessa, samalla määritellään tarkemmin korjaus- ja kunnostustoimenpiteitä tuleville vuosille.
- Uimahallin läheisyyteen esillä jo pitkään olleen maauimala-tyyppisen tapahtuma/oleskelualueen toteutusmahdollisuudet on varmistettava maankäytön ratkaisuin
- Nuorisotyössä koko-aikaisten työntekijöiden lisääminen vahvistaa ikäluokkien parempaa tuntemusta ja edistää koulunuorisotyön tehokasta toteutumista.

Sivistyksen toimialueen selvitys

Sivistystoimialan kehittämissuunnitelmassa on kuvattu liikuntapaikkarakentamisen tavoitteita, kohteita ja erilaisia tunnuspiirteitä. Kuntalaisnäkökulmasta on luontevaa, että palvelut löytyvät helposti ja läheltä, omasta asuin ympäristöstä ja elinpiiristä. Myös palveluiden keskittämisen edut ovat havaittu, kun kunta kehittää urheilukeskuksiaan. Yhdistykset ja erilaiset harrastukset edellyttävät olosuhteita, joita ei ole mielekästä ja kovin edullistakaan rakentaa kaikkialle. Tarvitaan alueellista tarkastelua ja suunnittelua, myös kuntarajojen yli. Tarkastuslautakunnan huomio on oikea. Liikuntapaikkojen suunnittelussa on aina huomioitava lähipalvelun, alueellisen palvelun ja seutukunnallisten palveluiden tasapaino.

Lähiliikunnan palvelut kuten lähikentät- ja koulujen pihat, ulkoilureitit, kuntovälineet ja puistot ovat kuntalaisille tärkeitä. Palveluita kehitetään kuntalaisten kanssa. Myös liikuntapaikkojen huolto- ja

kunnossapito tulee varmistaa kaikkina aikoina, liikuntapaikkojen kunnossapito ja rakentamisen kustannukset ovat nousseet viime vuosina merkittävästi. Kunta on panostanut lähiliikuntaolosuhteisiin kaikissa kuntakeskuksissa merkittävästi viimeisten vuosien ajan. Huomioitavaa myös on, että lähivirkistysalueiden ja ulkoilupalveluiden suunnittelu ja rakentaminen edellyttää kaavallisia valmiuksia.

Tuusulan kunta on teettänyt uimahalliympäristöstä kaksi tarveselvitystä, joista toinen keskittyy erityisesti kaavalliseen tarkasteluun vaihtoehtoineen. Selvitysten perusteella voidaan todeta, että uimahallin laajennus edellyttää kaavamutosta. Sivistyksen toimiala on korostanut, että uimahallissa ensisijainen tarve on sisä- ja allastilojen lisäämiselle ja palveluiden monipuolistamiselle. Tätä tarvetta puoltavat kasvavat kävijämäärät ja uimahallin lähelle kehittyvät monipuoliset ja ajassa elävät ja muuttuvat hyvinvointipalvelut sekä erilaiset tilatarpeet. Sivistyksen toimiala on parhaillaan mukana uimahallin peruskorjauksen suunnittelussa yhdessä tilapalveluiden kanssa. Suunnittelussa huomioidaan mahdollisen laajentumisen välttämättömiä teknisiä ratkaisuja.

Uimahalli- tai maauimalakysymystä, erityisesti kuntasuunnittelun ja maankäytön näkökulmasta tulee pitää esillä, koska Hyrylän keskusta kehittyy nopeasti. Tiedossa on, ettei uimahallille ole suuria laajenemismahdollisuuksia, joten mahdolliset lisäneliöt tulee käyttää resurssiviisaasti. Huomionarvoista myös on, että Keravan kaupunki uusii maauimalan perusteellisesti lähivuosina ja tuottaa alueelle jo maauimalapalvelua. Keravan tuleva hanke tuottaa myös kustannustietoa, jota voidaan hyödyntää hanketta arvioitaessa.

Alueellisen nuorisotyön kaikissa viidessä yksikössä on kaksi kokoaikaista työntekijää, jotka tekevät koulunuorisotyötä alueella. Yksikkö on vakinaistanut kaikki nuoriso-ohjaajien vakanssit, joka osaltaan parantaa pitkäjänteistä suunnittelua ja edistää luottamuksen rakentumista lapsiin ja nuoriin. Koulunuorisotyötä on lisätty ja kehitetty, yhteistyötä kaikkiin nuorisotyötä tekeviin tahoihin tiivistetään edelleen.

Henkilöstösuunnitelmassa on otettu huomioon lisästarpeet viimeistään palvelukeskuksen nuorisotilan käyttöönoton yhteydessä. Toimenpide yhdistää Hyrylän alueellisen nuorisotoiminnan ja talotoiminnan järjestämisen Hyrylän alueella. Tilojen ulkopuolella tapahtuvaa toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan erilaiset nuorisotyön ilmiöt huomioiden kaikissa kuntakeskuksissa.

8.5 Vuositavoitteiden toteutuminen toimialueella

Valtuustokauden tavoite	Vuositavoite 2023		Arvioinnin perustelut
01. Tarjoamme laadukkaat ja saavutettavat palvelut uudistuvassa ympäristössä.	01.06 Toteutamme hyväksytyä suunnitelmaa palveluiden verkosta ja 10 vuoden investointisuunnitelmaa		<p>01.06 Laadimme Halosenniemen asiakaspalvelurakennuksen hankesuunnitelman.</p> <p>Toteutamme Halosenniemen saunan konservoinnin.</p> <p>Korjaamme Taidekeskus kasarmin taiteen taloksi.</p>
	01.07 Kehitämme opetuksen, kirjastojen ja museoiden sähköisiä palveluita		<p>Koulujen siirtyminen digitaaliseen oppimisympäristöön on edennyt suunnitelman mukaisesti.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Laitteita hankittu aloittaville 6 - luokkalaisille. Vuoden 2024 talousarvioon varattu rahoitus tuleville 6. luokan oppilaiden laitteille, jonka jälkeen laitekanta vuosiluokille 6-9 on 1:1 - Lukiossa siirrytty pääosin digitaalisten oppimateriaalien käyttöön. - Uudet lukutaidot- sivusto (https://sites.google.com/edu.tuusula.fi/uudet-lukutaidot-tuusulassa) on jalkautettu ja käytössä. Syksyn aikana on kerätty palautetta, jonka perusteella vielä muokkaamme lopullisia tavoitteita TVT-strategiaan. - Lukioissa on siirrytty maksuttomuuden myötä lähes kokonaan digioppimateriaaleihin.
	01.08 Jatkamme prosessien sujuvoittamista.		<p>Ruokapalveluiden tuotannonohjausjärjestelmä, Matilda, kehitystyö edennyt suunnitelman mukaisesti. Suunnitellut ja tehdyt muutokset sisältävät mm seuraavia asioita:</p> <ul style="list-style-type: none"> - integroida kaikki käytettävät reseptit sekä niiden raaka-aine linkitykset. - keskittää kaikki sisäiset tilaustoiminnot Matildaan. - Jatkossa Matildan jatkekehitystyö on osana säännöllistä ja seurattavaa prosessikehitystyötä.

	<p>01.10 Kehitämme Tuusulan opiston ja kuvataidekoulun toimintaa ylikunnallisesti.</p>		<p>Seutukunnan opistojen kanssa suunniteltu yhteisiä kurssikokonaisuuksia, jotka nyt rekisteröity Koski-tietokantaan.</p> <p>Tehty yhteistyötä opettajien täydennyskoulutuksen kanssa mm. perehdyttäen päätoimisia ja tuntiopettajia osaamisperusteisten opintopiste- kurssien sekä yhteisten koulutuskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutukseen.</p> <p>Tuusulan Opiston kurssien integroiminen entistä paremmin osaksi lukion opetusta.</p> <p>Monion yhteistilojen käytön tehostamista lukion sekä Tuusulan Opisto/ Kuvataidekoulu välillä sovittamalla toimintojen käytänteitä yhteen mm. Monion käsikirjan avulla.</p> <p>Lukuvuoden 2024-25 tilojen yhteiskäyttöä on pohjustettu loppuvuonna ja otettu huomioon suunniteltaessa koulujen kurssitarjontaa.</p>
	<p>01.11 Arvioimme ja kehitämme kulttuuripalveluiden ja vapaa-aikapalveluiden laatua.</p>		<p>Uimahallin asiakastyytyväisyyskyselyn ja palautteiden pohjalta toimenpidesuunnitelma valmisteilla.</p> <p>Aikuisväestölle suunnattu laaja, 13 kuntaa kattava liikkumis- ja terveystottumuskysely käynnissä</p> <p>Nuorille suunnattu hyvinvointikysely suunnitteilla, toteutus syksy 2023</p> <p>Kehitämme tilojen toimivuutta sekä palveluiden laadun arviointia ja kehittämistä asiakaskokemuksen pohjalta pääkirjastossa, Moniossa ja urheilukeskuksessa kokoamalla asiakasraadin.</p>
<p>05. Tarjoamme upeat ja uudistuvat mahdollisuudet kulttuuriin, vapaa-aikaan ja harrastamiseen</p>	<p>05.01 Jatkamme Urheilukeskuksen kehittämistä ja käynnistämme rakennushankkeet.</p>		<p>Rakennamme monitoimihallin.</p> <p>Kehitämme palvelutoimintaa ja tilavarausjärjestelmää.</p>

	<p>05.03 Vakiinnutamme lasten ja nuorten matalan kynnyksen maksuttoman harrastustoiminnan jokaiselle koululle.</p>		<p>Hankerahan avulla on kohdennettu resursseja harrastustoiminnan koordinointiin ja toteuttamiseen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kerhotarjonta on toteutunut suunnitellusti, harrastamisen ryhmiä oli yli 60.
	<p>05.04 Valmistelemme harrastus- ja kulttuuritarjonnan laajentamista Monioon.</p>		<p>Laadimme ja otamme käyttöön suunnitelman kulttuuritarjonnasta Moniossa.</p> <p>Monipuolistamme Tuusulan Opiston ja kuvataidekoulun toimintaa Moniossa.</p>
	<p>05.05 Lisäämme kulttuuripalveluiden saavutettavuutta.</p>		<p>Otamme käyttöön maksuttoman Kaiku-kortin.</p> <p>Laadimme toisen asteen kulttuurikasvatussuunnitelman yhdessä nuoriso-, kirjasto-, kulttuuri- ja museopalveluiden sekä lukion ja Keudan kanssa.</p> <p>Laadimme ja otamme käyttöön kulttuurihyvinvointisuunnitelman.</p>

<p>06. Kehitämme hyvinvoinnin edellytyksiä ja mahdollisuuksia. Ehkäisemme yksinäisyyttä, eriytymistä ja pahoinvointia.</p>	<p>06.04 Vahvistamme moniammatillisesti lasten ja nuorten ja perheiden hyvinvointia, elinolosuhteita ja vaikutusmahdollisuuksia.</p>		<p>Tuusulalaisten perheiden kohtaamispaikkatoimintaa on kehitetty yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Yhteistyön tekeminen riippuvaista hyvinvointialueen resursseista liikkuvaan työhön.</p> <p>Lisäämme tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelua, positiivista pedagogiikkaa ja vahvuuskasvatusta lasten arjessa.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tunne- ja vuorovaikutustaitopilotti <p>Jatkamme Pro-koulu –toiminnan laajentamista. Toimintamalli on käytössä kaikissa kouluissa.</p> <p>Ehkäisemme koulupudokkuutta kehittämällä toimintamalleja poissaolojen seurantaan ja koulupudokkaan kouluun palauttamiseksi. Osana SITKO-hanketta laadittu toimintamalli koulupoissaoloihin puuttumiseen.</p> <p>Kehitämme moniammatillista opiskeluhoitoa perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa. Opiskeluhoillon psykologit ja kuraattorit siirtyivät hyvinvointialueelle vuoden alussa. Yhteisöllisen opiskeluhoillon ja koulujen hyvinvointityön rakenteita on vahvistettu. Kouluissa työskentelee kouluvalmentajia ja perheohjaajia.</p> <p>Tuemme opiskelijoiden itseohjautuvuutta ja omasta hyvinvoinnista huolehtimista lukiossa käynnistämällä OPH:n laatu- ja saavutettavuushankkeen "Ohjauksesta eväitä tulevaisuuteen". Hanke saatu päätökseen.</p> <p>Vakinaistamme määräaikaiset nuoriso-ohjaajat toimintavuoden 2023 aikana. Vakinaistaminen on käynnissä.</p> <p>Kehitämme koulunuorisotyötä osana koulun toimintaa, ennaltaehkäisevää työtä ja nuorten hyvinvointia tukien. Koulunuorisotyötä alueilla on tiivistetty.</p>
	<p>06.07 Tarjoamme kuntalaisille ja valituille sidosryhmille hyvinvointivalmennusta</p>		<p>Varmistamme hyvinvointivalmennuksen toiminnan ja päivitämme suunnitelman resurssien mukaan.</p> <p>Saamme valmiiksi sivistyksen luonnoksen uusiksi perusteiksi toimintavuoden 2023 aikana.</p>

08. Olemme osallisuuden edelläkävijä ja jatkamme demokratian eri muotojen ja osallistumisen tapojen kehittämistä	08.05 Kehitämme yhteistyötä ja osaamisen jakamista koulujen sisällä ja niiden välillä. Kehitämme oppilaiden koulurajat ylittävää yhteistyötä.		<p>Järjestämme lasten, nuorten, henkilöstön ja huoltajien osallistamiseksi Erätauko-keskusteluja. Keskusteluja on järjestetty useita, lisäksi on järjestetty Erätauko-koulutusta henkilöstölle.</p> <p>Vahvistamme oppilaskunta- ja oppilastiimitoimintaa perusopetuksessa ja lukiossa. Oppilaskunnille on järjestetty yhteistapahtuma Lapsiystävällinen kunta -malliin liittyen.</p>
	08.06 Kouluruokaryhmät aloittavat uudelleen aktiivisen toimimisen ja varhaiskasvatuksessa lasten osallisuus ruokakasvatuksessa toteutuu.		<p>Kouluruokaryhmien kokoontumiset aloitettu uudelleen ja yhteistyötä kehitetty eteenpäin.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kouluruokaryhmien panos, kouluruokailun kehittämisessä, on tärkeä elementti kestävästä kehityksestä sekä vastuullisuutta silmälläpitäen. - Palautetta kouluruokailuun liittyvistä asioista kerätään kohdennetusti, suunnitelman mukaan. - Ruokakasvatukseen perehtyminen ja sen ottaminen osaksi kouluruokailun kokonaissuunnittelua on tehty.
	08.07 Edistämme kirjastossa aktiivista kansalaisuutta ja demokratiaa		<p>Toteutamme kirjastossa Kohti eduskuntavaaleja -hankkeen. Hankkeen nimi vaihtui Kirjaston demokratia -hankkeeksi.</p>
09. Olemme kasvatuksen ja koulutuksen kärkikunta vahvistaen yhdenvertaisuutta ja elinikäistä oppimista.	09.01 Vahvistamme ja kehitämme ja kasvatuksen ja oppimisen laatua, toimintakulttuuria ja arviointia.		<p>Vahvistamme tiimityötä, yhteisopettajuutta ja osaamisen kehittymistä kaikissa yksiköissä.</p> <p>Määrittelemme kasvatuksen ja koulutuksen kärkikunta -kriteeristöä sekä yhteisesti kerättävää tietoa.</p> <p>Kehitämme toimintakulttuuria palveluverkon uusissa kohteissa.</p> <p>Arvioimme ja kehitämme laajennetun oppivelvollisuuden valvontavastuun resursseja ja prosesseja.</p> <p>Kehitämme ja arvioimme kasvun ja oppimisen tuen toimintamuotoja.</p> <p>Olemme mukana alueellisessa ja valtakunnallisessa kehittämistoiminnassa ja haemme valtionavustuksia tavoitteidemme saavuttamiseksi.</p>

	09.02 Kehitämme sivistystoimen johtamisjärjestelmää ja tiedolla johtamista ja mahdollistamme jaetun johtamisen.		<p>Uudistamme ja kehitämme varhaiskasvatuksen ja opetuksen johtamista.</p> <p>Panostamme päivitetyn varhaiskasvatussuunnitelman mukaiseen pedagogiseen kehittämiseen ja johtamiseen.</p> <p>Mahdollistamme ruokapalveluissa jaetun johtajuuden.</p>
	09.03 Vahvistamme elinikäistä oppimista ja kehitämme toimintaa kuntalaisten tarpeita vastaavaksi.		<p>Kehitämme Tuusulan opiston ja kuvataidekoulun kurssivalikoimaa kuntalaisten toiveiden mukaisesti.</p> <p>Hyödynnämme vapaassa sivistystyössä saavutettua osaamista osana tutkintoon valmistavaa koulutusta.</p> <p>Varmistamme, että palveluverkon kohteet toimivat yhteisöllisen kohtaamisen paikkoina.</p>
10. Varmistamme arjen ja lähiympäristön turvallisuuden.	10.06 Vahvistamme lasten ja nuorten turvallisuuden kokemusta.		<p>Panostamme kiusaamisen ennaltaehkäisyyn ja kiusaamiseen puuttumiseen.</p> <p>Toimenpiteet aloitettu, mutta toteutus osittain kesken. Kiusaamisen ennaltaehkäisy ja siihen puuttuminen ovat jatkuvaa toimintaa.</p>
11. Rakennamme kestävää tulevaisuutta ja edistämme ilmastotekoja kaikessa toiminnassa.	11.03 Kehitämme ympäristökasvatussuunnitelman mukaista toimintaa varhaiskasvatuksessa.		<p>Kehitämme kaikkialla tapahtuvaa oppimista ja tuemme terveelliseen ja kestävään elämäntapaan kasvamisessa.</p>
	11.04 Toteutamme laaja-alaista arvo- ja asennekasvatusta Agenda2030 -tavoitteiden mukaisesti.		<p>Laitamme kierrätysperiaatteet ja jätteidenlajittelun kuntoon kaikissa yksiköissä yhdessä tilapalveluiden kanssa.</p> <p>Otamme käyttöön Agenda2030-opetusohjelman perusopetuksessa.</p>
	11.05 Vähennämme hävikkiä 25 % verrattuna vuoteen 2019 ruokapalveluissa.		<p>Rakennamme uuden hävikinseurannan toiminnanohjausjärjestelmä Matildaan.</p> <p>Kehitämme ylijäämäruoan hyödyntämistä</p>
	11.06 Otamme käyttöön ruokapalveluiden vastuullisuussuunnitelman ja tarkastelemme ja kehitämme vastuullisuutta		<p>Teemme vastuullisuuden eri osa-alueille omat toimenpidesuunnitelmat.</p>

	monipuolisesti.		
--	-----------------	--	--

9 Kasvu ja ympäristö

Kasvun ja ympäristön toimialue Kuntakehitysjohtaja Pirjo Sirén						
Kuntakehityslautakunta Puheenjohtaja Arto Lindberg				Tekninen lautakunta Puheenjohtaja Janne Hermunen		
Rakennusvalvontajaosto Puheenjohtaja Kim Kiuru						
Elinvoima, asuminen ja kehittäminen Elinvoima-johtaja Kristiina Salo	Projektitoimisto Projektitoimiston päällikkö Jyri Olkkonen	Maankäyttö ja paikkatieto Maankäyttöpäällikkö Päivi Hämäläinen	Kaavoitus Kaavoitus- päällikkö Anne Olkkola	Rakennusvalvonta Johtava rakennus- tarkastaja Johanna Aho	Yhdyskuntatekniikka Yhdyskuntatekniikan päällikkö Petri Juhola	Tilapalvelut Tilapalvelupäällikkö Kai Lange
Elinkeino- palvelut Elinvoima- johtaja Kristiina Salo	Projektitoimisto Projektitoimiston päällikkö Jyri Olkkonen	Maankäyttö Maankäyttöpäällikkö Päivi Hämäläinen			Kunnallistekniikan suunnittelu Yhdyskuntatekniikan päällikkö Petri Juhola	Kiinteistöjohtaminen Tilapalvelupäällikkö Kai Lange
Asuntopalvelut Elinvoima- johtaja Kristiina Salo	Focus Projektipäällikkö Petteri Puputti	Paikkatieto Paikkatietopäällikkö Markus Hakalin			Kunnallistekniikan rakentaminen Työpäällikkö Jussi Pesonen	Rakennuttaminen Rakennuspäällikkö Tiina Louhikoski
	Hyrylän keskusta Kiinteistökehityspäällikkö NN				Kunnossapito Kunnossapitopäällikkö Jari Huttunen	Kiinteistöjen ylläpito Kiinteistöhoitopäällikkö Mika Savola
	Rykmentinpuisto Projektipäällikkö Jouni Määttä				Viherpalvelut Kunnanpuutarhuri Mia Järvinen	Puhtauspalvelut Puhtauspalvelupäällikkö Heidi-Elina Mantere
					Liikenne Liikenneinsinööri Jukka-Matti Laakso	

9.1 Elinvoima, asuminen, projektitoimisto, maankäyttö, kaavoitus

(Kuntakehityslautakuntaan kuuluvat asiat.)

9.1.1 Keskeisiä huomioita palvelualueelta

Kuntakehityslautakunnan alaisten kasvun ja ympäristön toimialueen palvelualueiden tehtävänä on edistää Tuusulan kunnan yhdyskuntakehitystä, veto- ja elinvoimaa sekä kilpailukykyä.

Kasvun ja ympäristön toimialueen tavoitteena on luoda mm. edellytyksiä hyvälle rakennetulle ja luonnonympäristölle, tontinluovutukselle, asuinolojen kehittymiselle, joukkoliikenteelle sekä elinkeino- ja työelämälle.

Vuonna 2023 otettiin käyttöön poikkihallinnollisesti Tuusulan asuntopoliittinen ohjelma. Valtuusto hyväksyi Tuusulan elinvoimaohjelman. Vuonna 2023 Tuusulan elinvoima oli Suomen kunnista 4. paras.

Kehä IV:n etua edistettiin suunnittelurahoituksen ja -sopimuksen mahdollistamiseksi.

Tonttien luovutus ja kysyntä olivat aiempaa maltillisemmalla tasolla johtuen vallitsevasta rakennusalan matalasuhdanteesta.

Jokelan rautatiealue, Lepola ja Joenranta saivat asemakaavat vuonna 2023. Asuinrakentamista saatiin lainvoimaiseksi 23 004 km², josta kaikki on uutta asumisen varantoa.

Rakennuslupia ja toimenpideilmoituksia ratkaistiin 335 kappaletta. Yhtään kerrostalolupaa ei myönnetty vuoden 2023 aikana. 41 uudelle asunnolle myönnettiin rakennuslupa. Vuonna 2022 niitä oli 1003 kappaletta. Asuntoja valmistui kuitenkin paljon - 875 kappaletta.

Kahdelle suurelle logistiikkarakennukselle (Rykmentinportinkatu 15 / Makita ja Tuotantotie 21 / Alfaroc myönnettiin rakennusluvut.

Kolme suurta palveluverkon tilahanketta, Tuusulanjärven kampus, Riihikallion kampus ja Rykmentinpuiston kampus sisältäen päiväkotioption, olivat urakkavaiheessa.

Talouden hallintaa vaikeuttivat mm. polttoaineiden ja rakennusmateriaalien kustannustason nousu sekä vaikeat talviolosuhteet. Kunta pyrki vastaamaan tilanteeseen tinkimällä päällystepintauksista korjausvelkaa kasvattaen sekä kehittämällä viherpalveluiden palveluverkkostrategiaa.

Projektimalli on todettu toimivaksi isojen ja tärkeimpien hankkeiden kohdalla. Projektille on tällöin määritelty selkeät vastuutahot. Projektitoimiston tavoitteena on saattaa projektimalli koko kunnan laajuiseksi työkaluksi kehittämismallin rinnalle.

9.1.2 Vuositavoitteiden toteutuminen palvelualueella

Valtuustokauden tavoite	Vuositavoite 2023		Arvioinnin perustelut
1. Tarjoamme laadukkaat ja saavutettavat palvelut uudistuvassa ympäristössä	01.12 Uudistamme toimintamalleja kasvun ja ympäristön toimialueella vastaamaan toimintaympäristön muutoksiin.		Uusi rakentamislaki ja alueidenkäyttölaki astuvat voimaan 1.1.2025 ja rakennetun ympäristön tietojärjestelmälaki (RYTJ) 1.1.2024. Näiden osalta on tunnistettu tarpeet muuttaa rakennusjärjestys, hallintosääntö ja rakennusvalvontataksa. Lakimuutokset huomioiva tietojärjestämuudistus on pitkälti valmisteltu hankinnan toteuttamiseksi.
2. Luomme tiiviimpiä keskusta-alueita, jotka mahdollistavat monipuolisemmat palvelut	02.01 Edistämme Hyrylän keskustan kehittymistä yleissuunnitelman mukaisesti.		Hyrylän keskustan kehittämiseksi tehtävän työn ohjelmoimiseksi on laadittu ohjelmasuunnitelma. Toteutuksen käynnistäminen on viivästynyt asemakaavan muutoksen hyväksymispäätöksestä jätetystä valituksesta johtuen. Uuden sote-keskuksen pysäköintipaikkatarvetta vielä tarkennetaan. Uusi linja-autoasema valmistumassa.
	02.02 Valmistelemme yleiskaavan toteutussuunnitelman ja laadimme Koillis-Hyrylän osayleiskaavaa		Tuusulan yleiskaava 2040 toteutussuunnitelmaa varten on teetetty yleiskaavassa osoitettujen asumisen laajenemisalueiden kaavatalous- ja ilmastovaikutusten arviointi. Työ on valmistunut. Lahelanpellon yleissuunnitelman päivitystyö sekä Koillis-Hyrylän katualueiden ja kunnallistekniikan yleissuunnitelma ovat vireillä.
	02.03 Panostamme Jokelan asemanseudun kehittämiseen.		Jokelan Asemapolun alueen asemakaavamuutoksen luonnos on ollut nähtävillä huhtikuussa 2023.
	02.04 Panostamme Kellokosken kartanon alueen ja keskustan kehittämiseen.		Kellokosken kehittämiseen on panostettu kaavoituksella, investointien kohdentamisella ja tonttien luovutuksella: Seppäinpuiston asemakaavamuutos on ollut vireillä. Kellotori valmistui vuoden 2023 aikana ja myös Annanpuiston saneeraus on tehty.
3. Tarjoamme monipuolisia asumisen mahdollisuuksia varmistamalla tonttitarjonnan ja erilaiset asumismuodot	03.01 Kasvatamme kunnan maaomaisuutta		Vuonna 2023 saatiin hankittua maata yhteensä noin 19,9 ha (tavoite n. 40 ha). Maanhankintaa hoitavan maankäyttöneuvottelijan tehtävää ei saatu tavoiteajassa täytettyä. Uusi henkilö aloitti syyskuussa. Maanhankintamenon ylitys aiheutui sote-korttelin ostosta.
	03.02 Kehitämme Tuusulan maapoliittista ohjelmaa		Maapoliittisen ohjelman viranhaltijaesitys on valmisteltu.

	03.03 Pääsemme MAL-sopimuksen mukaiseen kaavoitustavoitteeseen ja asuntotuotantotavoitteeseen		<p>Asuntotuotannon osalta MAL-sopimuksen mukainen vuosittainen asuntotuotantotavoite ylittyi selvästi. Vuonna 2023 kuntaan valmistui 875 asuntoa (MAL-sopimuksen 2019-2023 mukainen vuosittainen asuntotuotantotavoite on 462 asuntoa/vuosi).</p> <p>Kaavoitussuunnitelmassa ja kaavoituksen työohjelmassa aikataulutetut kaavatyöt ovat edenneet pääsääntöisesti suunnitellusti vuonna 2023.</p> <p>Henkilöstön vaihtuvuus on hidastanut kaavojen suunniteltuja aikatauluja. Lisäksi muutamassa kaavatyössä selvitykset ovat olleet ennakoitua laajempia.</p> <p>Vuoden 2023 aikana määriteltiin tontinluovutussuunnitelma vastaamaan strategian tavoitteita, ja koordinoitiin sen kanssa vuosittaista kaavoituksen työohjelmaa sekä yhdyskuntatekniikan investointeja aikatauluineen.</p>
	03.04 Hyväksymme ja toteutamme asuntopoliittisen ohjelman tavoitteita.		<p>Asuntopoliittinen ohjelma otettiin käyttöön 1.1.2023.</p> <p>Toimenpide on toteutettu ja käyttöön otettu toteutusohjelman mukaan.</p> <p>Alkava tuotanto on kuitenkin hiipunut vuoden 2023 aikana korkojen ja rakennuskustannusten nousun takia. Vuonna 2023 ei ole myönnetty uusia rakennuslupia kerros- tai rivitalotuotantoon.</p> <p>Hyväksytyt asuntopoliittisen ohjelman linjauksia on huomioitu tuottajamuotoisten tonttien luovutusehdoissa.</p>
	03.05 Luovutamme kaikki lainvoimaisissa asemakaavoissa olevat omakotitontit		<p>100 tontin luovutustavoite vuosittain toteutui vuonna 2023.</p> <p>Vuoden 2023 aikana määriteltiin tontinluovutussuunnitelma vastaamaan strategian tavoitteita, ja koordinoitiin sen kanssa vuosittaista kaavoituksen työohjelmaa sekä yhdyskuntatekniikan investointeja aikatauluineen. Lisäksi tontinluovutusprosessi on kuvattu.</p>
4. Tarjoamme yrityksille laadukkaita palveluita, osaavaa työvoimaa ja työpaikkatontteja erinomaisilla liikenneyhteyksillä	04.01 Vahvistamme yritysalueiden kaavavarantoa ja myytäviä tontteja.		<p>Poliittisesti hyväksytty kaavoituksen työohjelma (kaavoitussuunnitelma) ei sisältänyt Kellokosken työpaikka-alueiden asemakaavoitusta.</p> <p>Rykmentinportti I asemakaavan luonnos on ollut nähtävillä keväällä 2023 ja kaavaehdotusta valmistellaan keväksi 2024. Kaavatyö on viivästynyt ennakoitua laajempien maaperätutkimusten johdosta.</p>

			<p>Maankäytön yleissuunnitelma on hyväksytty lokakuussa 2023.</p> <p>Asemakaavoituksen tueksi on käynnistetty Focus- aluetta laajemman liikenneselvityksen laatiminen. Kehä IV asemakaavatyön käynnistämisestä ja konsulttipalvelujen hankinnasta on neuvoteltu kaavoituksen puitesopimuksen perusteella, mutta hankintamenettely on vielä kesken. YIT:n hankekaavan (Sammonmäki IV) laatiminen on käynnistetty.</p>
	04.02 Kehitämme yhdenluukun palveluprosessia yrityksille		<p>Digitaalisten työvälinetarpeiden kartoitus tehty ja prosessien määrittely on alkanut.</p>
5. Tarjoamme upeat ja uudistuvat mahdollisuudet kulttuuriin, vapaa-aikaan ja harrastamiseen	05.01 Jatkamme Urheilukeskuksen kehittämistä ja käynnistämme rakennushankkeet.		<p>Kunta pyrkii rakentamaan asemakaavan mukaiset pysäköintipaikat lähes aina muun infran yhteydessä.</p>
	05.02 Kehitämme Tuusulanjärven ja -joen aluetta		<p>Tuusulanjärvi-ohjelman puitteissa kehitetään Tuusulajärven ja joen aluetta.</p> <p>Tuusulanjärven eteläisen virkistysreitit suunnitelma on valmistunut. Reitin rakentaminen kilpailutetaan ja toteutus pyritään ajoittamaan vuodelle 2024.</p> <p>Tuusulanjoen virkityskäytön yleissuunnitelman laadinta on aikataulutettu uudelleen resurssien kohdistuessa Ilmastotyöhön. Tuusulanjoen virkistyskäytön yleissuunnitelmaa esitetään käynnistyvän keväällä 2024.</p>
6. Kehitämme hyvinvoinnin edellytyksiä ja mahdollisuuksia. Ehkäisemme yksinäisyyttä, eriytymistä ja pahoinvointia	06.08 Jatkamme asumisneuvonnan kehittämistä		<p>Tuusulan kunnan asumisneuvontapalvelu laajeni vuoden 2023 alusta alkaen ja nyt palvelua on tarjolla kaikenikäisille kuntalaisille asumismuodosta riippumatta.</p>
11. Rakennamme kestävää tulevaisuutta ja edistämme ilmastotekoja kaikessa toiminnassa	11.01 Laadimme kestävä kehityksen suunnitelman		<p>Suunnitelma ei ole ollut konkretisoitavissa vuoden aikana.</p>
	11.02 Toteutamme ilmasto-ohjelmaa ja otamme käyttöön ilmastojohtamisen toimintamallin		<p>Elinkeinoelämän ja kunnan välisen ilmastokumppanuuden suunnittelua ja toteutusta on aloitettu, mutta kesken.</p> <p>Kiertotaloustyöpaja järjestettiin huhtikuussa.</p>

			<p>Syyskuussa järjestettiin ilmastotilaisuus sekä asukkaille että yrityksille.</p> <p>Kunnan tavoite on säästää kaavoituksessa arvokkaita luontokohteita, hiilinieluja ja -varastoja. Joka kaavatyöhön liittyy luontoselvitys tai vähintään arvio luontoselvityksen tarpeesta.</p> <p>Yleiskaavaan 2040 liittyen tehtiin puuston hiilinielu- ja varastoselvitys.</p> <p>Arvokkaiden luotokohteiden pistemäiset paikkatiedot on viety Laji.fi -palveluun.</p> <p>Kunta ei ole huomionnut riittävästi asukkaiden palautetta tai mielipiteitä siinä minkälaista rakentamista luontokohteisiin toteutetaan.</p>
12. Vaalimme viherympäristöä, vesistöjä ja niiden saavutettavuutta sekä luonnon monimuotoisuutta	12.01 Lisäämme luonnon monimuotoisuutta osana alueidenkäytön prosesseja / kaavoitusta		<p>Tehty kompensatiokokeiluja Keski-Uudenmaan ja Suomen ympäristökeskusten kanssa Vanutehtaan asemakaavamuutoksen yhteydessä (arvokas lehto) sekä Focus alueen yleissuunnitelmaan liittyen (virtavedet).</p> <p>Nykyisiä luonnonsuojelualueita ennallistetaan HELMI-rahoituksen avulla. Natura-alueita on hoidettu Uudenmaan ELY-keskuksen kanssa yhteistyössä.</p> <p>Tuusulassa on 2020-luvulla on suojeltu noin 74 hehtaaria luontoalueita ja kartoitetaan uusia suojelukohteita tavoitteiden mukaisesti.</p>
	12.02 Laadimme hulevesiohjelman		<p>Esitys hulevesivastuista on valmis. Tietyiltä osin esitys vaatii päivitystä nykytilanteen osalta.</p>
	12.03 Tavoittelemme vesistöjen hyvää ekologista tilaa		<p>Tavoitteena on jatkaa järvien ja jokien valuma-alueilla tehtäviä vesiensuojelutoimia.</p> <p>Tästä ei löydy tietoa. Ei pysty arvioimaan. On epäselvää minkä tahon vastuualueelle tämä kuuluu.</p>
14. Kasvamme taloudellisesti kestävästi rakenteita ja toimintatapoja uudistaen	14.03 Toteutamme kehitettävien ja realisoitavien kiinteistöjen suunnitelmaa		<p>Kehitettävät kiinteistöt I kohteiden myyntiä on valmisteltu. Osa kehitettävistä kiinteistöistä II kohteista odottaa asemakaavan muutosta ennen myyntiä, osa kohteessa olevan toiminnan loppumista. Rekrytoitu kiinteistökehityspäällikkö aloittaa alkuvuodesta 2024.</p>

Arvioinnin johtopäätökset (9.1.)

- Kasvun ja ympäristön toimialueella on toteutettu ja viety eteenpäin suuri määrä erilaisia hankkeita ja toimia. Ne ovat edistäneet Tuusulan kunnan veto- ja pitovoimaa, tuoneet muuttovoittoa ja pitäneet Tuusulan Suomen TOP5-elinvoimaisimman kunnan listalla.
- Taloudelliset vaikutukset vaikuttavat toisinaan ohjaavat kunnassa enemmän kaavoitus- ja rakentamispäätöksiä kuin luonto- tai virkistysarvot.

Tarkastuslautakunnan suositukset (9.1)

- Tuusula on investoinut ja investoi tulevinakin vuosina voimakkaasti palveluverkkoon ja infraan. On tärkeää varmistaa kunnan tulorahoituksen riittävyys ja pitää velkaantuminen hallittavalla tasolla. Korkotason nopeaan laskuun ei myöskään pidä tuudittautua.
- Taloudelliset mittarit ovat tärkeitä kuntataloudessa. Taloudelliset ja muut arvot pitää kuitenkin pystyä yhdistämään tasapainoisesti muiden kuntalaisten esiin tuomien arvojen, kuten luonto- ja virkistysarvojen sekä kulttuurihistoriallisten arvojen kanssa. Lisäksi rakennushistoriallista kerroksellisuutta täytyy jatkossakin vaalia.
- Tuusulan vetovoimaa lisää hyvä ja keskeinen sijainti, mutta myös väljyys, luonnon kauneus ja maalaismaisempi maisema kuin isoissa kaupungeissa. Tulomuuttokyselyt tuovat tämän asian systemaattisesti esiin. Tila ja väljyys ovat suurin syy muuttaa Tuusulaan. Se kannattaa pitää mielessä taloudellisten paineidenkin alla.
- Asuntotuotannossa on pidettävä tavoite monipuolisesta, sekoittuneesta asuntotuotannosta niin asuntotyyppien kuin asuntohallintamuotojen osalta. Tässä tarkastelussa on arvioitava asuinympäristöjä luontevine korttelikokonaisuuksineen, ei pelkästään suurempina kokonaisuuksina.

Kasvun ja ympäristön toimialueen selvitys

Tuusulassa otettiin käyttöön vuoden 2023 alussa asuntopoliittiset linjaukset. Asuntotuotannossa asuntopoliittikan periaatteet jalkautetaan tarkastelemalla luovutettavan tontin ympäröivää pienaluetta, lisäksi on tarkasteltu koko Hyrylää ja sen pitkän aikavälin tilannetta eri hallintamuodoissa. E erityisen merkittävää on ollut Tuusulan strategian tavoite myös pientalotuotannon painottamisesta, keskustojen kehittämisen ja niiden asuntopoliittisenkin ohjelman mukaisen tiiviimmän asumisen ohella. Kasvun ja ympäristön toimialueen toteuttama sata tonttia - sata unelmaa- toiminta. Kasvu ja ympäristö on uudistanut prosessinsa ja eri palvelualueiden toiminnan koordinoinnin. Sen tuloksena on luovutettavissa n. 100 pientalotonttia vuosittain olettaen, että asemakaavat myös hyväksytään. Tätä jatketaan edelleen.

HSL:ssä kunnan maksuosuuden suuri kasvu edellyttää arviointia HSL:n palveluiden laajuudesta ja toteuttamistavoista.

Kasvun ja ympäristön toimialueen tekninen lautakunta esittää kunnanhallitukselle vuosittain arvioinnin HSL:n palveluiden laajuudesta ja toteuttamistavoista (mm. linjastojen ja palvelutason kehittäminen). Kunnanhallitus päättää lausunnosta HSL:n toimintaan ja talouteen. HSL:n kanssa laaditaan myös käyttäjätutkimus.

9.2 Yhdyskuntatekniikka, tilapalvelut ja rakennusvalvonta

(Tekniseen lautakuntaan kuuluvat asiat.)

9.2.1 Keskeisiä huomioita palvelualueelta

Yhdyskuntatekniikan keskeisiä vuositavoitteita vuodelle 2023 olivat mm. energiakulutuksen vähentäminen, liikenneväyläyhteyden suunnittelu kehä IV -kaava-alueella rinnakkaiskatuna, Tuusulan itäväylän aluevaraussuunnitelman valmistuminen, pyöräilyn edistämisen suunnitelman toimenpiteiden edistäminen, joukkoliikenteen edunvalvontasuunnitelman toteuttaminen, viheralueiden kunnossapitoluokituksen siirtäminen valtakunnalliseen RAMS-luokitukseen vähitellen ja uudet metsäsuunnitelmat talousmetsiin vuodesta 2023 ja puistometsiin 2024 eteenpäin.

Runsaan rakentamisen vaihe jatkui edelleen ja rakentaminen keskittyi Etelä-Tuusulaan. Esimerkiksi palvelukeskuksen ja matkakatuksen ympäristön infratyöt ovat edellyttäneet runsaasti resursseja ja niihin keskittyminen on mahdollisesti vienyt voimavaroja strategian mukaisten vuositavoitteiden muilta kohteilta. Merkittävänä toteutumatta jääneenä tavoitteena voidaan pitää hulevesien hallintaan liittyviä tavoitteita.

Rakentaminen ja uudet asuinalueet sekä väestönkasvu edellyttävät entisestään liikenneväylien ja -järjestelyjen sujuvuutta.

HSL - kuntaosuus on kasvanut edelleen

HSL-edunvalvontaa jatkettiin. HSL teki matkustajatytyväisyys selvityksen; Tuusulassa joukkoliikennepalveluihin oltiin pääosin tyytyväisiä. HSL:n sopeuttamistoimien takia uusia avauksia ei ole tehty. Linjastosevityksiä on kuitenkin tehty vuoden 2023 aikana siten, että linjan 653 viikonloppuvuorot alkavat keväällä 2024, ja HSL varautuu tihentämään linjan 653 vuoroväliä.

HSL:n Tuusulan kunnan kuntaosuudet ovat kasvaneet voimakkaasti. Vuoden 2022 kustannuksia vähensi mm valtion koronatuki, jolloin muutos vuoteen 2023 korostuu. HSL-kustannusten tarkka määrittely on vaikeaa mm HSL:n ja Tuusulan kunnan tilinpäätösten aikataulujen mennessä ristiin.

Vuosi	HSL:n Tuusulan kuntaosuus
2023	5 700 000 €
2022	3 590 000 €
2021	2 727 000 €
2020	2 099 000 €
2019	2 658 000 €
2018	3 042 000 €

Kunnossapidossa on jouduttu keskittymään liikenneväylien kunnossapitoon, mutta myös kevyenliikenteen reitit edellyttävät kunnostusta. Lisäksi uusien alueiden myötä kevyenliikenteen väylien määrä kasvaa.

Tuusulanjoen virkistyskäyttöä (Tuusulanjärven eteläinen virkistysreitti, virkistyskäytön suunnitelma) koskevat toimenpiteet ovat jääneet vähäiseksi.

Viherpalvelut-palveluyksikössä on aloitettu viheraluestrategiatyö. Sen avulla tavoitteena on puistojen ja leikkipaikkojen määrän hallittu kasvu. Viheralueet ja virkistysalueet, niin rakennetut kuin luonnonkohteet ovat tärkeitä väestön pito- ja vetovoiman kannalta. Ne ovat kuntalaisille entistä tärkeämpiä. Panostukset viherpalveluihin ovat kannattaneet.

Talousmetsien metsäsuunnitelma vuosille 2023–2033 on valmistunut vuositavoitteen mukaisesti. Osallistuvan metsäsuunnittelun toimintamalli on otettu käyttöön metsänhoitosuunnitelman yhteydessä ja toimintamallia sovelletaan tulevaisuudessa kehittämis- ja yleissuunnitelmatöissä.

Ilmasto-ohjelman toteuttaminen on aloitettu. Esimerkiksi julkisten rakentamishankkeiden rakentamisen hiilikuorman selvittäminen, ilmastovaikutusten arviointi, on aloitettu. Ilmasto-ohjelma hyväksyttiin ohjeellisena valtuuston kokouksessa 11.12.2023.

Monion kulttuuritalon ja lukion urakka valmistui ja rakennus otettiin käyttöön.

Uusi tilapalvelupäällikkö aloitti elokuussa 2023. Henkilöstövajaus on aiheuttanut kuitenkin haasteita työkuorman hallitsemiseen.

Palveluverkon laaja rakentaminen 2023 sitoi rakennuttamisen palveluyksikön resursseja ja jouduttiin käyttämään myös ulkopuolisia asiantuntijoita apuna.

Sisäilmaongelmien suunnittelu ja korjausten järjestäminen jatkui vuonna 2023.

9.2.2 Vuositavoitteiden toteutuminen palvelualueella

Valtuustokauden tavoite	Vuositavoite 2023		Arvioinnin perustelut
3. Tarjoamme monipuolisia asumisen mahdollisuuksia varmistamalla tontti-tarjonnan ja erilaiset asu-mismuodot.	03.03 Pääsemme MAL-sopimuksen mukaiseen kaavoitustavoitteeseen ja asuntotuotantotavoitteeseen.		Vuoden 2023 aikana määriteltiin tontinluovutussuunnitelma vastaamaan strategian tavoitteita, ja koordinoitiin sen kanssa vuosittaista kaavoituksen työohjelmaa sekä yhdyskuntatekniikan investointeja aikatauluineen.
4. Tarjoamme yrityksille laadukkaita palveluita, osaavaa työvoimaa ja työpaikkatontteja erinomaisilla liikenneyhteyksillä.			04.01.04 Aloitamme Focus- ja Kehä IV-alueiden kunnallistekniikan suunnittelun Liikenneväyläyhteyden suunnittelu kehä IV -kaava-alueella rinnakkaiskatuna Suunnittelu on aloitettu ja suunnitelmat täsmentyvät 2024. Kunnan kannalta merkittävien liikenneväylien suunnittelu etenee; Lahelanorsi, Tuusulan Itäväylän jatke Saksanväylä ja Tuusulan itäväylän aluevaraussuunnitelman päivitys. Rakentaminen: Kunnallistekniikka valmistui: Sulan työpaikka-alueen vaihe I ja II Palvelukeskus ja matkakeskustan edellyttämä ympäristö aloitettiin.
5. Tarjoamme upeat ja uudistuvat mahdollisuudet kulttuuriin, vapaa-aikaan ja harrastamiseen	05.01 Jatkamme Urheilukeskuksen kehittämistä ja käynnistämme rakennushankkeet.		Urheilukeskuksen kehittämistä on viety eteenpäin systemaattisesti ja alue kehittyy suunnitellusti. Urheilun monitoimihallin urakkasopimus allekirjoitettiin. Ympäristö suunnitellaan ja toteutetaan hankkeen yhteydessä kunnan hankkeena (Urkka-aukio, P-alue ja lähiliikunta-alue)

			Pysäköintialueiden rakentaminen tehdään asemakaavan mukaisena muun infran yhteydessä.
	05.02 Kehitämme Tuusulanjärven ja -joen aluetta		Tuusulanjärven eteläisen virkistysreitn suunnitelma on valmis. Eteläpään reitti tulee uudelleen nähtäville.
11. Rakennamme kestäväää tulevaisuutta ja edistämme ilmastotekoja kaikessa toiminnassa	11.02 Toteutamme ilmasto-ohjelmaa ja otamme käyttöön ilmastajohtamisen toimintamallin		Tuusulan valtuusto hyväksyi kokouksessaan 11.12.2023 ilmasto-ohjelman noudatettavaksi ohjeellisenä vuosille 2023–2025. Ilmasto-ohjelmassa on esitetty hiilineutraalisuuden tavoitevuodeksi vuosi 2035. Kunnan asiantuntijoista on koottu toimenpideryhmät (energia, liikkuminen, rakentaminen, ilmastovastuu sekä sopeutuminen ja hiilinielut).
12. Vaalimme viherympäristöä, vesistöjä ja niiden saavutettavuutta sekä luonnon monimuotoisuutta	12.04 Otamme käyttöön osallistuvan metsäsuunnittelun toimintaohjelman		Osallistuvan metsäsuunnittelun toimintamalleja sovelletaan tulevaisuudessa virkistysalueiden kehittämis- ja yleissuunnitelmatöissä, kuten Tuusulanjokilaakson virkistyskäytön yleissuunnitelmassa. Toimintamallia sovelletaan myös metsänhoitosuunnitelmien laadinnassa.
	12.05 Päivitämme metsänhoitosuunnitelman		Taloussuunnitelmien metsäsuunnitelma vuosille 2023-2033 valmistui vuoden 2023 lopussa. Tehty kompensatiokokeiluja Keski-Uudenmaan ja Suomen ympäristökeskusten kanssa Vanutehtaan asemakaavamuutoksen yhteydessä (arvokas lehto) sekä Focus alueen yleissuunnitelmaan liittyen

			(virtavedet). Lisäksi on aloitettu kartoittamaan koko kunnan alueelta kompensatioon soveltuvia kohteita, ensisijaisesti kunnan maita.
13. Kehitämme monipuolista ja sujuvaa liikkumista Tuusulassa ja seudulla	13.01 Kehitämme liikkumisympäristöä vastaamaan tulevaisuuden tarpeisiin.		Etenee alueyleissuunnitelmien avulla (Lahelanpelto, Koillis-Hyrylä). Pyöräliikenteen tarkennetun verkkosuunnitelman laadinta ei ole edennyt.
	13.02 Pidämme joukkoliikennepalvelun tarjonnan kustannustehokkaasti riittävänä sekä liikkumistarpeita palvelevana Tuusulan sisäisessä liikenteessä sekä seutuliikenteessä.		Selvitykset HSL:n kanssa kustannustehokkaan joukkoliikenteen järjestämisestä, toteutus on aloitettu. Vuoden 2023 aikana eteni linjastosuunnittelu esim. 643 (vuorojen tihentäminen).

Arvioinnin johtopäätökset (9.2)

- Myönteisenä seikkana tarkastuslautakunta huomioi merkittävien liikenneväylien suunnittelun etenemisen: Lahelanorsi, Tuusulan itäväylän jatke (Saksanväylä) ja Tuusulan itäväylän aluevaraussuunnitelman päivitys sekä Jokelassa Blennerentie.
- Bitumin hinnannousun myötä pintaustöitä ei kaikilta osin saatu tehtyä, mikä tarkoittaa korjausvelan kasvamista edelleen teiden kunnossapidossa.
- Panostukset viherpalveluihin ovat kannattaneet. Ne ovat kuntalaisille entistä tärkeämpiä.
- Hulevesimääräyksistä on laadittu esitys, mutta se joudutaan päivittämään. Tavoitetta ei ole päästy edistämään resurssipulan takia.
- Talousarvion mukaiset vuositavoitteet poikkeavat joiltain osin tilinpäätöksen mukaisista tavoitteista (tilinpäätös tavoiteseuranta 2023).
- Kokonaisuutena tarkastuslautakunta toteaa, että yhdyskuntatekniikan palvelualueella on saatu kiitettävästi toteutettua strategian mukaisia vuositavoitteita varsin vaativissa olosuhteissa; rakentaminen on runsasta, uusia alueita on avattu ja infran kunnossapitotyöt ovat lisääntyneet.
- HSL:n kuntaosuus on kasvanut viime vuosien aikana runsaasti 5,7 meuroon vuonna 2023.
- Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota tilinpäätöksen kuntaosuuslukujen ja HSL:n tilinpäätöksen kuntaosuuslukuihin.

Tarkastuslautakunnan suositukset (9.2)

- Mikäli infrastruktuurin rakentaminen jatkuu edelleen tulevina vuosina runsaana, pitää riskienhallinnassa ottaa huomioon maailmantalouden ja -politiikan aiheuttamat riskit esimerkiksi materiaalien hintatasoon.
- Ilmastonmuutokseen varautuminen on jatkossa yhä tärkeämpää. Jatkossa tulee panostaa entistä enemmän ilmastonmuutoksen aiheuttamien haittojen ennaltaehkäisyyn.
- HSL:ssä kunnan maksuosuuden suuri kasvu edellyttää arviointia HSL:n palveluiden laajuudesta ja toteuttamistavoista.
- HSL:n ja Tuusulan tilinpäätöksen kuntaosuuslukujen erojen syyt on selvitettävä.

Kasvun ja ympäristön toimialueen selvitys

HSL:ssä kunnan maksuosuuden kasvu on vuoden 2024 ennakkotietojen perusteella laskelmassa, mikäli arvioitu vyöhykemuutos toteutuu. HSL:n palvelutason ja linjastosuunnittelun kehittäminen tapahtuu kunnan HSL:n toiminta- ja taloussuunnitelmasta annetun lausunnon suuntaviivojen mukaisesti, taloudellisten resurssien puitteissa.

10 Keski-Uudenmaan ympäristökeskus

Keski-Uudenmaan ympäristökeskus huolehtii Mäntsälän, Nurmijärven ja Tuusulan kuntien sekä Järvenpään ja Keravan kaupunkien ympäristönsuojelun ja ympäristöterveydenhuollon tehtävistä sekä muista sille hallinto- ja toimintasäännöillä osoitetuista tehtävistä.

Keski-Uudenmaan ympäristökeskus tavoite on seudullisesti terveellinen, turvallinen ja viihtyisä elinympäristöä sekä ekologisesti kestävä luonnonympäristö.

Ympäristökeskuksen strategia vuosille 2024–2027 laadittiin yhteistyössä henkilöstön, ohjausryhmän ja ympäristölautakunnan kanssa. Ympäristölautakunta hyväksyi sen kokouksessaan 15.8.2023.

Vuoden 2023 alusta ilmastolaki velvoittaa kuntia laatimaan ilmastosuunnitelman. Tuusulan 2023–25 ilmasto-ohjelman hyväksyttiin kokouksessa 14.3.23.

Ympäristövalvonta jatkaa ympäristönsuojelumääräysten valmistelua Tuusulan osalta.

Kokouksessa 12.12.2023 Keski-Uudenmaan ympäristölautakunta antoi oman lausunnon Uudenmaan ELY-keskukselle Suomi-Rata Oy:n Lentoratahanketta koskevasta ympäristövaikutusten selostuksesta.

Eläinlääkärien yhteisvastaanotto aloitti toimintansa loppuvuodesta 2022 ja työskentely erillisillä vastaanotoilla päättyi. Toinen valvontaeläinlääkäri rekrytoitiin ja hän aloitti työskentelyn elokuussa 2023.

Kunta tukee yhdessä Järvenpään kaupungin kanssa Tuusulanjärven kunnostamista ja ekologisen tilan parantamista Tuusulanjärven kunnostushankkeena. Hanketta vetää Keski-Uudenmaan ympäristökeskus Tuusulan kunnan ja Järvenpään kaupungin erillisrahoituksella.

Tuusulanjärven sisäistä kuormitusta vähennettiin hoitokalastuksella ja hapetuksella ja ulkoista kuormitusta vähennetään valuma-alueella tehtävillä kunnostustoimilla. Vuonna 2023 Tuusulanjärven laskevasta Hankkijanojasta valmistui valuma-alueen kunnostuksen yleissuunnitelmat.

Rusutjärvellä jatkettiin järven valuma-alueen ojavesien laaduntarkkailua osana järven kunnostusprojektia.

Ympäristökeskuksen toiminta on parantanut näkyvyyttä positiiviseen suuntaan aktiivisen sometoiminnan kautta.

Tuusulan kuntastrategiassa on ympäristökeskukselle suunnattu kaksi vuositavoitetta:

- 12.01 Lisäämme luonnon monimuotoisuutta osana alueidenkäytön prosesseja/kaavoitusta
- 12.05 Päivitämme metsänhoitosuunnitelman

Arvioinnin johtopäätökset (10)

- Vuositavoitteet toteutuivat suunnitelman mukaisesti.
- Tehty kompensatiokokeiluja Keski-Uudenmaan ja Suomen ympäristökeskusten kanssa Vanutehtaan asemakaavamuutoksen yhteydessä (arvokas lehto) sekä Focus alueen yleissuunnitelmaan liittyen (virtavedet). Lisäksi on aloitettu kartoittamaan koko kunnan alueelta kompensatioon soveltuvia kohteita, ensisijaisesti kunnan maita. Tehtiin talousmetsien metsäsuunnitelman vuosille 2023-2033.
- Tehtiin talousmetsien metsäsuunnitelman vuosille 2023–2033.
- Ympäristökeskus on aktivoitunut viestinnässä, näkyvyys sosiaalisessa mediassa on kasvanut myönteiseen suuntaan.

Tarkastuslautakunnan suositukset (10)

- Ympäristö ja puhtaan luonnon saavutettavuus on Tuusulan kunnan yksi vetovoimatekijöistä. Tuusulanjärven ja Rusutjärven kunto ja vedenlaatu ovat siinä oleellisia asioita.

Yhteisten palveluiden toimialueen selvitys:

Ympäristökeskukselle osoitetut vuositavoitteet ovat Kasvun ja ympäristön toimialan vastuulla edistettäviä ja olemme niiden toteutumisesta raportoineet osana viime vuoden toimintakertomusta/tilinpäätöstä.

Tuusulanjärven kunnostus aloitettiin yhdessä Järvenpään kaupungin kanssa vuonna 1998 ja vedenlaatu on parantunut välttävistä tyydyttäväksi. Kunnostuksen tavoitteena on hyvä ekologinen tila, jonka saavuttamiseksi rehevöittävää hajakuormaa olisi vähennettävä merkittävästi. Kunnostushanke keskittyy jatkossa sen vähentämiseen yhteistyössä maanomistajien kanssa. Hoitokalastusta ja hapetusta on kuitenkin jatkettava nykyisen tilan ylläpitämiseksi. Myös Rusutjärven ekologinen tila on tyydyttävä ja tavoitteena hyvä tila. Ympäristökeskus on osallistunut kunnan vetämään kunnostustyöryhmään. Järvelle laaditaan parhaillaan kunnostussuunnitelmaa, jonka mukaisia toimia pyritään edistämään.

11 Tuusulan vesihuoltoliikelaitos

11.1 Keskeisiä havaintoja

Tuusulan vesihuoltoliikelaitos (Tuusulan Vesi) toimii Tuusulan kunnanhallituksen alaisena liikelaitoksena. Vesihuoltoliikelaitos sisältää kolme palveluyksikköä: vesilaitoksen, viemärlaitoksen ja huleveden. Vesihuoltolaitoksella on sopimus 9 009 kiinteistön kanssa veden toimittamisessa. Nousua vuoteen 2022 on 81 liittymää. Noin 41 300 Tuusulan asukasta saa vetensä Tuusulan vesilaitokselta.

Tuusulan Vesi hankkii sopimuksen mukaisesti Keski-Uudenmaan vesi kuntayhtymältä. Jätevedet Tuusulan Vesi viemäriin ja johtaa Keski-Uudenmaan vesiensuojelun liikelaitoskuntayhtymän verkostoon. Tuusulan kunta on osaomistaja molemmissa yhtymissä. Tuusulan Vesi johtaa hulevedet (sadevedet ja perustusten kuivatusvedet) hallitusti vesistöihin.

Tuusulan Veden taksoja on korotettu 1.4.2023. Käyttömaksuja n. 3 %, ja perusmaksua n. 10 %.

Tuusulan Veden toimintatuotot olivat 7 735 635 €. Talousarvioon nähden tuotot toteutuivat arvioitun mukaisesti. Toimintamenot olivat 4 748 450 € Talousarvioon nähden menot alittuivat 331 745 €.

Toimintakate oli 3 135 571 €. Toimintakate ylittyi 15,84 % (428 765 €) muutettua talousarviota suurempana johtuen menojen alittumisena.

Tuusulan Vedelle asetettu tuottovaatimus on 6,5 % peruspääomasta. Tuusulan Vesi saavutti tavoitteen ja tuloutti Tuusulan kunnalle 487 500 €.

Suurimmat investointikohteet vuonna 2023 olivat Häriskivi, Sula, Pellavamäki. Jokelassa Härkäkaivon alue.

Vesijohtoja saneerattiin n. 1,5 km, ja jätevesiviemäriä n. 0,2 km. Vesijohtoverkon linjaventtiileitä, ja jätevesipumppaamoita on myös saneerattu. Vesijohtovuotoja laitoksen runkojohdoissa ja kiinteistöjen tonttijohdoissa oli vuoden aikana 20 kappaletta. Vesijohtovuodon syitä olivat mm. vanhojen valurautaputkien pistesyöpyä/korroosio sekä katkeaminen ja urakoitsijan kaivinkoneen tekemät vahingot. Jäteveden ylivuotoja tapahtui jätevesipumppaamoiden kautta rankkasateiden yhteydessä viisi kertaa. Tällöin ylivuotavasta jätevesimäärästä oli sadevettä noin 90 %.

11.2 Riskit Vesihuoltoliikelainoksen toiminnassa

Riskeinä toiminnassa mm. yksittäisten työtehtävien osaaminen on vain yhden työntekijän takana. Myös henkilökunnan vähyyks pitkittyneessä kriisitilanteissa on riski esimerkiksi sairausepidemian yhteydessä tai talousveden saastumisen yhteydessä. Tällaisessa tapauksessa riskinä on myös vedenjakeluun tarvittavan kaluston, säiliöiden, astioiden ja riittävän talousvesimäärän toimittamiseen liittyvät asiat. Näihin toiminnallisiin riskeihin on varauduttu mm. naapurilaitoksien kanssa yhteisesti sovitulla käytännöllä, joita ovat mm. henkilöstön ja laitteiden sekä kaluston lainaaminen erityistilanteissa. Lisäksi apua voidaan saada kriisitilanteissa myös puolustusvoimilta ja Punaiselta Ristiltä. Vahinkoriskeinä ovat mm. rankkasateiden tai viemärien sortumisien aiheuttamat viemäritulvat, joista saattaa aiheutua ympäristöhaittoja.

Arvioinnin johtopäätökset (11)

- Vesihuoltoliikelaitos on toteuttanut sille annettua tehtävää asianmukaisesti
- Kiitosta ansaitsevat vesijohtojen saneeraus, ja jätevesiviemärien saneeraus, henkilökunnan koulutus.
- Myönteisenä näyttäytyy tilikauden toistuva ylijäämä.
- Riskit liittyvät henkilöstön riittävyyteen, ja paikoin ikääntyneeseen vesi- ja viemäriverkoston.

Tarkastuslautakunnan suositukset (11)

- Vesi- ja viemäriverkoston saneeraukseen tulee kiinnittää jatkossakin huomiota, jotta riskien toteutumiselta vältyttäisiin.
- Henkilöstön riittävyys ja osaaminen on varmistettava.

Vesihuoltoliikelainoksen selvitys

Seuraaville lähivuosille taloussuunnitelmassa 2025–2029 olemme budjetoineet 1 500 000 euroa/vuosi verkostojen saneeraukseen ja jätevesipumppaamoiden saneeraukseen 200 000 euroa /vuosi. Näiden vuosien jälkeen on tarve nostaa saneerausmäärärahoja.

Tällä hetkellä laitoksen vakanssit ovat täytetyt. Meidän kokoisen laitoksen mahdollisuudet ovat lisätä koulutusta (kollegan tehtäviin tutustumista) ja tiivistää entuudestaan yhteistyötä kunnallistekniikan ja naapurilaitosten kanssa.

12 Konserniyhtiöt - osakkuusyhtiöt ja kuntayhtymät

12.1 Tytäryhtiöt Tytäryhtiöt 31.12.2023

Tuusulan kuntakonserniin kuuluvat yhtiöt ja yhteisöt sekä kunnan omistusosuus 31.12.2023, suluissa omistusosuus 31.12.2022:

Tuusulan kunnan kiinteistöt Oy 100 (100)
Kiinteistö Oy Riihikallion lähipalvelukeskus 100 (100)
Kiinteistö Oy Riihikallion Päiväkotikeskus 100 (100)
Kellokosken Jäähalli Oy 74 (74)
Kiinteistö Oy Tuusulan Vanha Kunnantalo 67 (67)
Kiinteistö Oy Tuusulan Lahelankankaan toimitalo 100 (100)
Kiinteistö Oy Keravan ja Tuusulan Paloasema 60 (60)
Tuusulan Urheilukeskus Oy 89
Tuusulan Jäähalli Oy 100 (100)

12.2 Keskeisiä tapahtumia

Tuusulan Tekonurmi Oy sulautui Tuusulan Tenniskeskus Oy:öön 1.1.2023 ja toiminta vuodesta 2023 alkaen jatkuu osana Tuusulan Urheilukeskus Oy:tä (ent. Tuusulan Tenniskeskus Oy).

Tuusulan Urheilukeskus Oy käynnisti monitoimihalli-investoinnin, jonka rahoitusjärjestelyt päätettiin valtuustossa 6/2022. Yhtiö rahoittaa investoinnin pääosin vieraalla pääomalla. Yhtiö toteutti syksyllä 2023 1,5 milj. euron osakeannin monitoimihalli-investoinnin osittaista rahoitusta varten. Kunta osallistui osakeantiin ja merkitsi kaikki liikkeelle lasketut osakkeet. Kunnan omistusosuus yhtiöstä nousi tämän myötä 89,2 prosenttiin.

Tuusulan kunnan kiinteistöt Oy on kiinteistöstrategiassa sitoutunut tuottamaan turvallisia, laadukkaita kohtuuhintaisia koteja erilaisiin asumisen tarpeisiin. Esimerkillisenä mallina tästä on Tuusulan Kotipiha Rykmentipuiston Puustellinmetsässä. Kohteessa on 66 asuntoa, joihin asukkaat muuttivat 1.4.2023.

12.3 Kuntayhtymät

Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä 31,2
Keski-Uudenmaan vesi kuntayhtymä 24,6
Keski-Uudenmaan vesiensuojelun liikelaitoskuntayhtymä 17,0
Uudenmaan päihdehuollon kuntayhtymä 3,2
Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä 3,0
Uudenmaan liitto kuntayhtymä 2,7

Keusote-kuntayhtymä on purettu vuoden 2023 aikana.

12.4 Osakkuusyhtiöt

Uudenmaan Työterveys Oy:n osakkeet siirtyivät Keski-Uudenmaan hyvinvointialueelle 1.1.2023.

13 Vuoden 2022 arviointikertomuksessa esitettyjen huomioiden ja suositusten jälkiseuranta

13.1 Tuusulan kuntastrategia

13.1.1 Tuusulan kunnan päämäärät

- Tarkastuslautakunta suosittelee Tuusulan kuntastrategian ja sen raportoinnin tiivistämistä. Yksityiskohtaisemmat alakohdat ja asiat voivat olla eri toimialojen käytössä, mutta yhteenveto pitäisi saada tiiviimmäksi ja siten selkeämmäksi. Myös kuntalaisten pitäisi kohtuullisella tutustumisella päästä selvyyteen kunnan strategiasta eli päämäärästä; mihin ollaan menossa.
- Tuusulan kannattaa nykyistä rohkeammin hyödyntää omia vahvuuksiaan menestystekijöinä ja erottua niiden avulla muista kunnista.
- Tuusulassa on valtava määrä tarinoita ja omaa kieltäkin. Niitä kannattaisi hyödyntää nykyistä enemmän Tuusulan kunnan toiminnassa.
- Tärkeimmät onnistuneen kasvun elementit kannattaa eriyttää vielä selkeämmin omiksi kokonaisuuksikseen. Ei ainoastaan omat rakennusprojektit, vaan myös muut isommat hankkeet tai isot tai muuten erityisen tärkeät erillistavoitteet ja määrittää niille selkeä vastuhenkilö.
- Erilaisten tavoitteita mittaavien mittareiden kehitystyötä on jatkettava. Jatkuvasti kannattaa myös arvioida mittareiden tarkoituksenmukaisuutta ja oikeellisuutta eli että ne mittaavat luotettavasti ja mahdollisimman tarkasti juuri sitä, mitä niiden halutaan mittaavan.

Tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Kunta toteaa vastineessaan, että uuden kuntastrategian laadinnassa (vuoden 2024 toisella puoliskolla) kiinnitetään huomiota tavoitteiden ja mittariston selkeyteen sekä tiivistämiseen. Kunnassa on käynnistetty tiedolla johtamisen kokonaisratkaisun kehittäminen, joka tukee toimialueiden tiedolla johtamista sekä toiminnan mittaamisen tarkoituksenmukaisuutta ja oikeellisuutta.

Kunnan oman arvion mukaan kunta hyödyntää jo nykyiselläänkin kunnan vahvuuksia, erottautumistekijöitä ja tarinoita kunnan brändityössä. Tarkastuslautakunnan suositus oli, että niitä kannattaa käyttää vielä nykyistäkin enemmän.

13.1.2 Tuusulassa on mahdollisuuksia kasvaa ja menestyä

- Monien valtuustotavoitteiden kohdalla luetellaan paljon erilaisia malleja ja ohjelmia, joiden avulla strategisia tavoitteita on pyritty saavuttamaan. Näille malleille ja ohjelmille olisi hyvä olla tilinpäätöksen liitteenä luettelo, josta selviäisi, minkälaisesta mallista tai ohjelmasta pähkinänkuoressa on kyse tai esimerkiksi linkki sivustolle, josta aiheeseen voi tutustua halutessaan tarkemmin.
- Investoinnit pitäisi perustella mahdollisimman realistisesti.
- Tuusulan kaikkia alueita tulisi kehittää; ei pelkästään Hyrylän ja sen läheisyydessä olevia alueita.
- Mikäli Tuusulan kunta haluaa onnistua tavoitteessaan liikenneväyläyhteyden suunnittelussa Kehä IV-kaava-alueella rinnakkaiskatuna, on teknisen toimen resurssit turvattava nykyistä enemmän.

Tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Tuusulan kunta toteaa vastineessaan raportoivansa strategiakauden tavoitteiden ja ohjelmien toteutumista tilinpäätöksen ja osavuositarkastusten yhteydessä ja että kunnan toiminnan ja talouden raportointia kehitetään jatkuvasti.

Kunnan yli 300 000 euron investoinnit on kuvattu talousarvion liitteenä olevissa investointikorteissa.

13.1.3 Tuusulassa on hyvä elää

- Tuusulalan kunnan pitäisi enemmän huomioida kuntalaisilta tulevaa palautetta esimerkiksi maankäytön ja kaavamuutosten yhteydessä. Tällä hetkellä niillä ei ole oikeastaan vaikutusta. Kuntalaispalautteet luetaan ja niihin vastataan, mutta niiden perusteella tehdään korkeintaan joitakin kosmeettisia muutoksia.
- Hankerahoituksen kanssa varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa pitää olla tarkkana, jotta hankkeesta saadaan rahoitusta vastaava hyöty eikä se kuormita henkilöstöä liiaksi raportoinnin tai muun ylimääräisen työn suhteen.
- Tiedolla johtaminen tulisi näkyvämmäksi, jos isoimpien ja oleellisimpien asioiden osalta päätöksentekoprosessia avaisi enemmän. Esimerkiksi miten on päädytty esittämään jotain asiaa tai tehtyyn johtopäätökseen.

Tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Kunta kertoo olevansa osallisuuden edelläkävijä.

Tarkastuslautakunta on samaa mieltä siitä, että kunta on osallisuuden edelläkävijä monessa asiassa esim. osallistuvan budjetoinnin tai yhteisöllisten tapahtumien osalta.

Tarkastuslautakunta toteaa kuitenkin, että useiden suurien kokonaisuuksien kohdalla ei kuntalaispalautteella ole merkitystä eikä siihen suhtauduta riittävällä vakavuudella. Osallisuus ja vaikutusmahdollisuus saattavat eri asiayhteyksissä olla eri asioita. Esimerkiksi kuntalaisillan järjestäminen ei vielä tarkoita sitä, että kuntalaisten vaikuttamismahdollisuudet toteutuvat.

13.1.4 Tuusula kehittyy kestävästi

- Kestävä kehitys ei saisi olla irrallinen asia, vaan se pitäisi kulkea läpi kaikessa kunnan toiminnassa.
- Mikäli palveluverkkoa uudistetaan nykyisellä aikataululla ja laajuudella, on resurssit saatettava vastaavalle tasolle.
- Vähähiilisyystavoitteiden toteuttamisessa, vähäpäästöisyyteen siirtymisessä ja ympäristöystävällisyyden kriteerien täyttämässä on kyseessä uudenlainen tarjouspyyntömalli, joka edellyttää mallien kehittämistä. Tällainen kehittämistyö vaatii riittävästi aikaa ja resursseja.
- Asuin ympäristöjen suunnittelussa pitäisi huomioida enemmän luontoarvoja ja viihtyisyyttä ja kuntalaisten toiveita sekä vaikuttavuuden arviointia.
- Julkisen liikenteen toimivuus on tärkeää kuntalaisten yhdenvertaisuuden kannalta, mitä tulee erityisesti sosiaali- ja terveystalouden saavuttamiseen hyvinvointialueella. Julkisen liikenteen pitää olla toimiva myös kunnan sisällä tapahtuvaan liikkumiseen.

Tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Kestävän kehityksen työ perustuu YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin, jotka on jaoteltu sosiaalisen, ekologisen ja taloudellisen kestävyuden näkökulman alle.

Kunta toteaa vastineessaan, että ilmasto-ohjelman laatimisen tavoite on mitoitettu koko valtuustokaudelle eikä vain yhdelle vuodelle, jota arviointikertomus koski.

Kunta ei oman näkemyksen mukaan ole toteuttanut tehorakentamista Hyrylän alueella, vaan on tiivistänyt keskusta-alueita.

13.1.5 Keinot strategian saavuttamiseksi

- Digitalisaatiossa pitää muistaa huomioida myös ikäihmiset ja heidän tarpeensa sekä se, että ihmiset tarvitsevat myös kasvokkain kohtaamisia.
- Edunvalvontakortteja ja muita työkaluja edunvalvontaan pitäisi kehittää lisää, jotta edunvalvontaa pystyttäisiin tekemään systemaattisesti ja vaikuttavasti.
- Tarvittavat edunvalvontatoimenpiteet riippuvat asiasta ja tasosta, jossa edunvalvontaa tehdään. Yleisesti kuitenkin edunvalvontaa tehdessä Tuusulan kunnan kannattaa tehdä mahdollisimman valmiita ja toteuttamiskelpoisia ratkaisuehdotuksia. Tällöin niiden eteenpäin vieminen monesti helpottuu.
- Jos HSL osoittautuu liian kalliiksi ja reittivaihtoehtoiltaan heikoksi tai puutteelliseksi, niin Tuusulan kunnan pitäisi voida pohtia uudelleen muitakin vaihtoehtoja joukkoliikenteen toteuttamiseksi.

Tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Kunta toteaa vastineessaan huomioivansa erityisryhmät ja ikäihmiset jatkossakin digitalisaation lisääntyessä. Rinnakkaisten palveluiden ylläpitäminen vaatii resursseja. Laki digitaalisten palveluiden tarjoamisesta määrää digitaalisten palveluiden kehittämistä. Edunvalvontatyötä on pyritty järkeväyttämään.

Kunta arvioi HSL:n kuntaosuuden tasaantuvan pidemmällä aikavälillä, kun koronavuosien aiheuttama muutos tasaantuu. Kunnan vastineen mukaan HSL on kehittänyt Tuusulan kunnan linjasto- ja palvelutasoa. Tarkastuslautakunta muistuttaa, että asukaskyselyidenkin mukaan julkisen liikenteen kattavuus Tuusulassa ja Tuusulasta pk-seudulle on muutamaa aluetta lukuun ottamatta suppea.

13.2 Tuusulan kunnan talous

- Tuusulan kunta on pyrkinyt hyvin suojautumaan lainakulujen nousulta. Erityisesti lainamäärän kasvun ja korkojen nousun vuoksi lainakulujen merkittävään nousuun on kuitenkin varauduttava tulevina vuosina.
- Kunnan on pystyttävä ennakoimaan Investointien suuren määrän vaikutuksia korkotason noustessa ja rakennuskustannusten kallistuessa.
- On tärkeää, että Tuusulan kunta seuraa tarkasti, miten hyvinvointialueiden rahoitus vaikuttaa valtion kuntaosuuksiin ja erityisesti Tuusulan osuuksiin. Tuusulan kunnan pitää pystyä ennakoimaan valtionosuuksien määriä ja tarvittaessa esittää niihin oikaisupyynnöitä.
- Kasvustrategian vaaranpaikat pitää tunnistaa etukäteen. Vuoden 2022 loppupuolella valtionosuuksia arvioitaessa näytti siltä, että tulevat valtionosuudet suosivat ikääntynyttä ja sairastavaa väestöä. Siksi kasvukuntien ja nuoremman väestön kuntien (kuten Tuusulan) on pidettävä huoli, että kunnille jäävien tehtävien, kuten kasvatukseen ja koulutukseen, myönnetään riittävästi rahoitusta valtion toimesta.
- Riskien osalta erityisesti erilaisiin kyberhyökkäyksiin; tietotekniisiin ja tietojärjestelmiin kohdistuviin hyökkäyksiin on syytä varautua nykytilanteessa erityisen hyvin.

Tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Kunta suojasi koko lainasalkkunsaa kiinteäkorkoisilla pitkäaikaisilla lainajärjestelyillä vuonna 2022 ja 40 milj. euron korkojohdannaisilla vuosina 2023–2024 nostettavia lainoja.

Henkilöstön tietoisuutta kyberriskeistä pidetään yllä säännöllisellä tiedottamisella ja kouluttamisella.

13.3 Tuusulan kunnan kasvu ja asuntopoliittinen ohjelma

- Kasvun ollessa näin suurta kasvu heijastuu kunnallisten palveluiden riittävyyteen ja siksi palvelutarpeen ennakointi on keskeisessä roolissa kestävän taloudenpidon kannalta.
- Palveluiden riittävyyden kannalta kunnan on analysoitava muuttajia entistä tarkemmin muuttoliiketutkimuksen avulla, jossa muuttoprofiilit ja muuttokohteet (eteläinen Tuusula, Jokela, Kellokoski) huomioidaan.
- Kunnan on arvioitava nyt toteutuneen, 2-3 kertaisen kasvun määrää pormestariohjelmassa tavoiteltuun 0,75 prosentin kasvuun syitä ja sitä, onko näin suuri kasvu kestävän kasvun ja taloudenpidon kannalta järkevää.
- Tulevaisuuden kasvua ei voida ennustaa varmuudella ja siksi kunnan eri kasvuskenaarioiden analysointi on tärkeää jatkossakin.

- Kunnan on otettava asuntopoliittisessa ohjelmassa mainittuja keinoja asuntotuotannon ohjaamiseksi juridisesti pitävällä tavalla. Poliittinen ohjelma ilman juridisesti sitovia keinoja ei mahdollista asuntotuotannon ohjaamista kestävällä tavalla siten, että asuinalueilla on niin hallintomuodoiltaan kuin asuntotyypeiltään monipuolinen tuotanto ja että rakennettavat asunnot ovat riittävän kokoisia asukkailleen.

Tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Vastineessaan kunta kertoo tekevänsä vuosittain väestöennusteen ja sen yhteydessä arvioidaan myös vaihtoehtoisia väestönkehityksen skenaarioita.

Väestönkasvun vaikutuksista kunnan tulopohjaan on kehitetty ennakoivaa analytiikkatyökalua.

Asuntopoliittisesta ohjelmasta kunta toteaa, että tarkastuslautakunnan huomiot koskevat vuotta 2023. Tarkastuslautakunta toteaa, että asuntotuotanto on vuosien yli menevää toimintaa. Sitä pitää voida tarkastella yleisellä ja trendinomaisesti. Asiat ovat kuitenkin pitkälti valmisteltu tarkasteluvuoden aikana.

13.4 Henkilöstöpalvelut

- Henkilöstöön kannattaa panostaa jatkossakin.
- Kun jotain uudistetaan tai muutetaan; esim. otetaan jokin uusi järjestelmä käyttöön, niin on tärkeää kysyä siitä myös käyttäjien käyttökokemuksia.

Tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Osaamisen hallinnan järjestelmän TuusOsaan käyttöönoton suunnitteluvaiheessa järjestettiin esihenkilöille ja tuleville pääkäyttäjille työpajoja, joissa kartoitettiin tarpeita ja saatiin kokemuksia järjestelmän käyttöönottoa varten.

13.5 Palveluverkkouudistus

- Viestintää ja avoimuutta myös palveluverkko-ohjelman osalta tulisi parantaa; etenkin viivästysten osalta.
- Ohjelman päivitys olisi paikallaan nyt kun näyttää, että väestönkasvu on ennustettua nopeampaa.
- Palveluverkkouudistuksen myötä ilman tällä hetkellä suunniteltua käyttöä jäävien Hyökkälän ja Mikkolan koulun tulevan käytön vaihtoehtojen selvittäminen on aloitettava ja ne on lisättävä esimerkiksi vajaakäyttöisten kiinteistöjen realisointisuunnitelmaan.

Sivistyksen toimialueen selvitys

Palveluverkon viestintää tehdään kunnan viestinnän, sivistyksen ja kasvun ja ympäristön toimialueen kanssa yhdessä. Palveluverkko-ohjelman hankkeilla on oma viestintäsuunnitelmansa, ja kunnan palveluverkkoviestintä on ollut säännöllistä. Hankkeiden aikataulutusta tehdään osana vuotuista talousarviota ja investointisuunnitelmaa. Aikatauluun ja mahdolliseen viivästymiseen liittyvä viestintä tehdään talousarviokäsittelyn yhteydessä.

Palveluverkkosuunnitelmaa on päivitetty vuosittain ja varhaiskasvatuksen kasvaneen paikkatarpeen vuoksi palveluverkkosuunnitelmaan lisättiin valtuuston päätöksellä (4.9.2023) Rykmentinpuiston päiväkotia, joka valmistuu samassa aikataulussa muun kampuksen kanssa. Hyökkälästä tehty valtuustossa 4.9.2023 päätös taiteen ja kulttuurin työ- ja kokoelmatilojen sijoittamisesta. Rahat hankesuunnitelman laatimiseen ovat vuoden 2024 budjetissa. Hyökkälän taiteen ja kulttuurin työ- ja kokoelmatilojen hankesuunnitelma etenee päätöksentekoon elo-syyskuussa 2024.

Väestönkasvusta huolimatta ikäluokat pienenevät seuraavien 3 vuoden aikana. Tämän jälkeen syntyneiden määrä kohentuu, mutta jää edelleen selkeästi pienemmäksi kuin 2000 –luvun alkupuolen (2000–2015) keskiarvo (416) on ollut. Perusopetuksessa 1. luokan aloittavia oppilaita lukuvuonna 2024–25 on 448, kun 9. luokalla oppilaita on 717 (joista n. 60 mäntsäläläisiä). Tämä kertoo syntyvyyden muutoksen vaikutuksesta oppilasmääriin, vaikka muuttovoitto tuokin oppilaita kaikkiin ikäluokkiin lisää.

Kiinteistöistä luopumista tulee suunnitella palveluverkkosuunnitelman etenemisen lisäksi myös varhaiskasvatuksen muuttuneen tilanteen mukaisesti. Oppilasmäärän muutosten perusteella tiloista luopumista tulee arvioida palveluverkkosuunnitelman mukaisesti haja-asutusalueilla, jossa muutos suurinta suhteessa koulujen kokoon. Perusopetuksen tarve Mikkolan koulukiinteistön käytölle päättyy Rykmentinpuiston kampuksen avautuessa 8/2025. Varhaiskasvatuksen yksiköiden sisäilmakorjausten ajaksi tullaan tarvitsemaan väistötiloja vuonna 2025. Lisäksi varhaiskasvatuksen paikkatarve on kasvanut palveluverkon suunnitelmaa enemmän. Uusia väliaikaisia päiväkotitiloja voidaan suunnitella Mikkolan koulun rakennukseen sekä väistöjen tarpeisiin, että muuttuneeseen varhaiskasvatuksen palvelutarpeeseen.

Tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Kunta noudattaa palveluverkon viestinnässä viestintäsuunnitelmaa.

13.6 Hyvinvointialueuudistus

- Tuusulan kunnan pitää pyrkiä huolehtimaan sote-palveluiden saavutettavuudesta perusterveydenhuollon lähipalveluiden ja joukkoliikenteen toimivuuden osalta.
- Tuusulan kunnan pitää tehdä voitavansa, jotta oppilas- ja opiskeluhuoltoon riittää resursseja riittävästi hyvinvointialueen aloitettua toimintansa.
- Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen pitää pystyä tuottamaan edes lakisääteiset palvelut Tuusulan asukkaille.

Tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Kunnan yhdyspintatyö jatkuu toiminnan eri tasoilla yhdyspinnalle luoduissa rakenteissa ja palveluissa. Tuusulalaisten hyvinvoinnin edistäminen on kunnan keskeisiä tehtäviä ja sote-palveluiden saatavuus nähdään tärkeänä pito- ja vetovoimatekijänä.

Sivistyksen toimialueen selvitys

Vaikuttaminen ja yhteistyö -edunvalvontaohjelmassa on vuosille 2024–2025 päätetty yhdeksi seitsemästä

kärjestä hyvinvointialueuudistuksen edunvalvonta. Tavoitteena on palveluyhdyspintojen ja yhteistyön varmistaminen, Etelä-Tuusulan hyvinvointikeskuksen edistäminen sekä Jokelan ja Kellokosken sote-palvelujen saatavuuden varmistaminen. Palveluyhdyspintojen osalta koordinoitivastuu on Sivistyksellä, Etelä-Tuusulan hyvinvointikeskuksen ja Jokelan ja Kellokosken sote-palveluiden osalta koordinoitivastuu on Kasvulla ja ympäristöllä. Vaikuttaminen ja yhteistyö -edunvalvontaohjelmaa seurataan ja raportoidaan kansliapäällikön johdolla kunnanhallitukselle.

13.7 Toiminnan avoimuus, läpinäkyvyys ja saatavuus

- Kehotamme kunnanhallitusta kiinnittämään huomionsa viranhaltijapäätösten julkisuuden parantamiseen siten, että nämä päätökset ovat joko pysyvästi tai muutaman vuoden ajan kunnan julkisilla sivuilla näkyvillä; samoin niiden liitteet.
- Hankintojen kautta saadut selvitykset asetetaan nähtäväksi ja saavutettaviksi kunnan julkisille sivuille; mukana myös riittävän hyvä hakukone.
- Hankintajärjestelmän kehittäminen siten, että sieltä tarvittaessa järjestelmän käyttäjän on mahdollista saada tietoja eri hakukriteerein.
- Huomion kiinnittäminen hankintapäätöksissä olevan salassapitoajan jälkeen tehtävään hankintapäätösten julkistamiseen liitteineen.

Tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Viranhaltijapäätösten julkisuutta on kunnassa arvioitu tiedottamisintressin näkökulmasta sekä lainsäädännön edellyttämistä lähtökohdista. Kunnanhallitus on päättänyt 7.8.2023, että viranhaltijapäätökset julkaistaan yleisessä tietoverkossa 1.9.2023 alkaen kolmen vuoden ajan niiden allekirjoittamisesta.

13.8 Sivistys

13.8.1 Varhaiskasvatus ja oppiminen

- Henkilöstön hyvinvointi heijastelee suoraan lasten ja nuorten hyvinvointiin kasvatuksen toimialueella. Siksi painotammekin henkilöstön hyvinvointiin tähtäävien toimenpiteiden nopean käyttöönoton tärkeyttä.
- Viestintää, läpinäkyvyyttä ja avoimuutta tulisi parantaa, sekä sisäisesti eri lautakuntien ja toimijoiden kanssa, että kuntalaisiin päin. Tällä hetkellä suunta on päinvastainen jo valmiiksi huonossa tilanteessa.
- Aitoa osallistamista olisi hyvä ajaa myös kouluissa ja varhaiskasvatuksessa. Vaikuttamisen mahdollisuudet voivat lisätä niin henkilöstön, kuin lasten ja nuortenkin hyvinvointia.
- Palveluverkko-ohjelman edistyessä resursseja tulisi vapauttaa liikuntapaikkojen kunnossapitoon ja kehitykseen.

Tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Kunta tuo esiin vastineessaan, että väestönkasvuun liittyvää suunniteaineistoa, toteutunutta väestön kehitystä ja lapsi- ja oppilasmäärien vuotuista vaihtelua seurataan tarkasti.

Lasten ja nuorten hyvinvointi on ollut vuoden 2022 aikana sivistyksen toiminnan keskiössä.

Sivistyksen toimialueen selvitys

Henkilöstön hyvinvointiin on vaikutettu mm. tiimityön ja jaetun johtajuuden kehittämisellä.

Koulujen oppilaskunta ja oppilastiimitoimintaa on viety eteenpäin eri yksiköissä, niin perusopetuksessa

kuin lukiossakin.

Palveluverkon kehittämisen myötä on kuntatasolla kyettävä tekemään päätöksiä, joilla toimintaa keskitetään uusiin valmistuviin kohteisiin ja resursseja vapautetaan sitä kautta muuhun toimintaan. Oppilasmäärien kehitystä seurataan tarkasti, erityisesti kun kasvavasta asukasmäärästä huolimatta oppilasmäärät eivät tulevaisuudessa kasva.

Varhaiskasvatuksen lapsimäärien kasvuun on reagoitu vuoden 2023 aikana seuraavasti: Vuoden aikana lisättiin palveluihin kymmenen lapsiryhmän verran kapasiteettia. Elokuussa otettiin käyttöön palveluseteli, joka vahvisti tuusulalaisten lasten tasa-arvoisuutta paikkaa valittaessa.

13.8.2 Kulttuuri ja vapaa-aika

- Eri-ikäisten kulttuurin kuluttajien mukaan ottamista on jatkettava.
- Lasten lukutaitoon liittyviin hankkeisiin osallistumista on jatkettava.
- Lasten- ja nuorten kulttuurikasvatukseen liittyviin hankkeisiin osallistumista on jatkettava.
- Jatkossakin kiinnitettävä huomiota henkilökunnan hyvinvointiin.
- Liikuntapalveluiden palveluverkkoa voidaan kohtuullisesti tiivistää ja keskittää kustannustehokkaisiin ratkaisuihin kuitenkin samalla lähiliikuntapaikat huomioiden ja niitä kehittäen.
- Tuusulanjärven talviliikuntapaikkaa tulee jatkossakin kehittää Tuusulan vetovoiman kasvattamiseksi.
- Uimahallin laajennustarpeet, mukaan lukien maauimalan/ulkoaltaiden rakentamismahdollisuudet, on otettava huomioon ympäristön rakentuessa. Korjausselvitysten perusteella voidaan kehittää pitkäjänteisyyttä kiinteistön kunnossapitoon.
- Nuoriso-ohjaajien jatkuvaa kouluttautumista erilaisiin tarpeisiin tulee mahdollisuuksien mukaan tukea. Kokoikäisten työntekijöiden lisääminen nuorisotyössä vahvistaa ja edistää koulunuorisotyön tehokasta toteutumista.

Sivistyksen toimialueen selvitys

Tuusulan kulttuurikasvatussuunnitelmat takaavat kaikille lapsille ja nuorille tasa-arvoisen mahdollisuuden kokea monipuolisesti paikallista kulttuuria. Tuusulassa ohjelmaa toteutetaan varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa sekä toisella asteella. Kulttuurikasvatussuunnitelmia kehitetään jatkuvasti vastaamaan vaadittavia tulevaisuustaitoja.

Lasten lukutaiton ja lukuinnostuksen ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi toimitaan aktiivisesti. Huomiota on kiinnitetty myös nuorten aikuisten lukutaidon kehittämiseen.

Liikuntapaikkojen palveluverkkoa ja sen osana uimahallin toimintaa on edelleen tarkasteltu. Urheilukeskus kehittyy ja pystyy palvelemaan laajempia asiakasryhmiä. Tuusulanjärvi on ollut vetovoimainen talviliikuntapaikka viime vuosina, kun talvet ovat olleet lumisia ja kylmiä. Palvelut järvellä ovat kehittyneet ja monipuolistuneet.

Tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Kulttuurikasvatussuunnitelmien kautta jokainen tuusulalainen lapsi ja nuori pääsee kokemaan kulttuuria monipuolisesti.

Kirjastojen, museoiden ja kulttuurin tapahtumat ja palvelut ovat tarjolla kaikenikäisille kuntalaisille.

Uimahallin kehittämistarvetta nähdään sisäaltaiden, teknisten tilojen sekä oheistilojen lisäämisessä ja parantamisessa.

13.9. Kasvu ja ympäristö

13.9.1 Elinvoima, asuminen, projektitoimisto, maankäyttö, kaavoitus ja rakennusvalvonta

- On syytä huolellisesti pohtia ja analysoida, mikä on sopivanlaista, sopivan kokoista ja sopiva-aikaista rakentamista ja kasvun tavoittelua.
- Pitää varoa, ettei kasvun tavoittelun yhteydessä tule vauhtisokeutta. Toisinaan tarvitaan malttia ja tuumaustaukoja. Tehokkuuden tavoittelu ei saa tarkoittaa huolimattomuuden tai virheiden lisääntymistä.
- Jotta kasvutavoitteissa voidaan pysyä, on resurssit turvattava.
- Myös budjettikuria on syytä harjoittaa.
- Kasvun määrällisiä ja laadullisia tavoitteita on arvioitava.
- Infra ja tiestö on toteutettava linjassa talonrakentamisen kanssa. Infran ja tiestön on myös tuettava muuta rakentamista

Tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Kunta toteaa vastineessa toteuttaneensa valtuuston tahtotilaa kasvun osalta. Kasvua tavoitellaan. Tarkastuslautakunta muistuttaa, että kasvu ei automaattisesti tarkoita taloudellisesti kannattavaa kasvua.

13.9.2 Yhdyskuntatekniikka ja tilapalvelut

- Kunnan kolmea keskustaa tulee kehittää tasapuolisesti.
- Ammattitaitoisen ylläpitohenkilöstön hyvään johtamiseen ja töiden organisointiin sekä suunnitelmallisuuteen kannattaa kiinnittää huomiota jatkossakin.
- Ulkopuolisten asiantuntijoiden / konsulttien käytön tarkoituksenmukaisuuden tarkastelu.
- Erityisesti uusien rakennusaikaisten töiden laadunvalvontaan ja kustannusseurantaan täytyy kiinnittää huomiota.
- Ammattitaitoisen ylläpitohenkilöstön hyvään johtamiseen ja töiden organisointiin sekä suunnitelmallisuuteen kannattaa kiinnittää huomiota jatkossakin.
- Ulkopuolisten asiantuntijoiden / konsulttien käytön tarkoituksenmukaisuuden tarkastelu
- Erityisesti uusien rakennusaikaisten töiden laadunvalvontaan ja kustannusseurantaan täytyy kiinnittää huomiota.

Tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Kunta arvioi säännöllisesti väestösuunnitetta. Kunta arvioi investointiohjelmaa suhteessa taloudelliseen kantokykyyn.

Kasvun hallintaan käytetään mm. seuraavia työkaluja: strategian tavoitteiden seuranta, väestösuunnite- ja seuranta ja valtuuston hyväksymän lainvoimaisten osayleiskaavojen toteuma.

Osana kuntastrategiaa kunnassa on laadittu henkilöstöpalveluiden seurantavastuulla oleva Osaaminen ja kyvykkyydet -keino-ohjelma. Töiden organisoinnin osalta on pyritty kiinnittämään huomiota töiden organisointiin ja suunnitelmallisuuteen, työnohjaukseen ja -opastukseen sekä laadunvalvontaan.

13.10 Ympäristökeskus

- Ympäristö ja puhtaan luonnon saatavuus on Tuusulan kunnan yksi vetovoimatekijöistä. Sitä kannattaa vaalia jatkossakin.
- Hyvälle toiminnalle pitäisi saada enemmän positiivista näkyvyyttä.

Tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Ympäristölautakunta toimii ympäristönsuojelu- ja terveydensuojeluviranomaisena ja omalta osaltaan vaikuttaa ympäristön ja luonnon tilaan kunnassa.

13.11 Vesihuoltoliikelaitos

- Vesi- ja viemäriverkoston saneeraukseen tulee kiinnittää jatkossakin huomiota, jotta riskien toteutumiselta vältyttäisiin.

Tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Taloussuunnitelmassa on vuosille 2024–2028 budjetoitu 1 500 000 euroa/vuosi verkostojen saneeraukseen ja jätevesipumppaamoiden saneeraukseen 200 000 euroa/vuosi.